

Школске библиотеке и креативни тим

зборник радова

Школска библиотека и креативни тим

електронски зборник радова
са Смотри стваралаштва школских библиотекара
одржаних 2010-2012. године

Уредници

мр Славица Јурић

Весна Гошовић

Лектор

Весна Гошовић

Технички уредник

Славица Јурић

Аутор логоа

Мирјана Курузовић

Издавач

Друштво школских библиотекара Србије, Београд

Штампа

Друштво школских библиотекара Србије, Београд

Београд, 2014

Садржај

УВОД	4
Славица Јурић: Стваралаштво и примери добре праксе	5
ПЛЕНАРНО ИЗЛАГАЊЕ.....	13
Жељко Вучковић: Коришћење школских библиотека као фактор успешности ученика ...	14
ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ.....	24
Гордана Лукић, Слађана Ђорђевић: Недеља различитих култура	25
Јасмина Аћимовић, Сузана Костић, Радмила Ђорђевић: Прошлост мога краја	28
Слађана Галушка: Тематска настава „О јабукама и људима“	35
Оливера Крупез, Гордана Лукић: Речник мање познатих и непознатих речи и појмова из дела народне књижевности у програму за основну школу	48
Милијана Добросављевић, Нада Бањанин-Ђуричић, Соња Радојевић Секуловић: Јавни час „Упознај ме с Крлежом“	60
Зорица Смиљанић: Читање за Џокера	64
Анђелка Танчић Радосављевић, Маријана Петровић: Оштро перо – међушколско такмичење ученика	74
Марија Милосављевић, Ксенија Суђић: Међушколски пројекат Креативно писање	80
Маја Анђелковић Шегуљев: Сарадња за бољу сарадњу	88
Данијела Николић, Марија Думитрашковић: Ђачки посни кувар	94
Јелена Трошић: Мултимедијална представа „Еко Пепељуга“	98
Слађана Ракић: Мултимедијална изложба старе и ретке књиге	103
Виолета Мандић, Саша Луковић Васиљевић: Библиотека је супер место	107
ПРИЛОЗИ	110
Програм 1. Смотре стваралаштва школских библиотекара 2010.	111
Програм 2. Смотре стваралаштва школских библиотекара 2011.	113
Програм 3. Смотре стваралаштва школских библиотекара 2012.	114
Програм 4. Смотре стваралаштва школских библиотекара 2012.	116

УВОД

Стваралаштво и примери добре праксе

Резиме: У раду се разматра феномен креативности или стваралаштва, повезаности стваралаштва и иновације, са посебним освртом на стваралаштво и иновације у настави и образовању и значај примера добре праксе за ширење иновација.

Кључне речи: стваралаштво, стварање, новина, иновација, креативни процес, етичност, креативни тим, пример добре праксе, оглед, узор

Значење једног општег места

Речници нам говоре да су креативност и стваралаштво синоними. Језичка пракса указује да је далеко фреквентнији термин „креативност“. Штавише, под стваралаштом се најчешће подразумевају дивергентни облици активности, па се везују за уметности и примењене уметности, рукотворачке активности чији су плодови рада уникати (рецимо, народно стваралаштво). Ако, пак, у Гугл укуцамо креативно, добићемо на српском језику списак погодака такав и толики да ће нас навести на закључак да је креативно и креативност све што човек створи и помисли.

Сложићемо се да је реч „креативно“ хипер-фреквентна, али и да оно што себе назива креативним често не одговара нашим представама и мерилима за креативно. Хипер-фреквентност ова реч нема само на српском језичком подручју. Туса примећује да се реч *креативно* и њене изведенице претерано и неодмерено користе као „маргарин који се размазује с одобравањем на све активности у којима је садржан елемент нематеријалног.“² Отуда нам се не чини претераном опаска једног руководиоца фирме који каже да кад види епитет „креативно“ одмах зна да то неће бити нимало креативно. И поред хипер-фреквентности речи, примећује Билтон, владају предрасуде и погрешне представе о ономе што је креативно и ономе што није креативно. Тако у америчком друштву, али је то случај и код нас, креативним се сматрају послови који дају одређену слободу, имају неодређено радно време, често се „носе кући“; а креативцима људи слободног неконвенционалног понашања, лежерно се облаче, не поштују правила за које имају покриће и оправдање у својој креативности. У представама људи креативно је врло блиско генијалности као самониклој појави, натпросечној даровитости и извесној мистичној надахнутости. Људи који себе сматрају креативнима најчешће се и понашају у складу са тим представама: одбијају послове који су „некреативни“, одлажу их чекајући „надахнуће“ или инспирацију; раде самостално убеђени да креативност не може бити тимски чин; сматрају да је сама идеја најважнија, а вредне „водоноше“ нижег ранга ће да се труде да их спроведу

¹ slavicajuric@live.com

² Kris Bilton, *Mendžment i kreativnost*, Beograd, 2010, str. 9.

итд. Теорија креативности, међутим, указује да креативност није везана само за дивергентно мишљење, него да може да буде везана и за конвергентно размишљање.

Дивергентно размишљање	Конвергентно размишљање
размишљање око проблема или одвојено од проблема	размишљање кроз проблем или у срж проблема
дисконтинуитет/ прекид „ископај нову рупу“	сталност, „ископај дубљу рупу“
спонтано, неформално, насумично	систематично, формално, усмерено
уклањање граница	рад унутар задатога/ граница
подсвесни процес	свестан процес

табела 1: Две теорије о креативном мишљењу³

И једна и друга теорија имале су своје присталице па се тако, рецимо, Платон, Фројд и творац мождане олује Озборн сматрају представницима прве теорије. Због таквог схватања креативности је и дошло до хипер-фреквентности ове речи јер се свака спонтана идеја сматра креативном. Модерне теорије креативности указују и доказују да идеје без резултата нису креативне. То не искључује талентованог појединца, напротив, укључује га у друштво и чини га кориснијим. Талентовани појединац је искључен из друштва баш онда кад га сматрамо генијем. Обично му околина не оспорава таленат, он има признање за свој тленат и изванредан углед, али се његове идеје не остављају и не прихватају, постоје саме за себе, сматрају се непословним и непрактичним, немогућим. За узврат овим појединцима загарантовани су мали уступци попут оних да им се ослобађа простор за рад, толерише необично понашање и слично, али су они потпуно неискоришћени за опште добро. Талентовани појединци често се и сами уживљавају у такву друштвену позицију, па не дозвољавају да се њихове идеје разматрају на прагматичан начин, да се прилагођавају или разрађују, осетљиви су на критику итд.

Шта је, заправо, креативност или стваралаштво?

И виде да је добро

Пре разматрања дефиниција и теорија креативности, вратимо се општој пра-слици стваралаштва, библијској.⁴ Бог Творац *ствара* нешто ново у процесу од шест библијских дана. Након сваког стваралачког чина по данима, Творац закључује: *И виде да је добро*. Пренесено на људску раван и савременог човека, смем да кажем без страха да ће деловати бласфемично, Творац је дао праслику стваралаштва:

рађање идеје – новина (иновација) - стваралачки чин, процес – вредновање остварења

У основу стварања, увек је прво идеја о нечему новом која се указује као светлост, излазак из мрака претходног, задатога. Следи стваралачки чин који је добро осмишљен и који представља реализацију идеје. Творац је и самовредновао свој стваралачки чин на крају сваке фазе процеса стварања. Који су

³ А. Dž. Rou, *Kreativna inteligencija*, Beograd, 2008, стр. 32.

⁴ На размишљања о креативности у библијском контексту аутора овог чланка подстакло је једно разматрање Љиљане Ћук (<http://www.ljiljanacuk.com/prolaz/prikazi/kreativnost/kreativnost.html>, последњи приступ 1. 3. 2014.). Будући да аутор не верује да је природа саму себе створила, успостављена је подударност са прасликом божанског стварања.

му показатељи били за то самовредновање? Не ради се овде о самозадовољности генијалног или извиканог креативца. *И виде да је добро* значи једно: функционише, служи сврси.

Седмог дана Творац је себи допустио стваралачки одмор и, рекла бих у развијању пра-слике не оступајући од библијских тумачења, седми дан и данас траје. У њему творевине шестог дана – људи, будући да су створене по обличју Божијем, и сами имају стваралачки потенцијал којим одржавају створени свет, брину о њему, решавају његове проблеме и тешкоће, усавршавају га. Ова се теза о човеку као слици Божијој са стваралачким потенцијалом потпуно уклапа у савремене психолошке теорије о томе да је сваки човек креативан, тј. има стваралачки потенцијал. То што свет повремено или уопште није више безбедно и добро место за живот, није његов Творац крив јер је он у стваралачком одмору седмог дана, него онај који је наследио бригу о свету – човек. Тако нам се открива да *И виде да је добро* осим показатеља сврховитости и одрживости има још један показатељ – етичност и хуманитет у ширем смислу, оно што обично зовемо Божији закон који укључује у себе претпоставку да служи за добро другима и целом свету, а не само нама. Креативност, већ по овој библијској праслици није било каква иновација, није ни само добра намера, него и добро и сврсисходно коначно решење, производ или исход, те и одрживост тог производа, решења или исхода.

Креативни процес, креативне ситуације

По модерним теоријама креативност није само стварање нечег новогм неги и промишљање и поновно комбиновање постојећих елемената у нову сврховиту целину. Креативност се на тај начин одређује и као процес неуобичајеног спајања елемената којим се долази до изненађујућег решења из чега је већ довољно јасно да креативност не карактерише случајност, ирационалност него систематичан модел, пажљиво вођен процес. С друге стране, ако у том процесу нема ништа ново, тешко је говорити о креативности.

Креативност је често друго име за иновацију, или бар услов за иновацију. Но, код процене шта је то иновација, јавља се проблем контекста или креативне ситуације као контекста у којој се иновација дешава. Оно што је за ствараоца ново, не мора да значи да је ново и за друге Маргарет Боден разликује два нивоа иновативности: личну (П-креативност) кретаивност – оно што је новина за појединца; хуману кретаивност (Х-креативност) – оно што је новина за све. Терминолошки бисмо их могли разграничити тако што ћемо прву звати новина, а другу иновација. Окружење тако постаје елеменат којим преиспитујемо природу иновације и креативности.

Креативност подразумева комбиновање разноврсних стилова у размишљању, најопштије гледано и дивергентног и ковергенстног мишљења. Утицај средине на процену корисности иновације таква је да се готово може говорити о правилу: ако је нека новина сувише ван клишеа, тешко се прихвата, самим тим постаје некорисна, креативност јалова па новина никада не постаје иновација; ако се пак сувише приближава клишеу, она није иновација без обзира на то што је сврховита и остварљива. У покушају да се егзактно прикаже креативни процес као комбинација различитих стилова размишљања, различити аутори дефинисали су различите фазе, од којих је најпознатија Поенкарова⁵ која приказује не само фзе креативног настајања иновације, него и комбинаторику стилова размишљања, критеријуме за иновације.

⁵ Kris Biltin, *Mendžment i kreativnost*, Beograd, 2010, str. 36 – 37.

дијаграм 2: Креативни процес

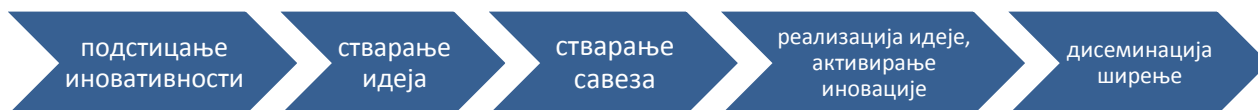
дијаграм 3: Иновативни процес

дијаграм 4: Стили размишљања

дијаграм 5: Критеријуми

дијаграм 6: Фазе у креативном процесу

Креативни тим и креативне улоге

Одређивање креативности као интеграције различитих стилова размишљања највише је допринело разбијању представа о кретивним људима као о усамљеним генијалцима. На сцену је ступио кретаивни тим који ствара употребљиве иновације много боље од несхваћених и креативних појединаца који делају на маргинама друштва или само у областима где преовлађује дивергентно мишљење. Креативност и креација, дакле, данас су много више схваћене као колективни или тимски чин, односно партнерски посао, процес и продукт. Прелазак са појединчне креативности на тимску креативност, особену за наше време, учинио је да постане неупотребљива подела на креативне и некреативне. Подела на генијалне и „водоноше“ (код нас би то били они који „кувају кафу“ док креативни стварају) више не важи, а сваки члан тима не само да има своје место у тиму, него је непрестано у прилици да размишља и посматра ствари из више улога, мењајући их и размишљајући различитим стиливима. То мењање улога није исто што и „улазак у улогу“ када се на посао дође (улогу секретарице, директора, наставника и слично) него техника за подстицање креативног мишљења. Ситуација названа *мултитаскинг* или обављање више задатака истовремено за добар тим потпуно је природна, а за његове чланове није само фрустрирајућа, него и изазовна јер ослобађа снаге за које нису знали и веровали да их имају. Ипак, ма како да креативни тимови функционишу, ма каквим техникама да бивају подстакнути на креативно размишљање, нису сви чланови једнако кретаивно.

Организација неког тима, пролазак тог тима кроз процес рада не значи да ће он уродити неком креативном иновацијом, нити је сваком тиму то циљ.

Иновативност у образовању

Генерално узев, филозофски и теолошки, ништа новог на свету нема. Све је одувек било ту, само ми, ограничених способности, памћења и трајања, нисмо знали за то или га нисмо открили. У међувремену, оно што је откривено и показује нам се као ново, мењало је и нас и наше ученике: наше вредности, схватања, перцепцију, моћ расуђивања... На примеру наставе, у дидактици и педагогији никако не можемо рећи да је индивидуализовани рад потпуна новина; нити да је, рецимо, хеуристички метод апсолутна иновација. Засигурно су наставници и у давним временима, интуитивно, а не потковани педагошким теоријама, користили различите методе не би ли приближили и пренели знања својим питомцима. Ради се о правом избору и функционалној комбинацији ефикасних метода, средстава и извора знања при приступу некој наставној теми.

Управо због тог виртуозитета у избору различитих елемената наставе и њиховом функционалном спрегу којем је крајњи циљ знање, феномен иновација увек прате појмови донекле сличног значења: креативност, оригиналност. Наставник није ни научник изумитељ да би, по сваку цену, морао измислити нешто ново, а није ни уметник да би морао бити оригиналан. Највећи број његових ученика просечних су способности; његов циљ није ни не сме бити да ствара нову или особену слику света, него му је циљ да пренесе модалитете и основна знања којима се може разумети постојећи свет. То, наравно, не искључује додатни рад са ученицима који показују интересовање за поједине области и неговање или подршка, често и откривање, њихове даровитости.

Сам појам иновација (*inovatio*) подразумева новину, мењање, тј. промену у односу на постојеће стање, а самим тим и унапређење, осавремењивање и прогрес. Иако је реч јасна постоји семантичка двојба око схватања и тумачења да ли је иновација апсолутна новина или само новина за носиоца и примаоца иновације. У настави је то посебно битно, јер ако се под иновацијом подразумева апсолутна новина, мало би иноватора било, и од образовног радника се компетенција иновантности не би могла ни захтевати. Зато је данас много прихватљивије схватање иновације као промене у односу на затечено стање, или дотадашњу праксу. По таквом схватању свако ко има добру вољу и жели да унесе промене у своју праксу, може да постане иноватор, мање или више успешан.

Упутна је једна подела иновација која се често користи у управљању знањем и која разликује три врсте иновација⁶:

1. оригиналне – апсолутне иновације, нови изуми и открића
2. адаптивне – прилагођавање новина у својој пракси, примена на особен начин
3. имитативна и компилаторска иновација – преношење иновације у поље свог деловања са врло мало измена, или компилација више иновација

По пољу промена где се иновације уносе, оне у настави могу бити (Винсент Окоњ): структурне, методске, програмске, организационе и системске. Промене се дешавају и у свим елементима наставе:

- дефинисању циљева

⁶ Života Radosavljević: *Menadžment znanja i znanje u menadžmentu*, Beograd, 2008.

- теми
- планирању и припреми за nastavу
- организацији nastave
- nastavnoj методологији
- nastavним средствима и изворима знања
- евалуацији и праћењу ефеката

Прва асоцијација на реч иновација / напредак / развој јесте технологија. Заиста, у овој области су иновације највеће и револуционарне. Стога, неки наставници сматрају да, ако почну да користи неки од технолошких изума, самим тим уносе иновацију у nastavу. Најстроже гледано технолошке иновације у класичној настави (разредно-часовни систем) су само иновације у области наставних средстава. Ако користимо неки образовни софтвер на часу тако што га путем рачунара и видео-бима приказујемо ученицима и коментаришемо, осим самог средства нисмо ништа друго променили. Ученик и даље седи и посматра. Због упечатљивијих слика или видео-записа, можда ће нешто више запамтити, него да то исто гледа у уџбенику, али не можемо говорити о промени све док нека технолошка иновација не допринесе променама у приступу настави, другачијим методама, другачијој улози и ангажману ученика. Томе у прилог говоре и школе које су за наше услове прилично добро опремљене, али промене изостају јер се не дешавају нигде, осим у области наставних средстава. Због тога промену у образовној технологији мора пратити и промена у осталим елементима nastave, пре свега у облицима, методама и техникама рада.

Овако широко схваћен појам иновативности наставнику пружа могућност да и сам буде иноватор, али промену не чине само пресађене и спроведене туђе идеје. Промена захтева праћење, процену, анализу, укореневање или одустајање од трајне примене због неефикасности. Коначно, као у управљању било којим делом знања, промена захтева ширење идеје и промени, и прихватање од већег броја људи да би имала смисла. Управо у овом праћењу и дисеминацији иновације крије се могућност да имитативна иновација постане адаптивна.

Креативност као посвећивање

Једноставно речено, умеће наставника, поред нужних стручних знања, састоји се у избору метода и средстава којима ће та знања што боље пренети младима, начина на које ће проценити ефикасност свог посла и бити спреман да се прилагођава новим условима. Притом, прилагођавање не би требало схватати као подилажење ученицима, него као усклађивање својих знања потребама времена, способностима својих ученика, могућностима своје школе, потребама окружења. То умеће називамо креативношћу у образовању. Као што нема иновација самих по себи тако нема ни креативности саме по себи. најлакше ћемо је схватити као моћ комбинаторике. Креативност не захтева посебне услове какви су опремљеност школе, посебно разумевање управе, ученици одређених профила или способности. напротив, ако креативност схватимо као начин решавања проблема комбинацијом различитих стилова мишљења, она је баш у таквим ситуацијама преко потребна. Једини услов за креативност је, заправо, посвећеност свом послу. Када се посветимо некој теми, идеји или проблему, до решења ћемо доћи. Посвећивањем и изналажењем креативних решења, утичемо онда и на своје колеге и на ученике да на исти начин приступају идејама и проблемима.

Један од разлога фреквентности речи „креативно“ свакао је и тај што је савремени свет схватио да се прогрес налази на оној тачки у којој је све неизвесно, све се стално мења и адаптивност је кључна

особина за успех. У таквом свету креативан појединац се ослања увек на своје снаге, своје контакте, изналази решења, не очекује да то реши систем или менаџер; шири свој опис посла самоиницијативно; не образује се да би завршио учење и сместио се удобно на неки посао; не очекује напредак на основу пуке стручности, него непрестано развија и демонстрира своје вештине и вештине других.

Креативне ситуације

Креативност се не креће у зони апсолутне слободе и оригиналности по сваку цену. Наставне иновације су прогресивне промене у дидактичко-методичкој организацији наставе. Прогресивност промене овде значи да се ради о промени која и води ка бољим резултатима и ефектима и има интенцију да је прихвати већи број људи јер с епоакзала ефикасном. До повратних информација о ефектима промене можемо доћи само поступцима вредновања и укључујући контекст.

Код иновације је веома важан део процеса њено ширење и прихватање (дисеминација). По Роџерсу ширење иновација подразумева неколико елемената: нова идеја, канали преношења, особа која шири идеју, особе које је примају и желе применити, временски период, заједничке социјалне вредности и култура. Прихватање иновација одвија се у неколико фаза: упознавање са иновацијом, убеђивање, одлука и устаљивање.⁷

Улога школске библиотеке у креативним процесима

Креативност није нимало лака и за њу нема инстант-решења каква се сусрећу у маркетингу. Креативан се не постаје читањем књиге која се бави том темом, нити применом неких од савета за креативног наставника, јер, видели смо, креативност је процес. Али, креативни процес може започети тзв. компилаторском иновативношћу по којој се одређеним каналима обавештавамо и прихватамо иновације, прилагођавајући их својим потребама, средини, култури, школи... Ти канали могу бити стручна литература, заједнице на интернету, стручни и научни скупови, контакти са колегама итд. На нивоу школе не постоји адекватније место од школске библиотеке у којој се, не само упознајемо са иновацијама, него организујемо креативне тимове за адаптацију иновације или за осмишљавање сопствене новине која може постати иновација; за остварење и вредновање иновације као и за њену дисеминацију представљањем осталим колегама у школама. На сличан начин и из истих разлога можемо да кажемо да у креативном тиму не постоји поженији човек од школског библиотекара. Он је, по опису посла, везан за изворе и канале којима се иновација шири било да је тај процес споља ка унутра (прихватање) или избутра ка споља (исијавање, дистрибуција).

Пример, оглед и узоритост

У складу са врстама иновација, са каналима који се иновација шири, са свим напред реченим о стваралаштву и иновацијама презентовање примера добре праксе је пожељан и потребан облик окупљања креативних појединаца и тимова са циљем прогресивне промене у властитој пракси, пракси своје школе, на нивоу своје струке па и целог образовног система. Ново схватање креативности са тежиштем на сврховитост у теорији је направила помак са уџбеника на практикуме, а у стручним скуповима са научних скупова на презентовање примера добре праксе.

⁷ М. Вилотијевић, Н. Вилотијевић, *Иновације у настави*, Врање, 2008, сзтр. 18 – 19.

Добра пракса није било каква пракса. То је пракса која је, на првом месту, сврховита и доводи до одређених резултата који представљају напредак у односу на затечено стање и устаљену праксу. То је пракса која непрестано саму себе луцидно посматра и спремна је да раскрсти са својим заблудама, не не плаши се неизвесности, реакције других и редефинисања претходних концепата да би била још ефикаснија или постала ефикасна и сврховита. С обзиром на то да је иновација релативна јер оно што је иновантно за једног појединца, један креативни тим или један систем не мора да буде иновантно за друге, управо презентовања примера добре праксе на једном месту пружају прилику да се различити степени креативности, иновације у различитим аспектима и елементима образовног процеса упореде, одмере.

То одмеравање нужно ће нас довести до одређеног става према приказним примерима добре праксе и њиховог категорисања са издвајањем оних које ћемо накнадно размотрити, оних који нас саме подстичу на промену. Према неким примерима из праксе бићемо индиферентни, чиниће нам се да су они само просечан пример. Разлог томе може бити у нашој позитивној пракси која је одмакла од тог степена иновативности, али може бити и зато што су ти примери своју креативност приближили средишту, просеку и што у њима нема искорак из затеченог и уобичајеног. Они су само примерни. У другима ћемо препознати обрнут процес – сувише су искорачили из уобичајеног, смели су, оригинални, али је њихова примењивост неизвесна, сврховитост магловита, а ефикасност није до краја показана што ће бити разлог за њено редефинисање или разлог за неприхватање. Тад можемо говорити о огледу. Коначно, примери праксе који су израсли у зони креативног мишљења између оригиналности и клишеа, уз пуно уважавање затеченог стања и реалним искорак који није онај од седам миља, те га алако препознајемо као пример који се уз одређени труд може даље ширити, представљају узорне примере. Њихова узоритост је у њиховој оригиналности једнако колико и у адаптилности и применљивости.

Сваки од ових врста примера (само пример, оглед, узор) има своје место на смотрама стваралаштва. први нам доносе стабилност и сигурност и истичу стандард; други нас инспиришу и дају полет; трећи нас оснажују и подстичу да опробамо оно што је проверено добро и укључимо се у прогресивну промену. С тим циљем и надајући се тавим ефектима постоји и постојаће Смотра стваралаштва школских библиотекара.

И видећемо да (ли) је добро.

Литература

Alan Dž. Rou: *Kreativna inteligencija*, Beograd, 2008.

Бошко Влаховић, *Образовање у друштву умережене културе*, Београд, 2012.

Života Radosavljević: *Menadžment znanja i znanje u menadžmentu*, Beograd, 2008.

Kris Bilton, *Menadžment i kreativnost*, Beograd, 2010.

Младен и Нада Вилотијевић: *Иновације у настави*, Врање, 2008.

Slavica Maksić: *Podsticanje kreativnosti u školi*, Beograd, 2006.

ПЛЕНАРНО ИЗЛАГАЊЕ

Коришћење школских библиотека као фактор успешности ученика

Резиме: Савремена школска библиотека није само физички простор у коме су смештене уредјене збирке књига, часописа и други извори и носиоци информација; она је концепт, конкретан израз школског етоса и система вредности, показатељ односа школе према равноправности у образовању, моралном и духовном развоју деце и омладине, као и израз разумевања нових образовних улога и модела у времену убрзаних технолошких и друштвених промена. У раду су приказани резултати и педагошке импликације емпиријског истраживања под називом *Коришћење школских библиотека и постигнућа ученика* којим је обухваћено укупно 399 ученика основних школа из Новог Сада и Жабља. Аутори сматрају да школске библиотеке могу дати подстицај за реформу неефикасног школског система, помажући самосталност ученика у претраживању и коришћењу информационих ресурса, у развоју тимског духа и пројектног учења, у креативном и критичком решавању проблема, подстичући процесе самообразовања и доживотног учења као препознатљиве стратегије друштва знања.

Кључне речи: школске библиотеке – читање – информационе услуге – улога библиотекара – успешност ученика.

Према савременој теорији и пракси светског библиотекарства, школска библиотека није само физички простор у коме су смештене уређене збирке књига, часописа и други извори и носиоци информација; она је концепт, конкретан израз школског етоса и система вредности, показатељ односа школе према равноправности у образовању, моралном и духовном развоју деце и омладине, као и израз разумевања нових образовних улога и модела у времену убрзаних технолошких и друштвених промена. Нагласак на значају вештине активног и креативног учења у односу на традиционално пасивно подучавање, помак од одељењске наставе ка самосталном личном истраживању, овладавање умећем баратања новим информационом и комуникационим ресурсима и технологијама, доводи савремену школску библиотеку у средиште педагошких процеса и интересовања. (Брофи, 2005)

У високоразвијеним земљама света школске библиотеке сматрају се кључем који отвара врата целокупног библиотечно - информационог система, подстичући процесе самообразовања и доживотног учења као препознатљиве стратегије друштва знања. У најважнијим међународним програмским документима, какви су *Манифест за школске библиотеке* и *Смернице за школске библиотеке*, које су усвојили УНЕСКО и ИФЛА (Међународна федерација библиотека и библиотечких удружења), прецизирају се функције које доприносе квалитету педагошких процеса и успешности ученика у настави:

- Систематско и организовано упознавање ученика са збиркама и услугама библиотеке
- Подршка наставним и образовним процесима у складу са мисијом матичне школе
- Подршка ученицима у развоју читалачких навика и перманентног коришћења библиотечких ресурса
- Стицање вештина у самосталном претраживању Интернета и база података, коришћењу и вредновању информација и знања
- Организација пројеката који охрабрују социјализацију и друштвену сензибилност ученика
- Сарадња библиотекара са наставницима и стручним сарадницима школе и усклађивање послова и пројеката везаних за реализацију наставних садржаја и ваннаставних активности
- Представљање услуга и пројеката библиотеке локалној заједници
- Промовисање идеје да су информације и знање предуслов за развој демократских процеса.

Иако се поменути циљеви сматрају сасвим прихватљивим и саморазумљивим и у оквирима педагошког и библиотечног дискурса, у нас готово да нема систематских и методолошки заснованих емпиријских истраживања која се баве питањем у ком степену су они реализовани у пракси наших школских библиотека. Ученици користе збирке и услуге школских библиотека од првих школских дана. Међутим, збирке књига и други информациони извори нису подједнако развијени у свим срединама, тако да је могуће да постоје статистички значајне разлике између школских библиотека у руралним и урбаним заједницама које су боље снабдевене модерним информационом и комуникационим ресурсима. То је био мотив за емпиријско истраживање под називом *Коришћење школских библиотека и постигнућа ученика* којим је обухваћено укупно 399 ученика: 199 из урбане средине (Основна школа „Коста Трифковић“ из Новог Сада) и 200 ученика из руралне средине (Основна школа „Милош Црњански“ из Жабља), старосне доби од 10 до 14 година (пети до осми разред).

Истраживачки инструмент био је анкетни упитник, а ученици су одговарали на питања колико често посећују школску библиотеку, колико књига годишње прочитају, да ли су упознати које све податке и услуге могу добити, да ли користе библиотечке каталоге, како оцењују понашање библиотекара, да ли их наставници упућују на коришћење библиотеке, који су разлози посета библиотеци, колико и за које сврхе користе Интернет, и сл. Независне варијабле биле су школа, разред, пол и школски успех ученика, а зависне питања из упитника.

Основна хипотеза истраживања била је да постоји позитивна корелација између успешности ученика и учесталости и квалитета коришћења колекција и услуга школских библиотека. У анализи прикупљених података коришћени су дескриптивни и статистички методи. Приказаћемо неке од важнијих истраживачких резултата који имају значајне педагошке импликације.

Табела 1: Структура узорка по независним варијаблама

		Основна школа		пол		разред			
		Коста Трифковић	Милош Црњански	дечаџи	девојчице	5. разред	6. разред	7. разред	8. разред
оцене	недовољан	0	3 (0,8%)	3 (0,8%)	0	1 (0,3%)	0	0	2 (0,5%)
	довољан	4 (1,0%)	33 (8,3%)	23 (5,8%)	14 (3,5%)	7 (1,8%)	9 (2,3%)	8 (2%)	13 (3,3%)
	добар	35 (8,8%)	62 (15,5%)	56 (14%)	41 (10,3%)	25 (6,3%)	22 (5,5%)	26 (6,5%)	24 (6%)
	врло добар	70 (17,5%)	49 (12,3%)	57 (14,3%)	59 (14,8%)	21 (5,3%)	30 (7,5%)	34 (8,5%)	34 (8,5%)
	одличан	90 (22,6%)	53 (13,3%)	60 (15%)	81 (20,3%)	45 (11,3%)	39 (9,8%)	32 (8%)	27 (6,8%)
разред	пети разред	49 (12,3%)	50 (12,5%)	57 (14,3%)	40 (10%)				
	шести разред	50 (12,5%)	50 (12,5%)	47 (11,8%)	52 (13%)				
	седми разред	50 (12,5%)	50 (12,5%)	53 (13,3%)	47 (11,8%)				
	осми разред	50 (12,5%)	50 (12,5%)	42 (10,5%)	56 (14%)				
пол	дечаџи	98 (24,6%)	97 (25,3%)						
	девојчице	101 (24,3%)	98 (24,6%)						

Табела 2: Разлози због којих ученици посећују школску библиотеку

			Који је разлог твог одлажења у библиотеку?				Тотал
			Тражим лектуру	Тражим књигу за разоноду	Тражим књигу за припрему материјала за час	Нешто друго	
Пол	дечаци	Count	130	43	17	9	199
		% within Pol	65,3%	21,6%	8,5%	4,5%	100,0%
		% of Total	32,6%	10,8%	4,3%	2,3%	49,9%
	девојнице	Count	105	54	22	14	195
		% within Pol	53,8%	27,7%	11,3%	7,2%	100,0%
		% of Total	26,3%	13,5%	5,5%	3,5%	48,9%
Total		Count	235	100	41	23	399
		% of Total	58,9%	25,1%	10,3%	5,8%	100,0%

У укупном узорку 235 (58,9%) испитаника као разлог одласка у библиотеку наводи лектуру, 100 (25,1%) испитаника наводи тражење књига за разоноду, 41 (10,3%) наводи припрему за час и нешто друго 23 (5,8%) испитаника. У узорку девојчица 105 (53,8%) испитаница за разлог одласка у библиотеку наводи лектуру, 54 (27,7%) наводи тражење књига за разоноду, 22 (11,3%) наводи припрему за час и нешто друго 14 (7,2%) испитаница. У узорку дечака 130 (65,3%) испитаника за разлог одласка у библиотеку наводи лектуру, 43 (21,6%) наводи тражење књига за разоноду, 17 (8,5%) наводи припрему за час и нешто друго 9 (4,5%) испитаника. Најчешћи разлог одласка у библиотеку код оба пола је тражење књиге за лектуру.

Табела 3: Коришћење библиотечких каталога

		Да ли користиш каталоге у школској библиотеци?				
			никад	понекад	често	Тотал
Разред	пети разред	Count	50	43	6	99
		% within Razred	50,5%	43,4%	6,1%	100,0%
		% of Total	12,5%	10,8%	1,5%	24,8%
	шести разред	Count	49	42	9	100
		% within Razred	49,0%	42,0%	9,0%	100,0%
		% of Total	12,3%	10,5%	2,3%	25,1%
	седми разред	Count	58	41	1	100
		% within Razred	58,0%	41,0%	1,0%	100,0%
		% of Total	14,5%	10,3%	,3%	25,1%
	осми разред	Count	68	28	4	100
		% within Razred	68,0%	28,0%	4,0%	100,0%
		% of Total	17,0%	7,0%	1,0%	25,1%
Total		Count	225	154	20	399
		% of Total	56,4%	38,6%	5,0%	100,0%

У укупном узорку 225 (56,4%) испитаника никада не користи каталог у школској библиотеци, понекад користи 154 (38,6%) и често 20 (5,0%) испитаника. Највише користе каталог ученици шестог разреда.

Табела 4: Коришћење Интернета ради података о књигама

		Тражиш ли ти податке о књигама преко интернета?			Тотал	
			никад	понекад		да
Разред	пети разред	Count	57	29	13	99
		% within Razred	57,6%	29,3%	13,1%	100,0%
		% of Total	14,3%	7,3%	3,3%	24,8%
	шести разред	Count	62	28	10	100
		% within Razred	62,0%	28,0%	10,0%	100,0%
		% of Total	15,5%	7,0%	2,5%	25,1%
	седми разред	Count	40	45	15	100
		% within Razred	40,0%	45,0%	15,0%	100,0%
		% of Total	10,0%	11,3%	3,8%	25,1%
	осми разред	Count	61	24	15	100
		% within Razred	61,0%	24,0%	15,0%	100,0%
		% of Total	15,3%	6,0%	3,8%	25,1%
Тотал		Count	220	126	53	399
		% of Total	55,1%	31,6%	13,3%	100,0%

У узорку 220 (55,1%) испитаника никада не тражи податке о књигама на Интернету, 126 (31,6%) понекад и често 53 (13,3%) испитаника. Најчешће ученици седмог разреда траже податке о књигама преко Интернета.

Табела 5: Однос између ученика и школског библиотекара

Да ли разговараш са библиотекарим о прочитаној књизи?					Тотал	
			никад	понекад	често	
Пол	дечаци	Count	138	54	7	199
		% within Pol	69,3%	27,1%	3,5%	100,0%
		% of Total	34,6%	13,5%	1,8%	49,9%
	девојчице	Count	114	65	16	195
		% within Pol	58,5%	33,3%	8,2%	100,0%
		% of Total	28,6%	16,3%	4,0%	48,9%
Тотал		Count	253	123	23	399
		% of Total	63,4%	30,8%	5,8%	100,0%

У укупном узорку 253 (63,4%) испитаника никада не разговара са библиотекарим о прочитаној књизи, 123 (30,8%) понекад и 23 (5,8%) разговара са библиотекарим о прочитаној књизи. У узорку девојчица, 114 (58,5%) испитаница никада не разговара са библиотекарим о прочитаној књизи, 65 (33,3%) понекад и 16 (8,2%) често. У узорку дечака, 138 (69,3%) испитаника никада не разговара са библиотекарим о прочитаној књизи, 54 (27,1%) понекад и 7 (3,5%) често разговара са библиотекарим о прочитаној књизи.

Табела 6: Повезаност пола испитаника и читања књига

Колико годишње прочиташ књига из школске библиотеке?					Тотал	
			до 10	од 10 до 20	више од 20	
Пол	дечаци	Count	137	47	15	199
		% within Pol	68,8%	23,6%	7,5%	100,0%
		% of Total	34,3%	11,8%	3,8%	49,9%
	девојчице	Count	123	53	19	195
		% within Pol	63,1%	27,2%	9,7%	100,0%
		% of Total	30,8%	13,3%	4,8%	48,9%
Тотал		Count	260	102	37	399
		% of Total	65,2%	25,6%	9,3%	100,0%

У укупном узорку 260 (65,2%) испитаника прочита до 10 књига на годишњем нивоу, од 10 до 20 књига прочита 102 (25,6%) испитаника и преко 20 прочита 37 (9,3%) испитаника. У субузорку девојчица до десет књига прочита 123 (63,1%), од 10 до 20 прочита 53 (27,2%) и преко 20 прочита 19 (9,7%) девојчица. У субузорку дечака до десет књига прочита 137 (68,8%), од 10 до 20 прочита 47 (23,6%) и преко 20 прочита 15 (7,5%) дечака. Девојчице више читају од дечака.

Табела 7: *Колико наставници упућују ученике да користе ресурсе библиотеке*

			сви наставници ме упућују	понеки ме упућују	нико ме не упућује	
Разред	пети разред	Count	26	62	11	99
		% within Razred	26,3%	62,6%	11,1%	100,0%
		% of Total	6,5%	15,5%	2,8%	24,8%
	шести разред	Count	23	74	3	100
		% within Razred	23,0%	74,0%	3,0%	100,0%
		% of Total	5,8%	18,5%	,8%	25,1%
	седми разред	Count	19	64	16	100
		% within Razred	19,0%	64,0%	16,0%	100,0%
		% of Total	4,8%	16,0%	4,0%	25,1%
	осми разред	Count	10	64	17	100
		% within Razred	10,0%	64,0%	17,0%	100,0%
		% of Total	2,5%	16,0%	4,3%	25,1%
Тотал		Count	78	264	47	399
		% of Total	19,5%	66,2%	11,8%	100,0%

У укупном узорку само 78 ученика (19,5%) сматра да их сви наставници упућују на коришћење библиотеке, 264 (66,2%) да их понеки наставници упућују и 47 (11,8%) да их нико не упућује на коришћење библиотеке. Испитаници из седмог и осмог разреда имају подједнак и највећи проценат одговора у категорији “нико ме не упућује на коришћење библиотеке”.

Табела 8: Повезаност успеха у школи и коришћења библиотеке

Учесталост посета библиотеци			никад	понекад	често	
Оцене (Успех)	недовољан	Count	1	2	0	3
		% within Ocena	33,3%	66,7%	,0%	100,0%
		% of Total	,3%	,5%	,0%	,8%
	довољан	Count	10	24	3	37
		% within Ocena	27,0%	64,9%	8,1%	100,0%
		% of Total	2,5%	6,0%	,8%	9,3%
	добар	Count	12	62	23	97
		% within Ocena	12,4%	63,9%	23,7%	100,0%
		% of Total	3,0%	15,5%	5,8%	24,3%
	врло добар	Count	9	78	32	119
		% within Ocena	7,6%	65,5%	26,9%	100,0%
		% of Total	2,3%	19,5%	8,0%	29,8%
	одличан	Count	9	78	54	143
		% within Ocena	6,3%	54,5%	37,8%	100,0%
		% of Total	2,3%	19,5%	13,5%	35,8%
Тотал		Count	41	244	112	399
		% of Total	10,3%	61,2%	28,1%	100,0%

У узорку ученика са одличним успехом 37,8% често посећује школску библиотеку, док ниједан ученик са недовољним успехом то не чини.

У закључку, можемо истаћи да је основна хипотеза истраживања потврдјена и да постоји значајна повезаност успешности ученика и коришћења библиотеке. Међутим, постоји и низ забрињавајућих резултата који показују да је парадигма наших школских библиотека још далеко од светских тенденција: Библиотеке се превасходно користе за школску лектуру (у 58,9 %); већина ученика не користи каталоге (56,4%); Интернет се недовољно користи за тражење података везаних за наставу (55,1%); преко 60% ученика никада не разговара са библиотекаром о прочитаној књизи.

Са педагошког аспекта посебно је индикативан резултат приказан у Табели 7, који показује да наставници ретко и несистематично упућују ученике на коришћење ресурса школских библиотека. Овај налаз кореспондира са закључком да се библиотеке најчешће користе ради школске лектуре, а ретко за реализацију других наставних садржаја. Управо школске библиотеке могу дати подстицај за

реформу неефикасног школског система, развијајући самосталност ученика у претраживању и коришћењу информационих ресурса из свих области људског знања и искуства, у развоју тимског духа и пројектног учења, у креативном и критичком решавању проблема. Реализацијом поменутих циљева, који су у складу са најбољом светском праксом, школске библиотеке доприносе квалитету педагошких процеса, интерактивности наставе, развијању потребе за самообразовањем и доживотним учењем, развоју самоодговорности и критичког духа код ученика који схватају да учење и знање нису присила, већ креативни изазов који доприноси успешности и квалитету живота.

Школске библиотеке морају активније користити своје потенцијале остварујући образовно-васпитну улогу кроз двоструки процес: директно, комуникацијом корисника и библиотекара, и посредно, у непосредној сарадњи са наставницима у припреми и организацији наставних садржаја. У мери у којој се ова комуникација оживотвори, биће то помоћ школама да подстакну маштовитост, креативност и иновативност у остваривању сопствене мисије, и да се тако реализује кључна идеја и савременог библиотекарства и савремене педагогије: отвореност и слобода духа за отвореност и слободу појединца и друштва.

ЛИТЕРАТУРА

1. Brofi, P. (2005) Biblioteka u dvadeset prvom veku, CLIO, Beograd
2. Brophy, P. (2006) Measuring library performance, Facet, London
3. IFLA/UNESCO smernice za školske biblioteke, U: *Glasnik Narodne biblioteke Srbije*, br.1 (2005)
4. Савремена школска библиотека: зборник предавања одржаних 10. и 11. новембра на Филолошком факултету у Београду (2007), Библиотекарско друштво Србије, Београд
5. Svenonijus, I. (2007) Intelektualna osnova organizovanja informacija, CLIO, Beograd

ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ

Гордана Лукић⁸
Слађана Ђорђевић⁹

Економско-трговинска школа, Крушевац

Недеља различитих култура

Сажетак: У раду је описана акција вршњачког тима у Економско-трговинској школи у Крушевцу. Вршњачки тим је део школског тима за превенцију насиља, злостављања и занемаривања ученика. Чланови вршњачког тима су ученици од првог до четвртог разреда из шест образовних профила – економски техничар, финансијски техничар, правни техничар, пословни администратор, финансијски администратор и трговац.

Основни задаци вршњачког тима су организација и реализација активности у циљу превенције насиља. Акција „Недеља различитих култура“ рађена је у сврху превенције насиља под слоганом „Што се више познајемо, то се боље разумемо“. Акција је културно-образовног карактера, а основни циљ је јачање компетенција чланова вршњачког тима у области тимског рада.

Кључне речи: превенција насиља, вршњачки тим, вршњачко учење, тимски рад, прихватање различитости

Мотивација за акцију, њени циљеви и носиоци

Заштита ученика од насиља, злостављања и занемаривања је законска обавеза школе. Да би школа реализовала образовно-васпитне циљеве неопходно је да пре свега буде безбедно место за сваког ученика. Протокол о заштити ученика дефинише циљеве, задатке, мере превенције и интервенције. Такође дефинише и структуру школског тима, па и вршњачког тима. Чланови вршњачког тима су ученици свих разреда и образовних профила, а њихови задаци припадају области превенције.

Један од циљева превенције је стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања, а превентивне активности поред осталог обухватају и разноврсну понуду слободних и ваннаставних активности. У акционом плану наше школе једна од планираних активности дефинисана је на следећи начин: „подржати иницијативу ученика и наставника за ваннаставне активности: културно-уметничке, научно-истраживачке, спортско-рекреативне и активности забавног и хуманитарног карактера“.

Чланови вршњачког тима разговарали су на једном састанку о томе да треба да ураде нешто заједно како би учврстили везе и боље се упознали. Ученици су закључили да се најчешће реализују спортске активности и да је потребно увести новине, па су предложили акцију „Недеља различитих култура“.

Општи циљ акције био је ојачати компетенције чланова вршњачког тима. Специфични циљеви су:

- Развити креативност и критичко мишљење
- Развијати самосталност и одговорност
- Применити тимски рад
- Применити вршњачко учење
- Унапредити сарадњу ученика различитих разреда
- Применити неформално учење

⁸ lukicgordana037@gmail.com

⁹ slacka2012@gmail.com

- Унапредити ИКТ вештине
- Чувати историју и културно наслеђе своје земље
- Допринети бољем разумевању других народа
- Развити способност избора и вредновања информација
- Приказати историју и културу Србије гостима из Немачке.

Циљну групу су представљали чланови вршњачког тима и други ученици и наставници. Носиоци главних активности су чланови вршњачког тима, ученици Тиосав Пурић (3. разред, правни техничар), Аница Милановић (2. разред, пословни администратор), Никола Милановић (3. разред, финансијски администратор), Александар и Стефан Петровић (3. разред, правни техничар), Бојана Лукић (3. разред, економски техничар), Невенка Станковић (4. разред, економски техничар) и Невена Ђаковић (4. разред, економски техничар), али и библиотекари Гордана Лукић и Слађана Ђорђевић.

Ток акције

Најпре су ученици образовног профила пословни администратор Аница Милановић (2. разред) и Никола Милановић (3. разред) припремили презентацију за чланове тима на тему Правила успешне презентације. Представили су фазе у изради презентације, њену структуру, дизајн, начин излагања итд. Ово је било веома корисно због ученика образовног профила правни техничар, који у наставном плану немају Пауер поинт. За друге ученике то је био користан подсетник.

Затим су припремали и приказивали различите презентације. Идеја вршњачког тима била је да се тим презентацијама представе основна географска обележја, историја, књижевност, култура и традиција Србије, Француске, Русије, Америке и Немачке. Ученици су претраживали интернет, проналазили информације (податке и фотографије) и уз помоћ библиотекара извршили њихову селекцију. Затим се приступило изради презентација. Тимови су међусобно сарађивали, а поједини ученици су били чланови више тимова. У току израде презентација библиотекар је вршио координацију рада тимова.

У периоду од 24. 4. 2012. до 28. 4. 2012. библиотекари су у школској библиотеци сваког дана организовали по једну презентацију за ученике и наставнике, следећим редом: први дан – презентација српске културе, предавач Тиосав Пурић, техничка подршка Никола Милановић; други дан – презентација француске културе, предавач Аница Милановић, техничка подршка Стефан Петровић; трећи дан – презентација руске културе, предавач Стефан Петровић, техничка подршка Александар Петровић; четврти дан – презентација америчке културе, предавач Невена Ђаковић, техничка подршка Невенка Станковић; пети дан – презентација немачке културе, предавач Александар Петровић, техничка подршка Никола Милановић.

Ученици и наставници наше школе показали су велико интересовање за презентације, тако да су оне организоване више пута у току једног дана како би их видео што већи број заинтересованих. Тако су наставници историје и географије изразили жељу да презентације следеће школске године виде сви ученици, да би на тај начин обогатили часове обраде у складу са наставним планом и програмом. Осим тога, то би била још једна прилика за промоцију рада вршњачког тима, јер сматрамо да је важно да остали ученици буду упознати са активностима чланова тог тима и да се што већи број ученика прикључи њиховим акцијама.

Наша школа у оквиру пројекта „Партнерство на делу“ сарађује са школом Беруфсколец из Нојса (Немачка). У периоду од 21. до 25. маја представници из те школе били су код нас у посети. За ту прилику су наши ученици прилагодили презентацију о српској култури и допунили је делом о историјској сарадњи Немачке и Србије. Презентацију је 22. маја приказао Тиосав Пурић, уз техничку подршку Николе Милановића и симултани превод са српског на енглески језик Бојана Лукића. Акција је трајала месец дана, од 24. априла до 22. маја 2012. године.

Исходи и резултати акције

Резултати спроведене акције били су разноврсни и многоструки: ученици су унапредили своје знање из историје, географије, српског језика, енглеског језика и информатике; унапредили су вештине

презентовања пред публиком; представили су себе другим ученицима и наставницима; применили су тимски рад и неформално учење; приказали су историју и традицију Србије на нов и занимљив начин гостима из Немачке; оспособили су се за самостално препознавање и преузимање улога и одговорности у тиму – подсећање на рокове, засмејавање, завођење реда, техничка подршка, обавештавање публике итд.; ученици су се боље упознали, научили да сарађују. Све то им је помогло да се у наредним акцијама брже и лакше организују, размене информације, поделе задатке у складу са својим афинитетима и покажу индивидуалну и тимску одговорност.

Маркетинг

„Недељу различитих култура“ пропратили су локални медији. Текст о акцији изашао је у локалном листу „Град“, презентација која је приказана гостима из Немачке налази се на линку Радио Телевизије Крушевац, а чланци о акцији су изашли у локалним новинама „Град“ и „Победа“. Презентације је видело и чуло око 180 ученика и професора, а постављена је и на сајт школе.

Праћење и евалуација, имплементација и одрживост акције

Ученицима који су слушали предавања подељени су евалуациони листићи. Они су имали прилику да искажу своје утиске о презентацијама, о томе шта су ново сазнали, колико ће им то значити за даљи рад, шта мисле о таквом начину рада и да ли су и они заинтересовани да се прикључе тиму.

На Фејсбуку је формирана група „Вршњачки тим“, у оквиру које ученици постављају идеје за рад, предлоге акција, оцењују реализоване активности и прикључују се тиму.

За наредну школску годину планирана је нова акција, у којој бисмо променили тему а задржали начин рада. Планирано је и постепено увођење нових чланова.

Дебата на тему „Сви имамо једнаке шансе за образовање“ била је још једна успешна акција која је реализована у овој школској години. Дебата је ученицима пружила могућност да искажу своје ставове о питањима која су од великог значаја за њих, као и да скрену пажњу јавности на једно од питања које сматрају важним. Иницијатори акције су чланови вршњачког тима који су реализовали „Недељу различитих култура“, али су у њој учествовали и други ученици.

Учешћем у акцији „Недеља различитих култура“ вршњачки тим је оправдао своје постојање. Акција је, међутим, оставила позитиван и снажан утисак и на друге ученике и наставнике и показала им пут за друге акције. У том смислу је она премашила наша очекивања. У школи се сада зна да је вршњачки тим заиста тим и да су његови чланови мотивисани и способни да организују и реализују различите активности.

Коментари и запажања учесника акције, чланова вршњачког тима

Аница (2. ПА) – Допало ми се када сам објашњавала правила добре презентације како су ме матуранти пажљиво слушали.

Невена (4. ЕТ) – Уживала сам док сам говорила о Америци где сам провела годину дана. Пожелела сам да видим и Русију.

Тиосав (3. ПТ) – Научио сам много о презентацијама. Имао сам прилику да ЈА нагласим шта је важно у нашој историји. Најбоље од свега је што се сада много боље познајемо.

Слађана (наставник информатике) – Драго ми је што нису заборавили оно што су радили на часовима информатике. Видела сам да умеју да се самоорганизују.

Стефан (наставник историје из Немачке) – Чуо сам занимљиве чињенице о Србији. Ваши ученици су веома одговорни.

Гордана (библиотекар) – Имамо Тим!

Александар (3. ПТ) – Када ћемо поново радити нешто заједно?

Бојана (3. ЕТ) – Док сам преводила Немцима пред камерама схватила сам шта ћу бити кад порастем.

Јасмина Аћимовић¹⁰

Сузана Костић¹¹

Радмила Ђорђевић

ОШ „Бранко Радичевић“, Неготин

Прошлост мога краја

Сажетак: У раду је приказан начин на који могу да се реализују садржаји о прошлости краја из наставног предмета Природа и друштво за трећи разред основне школе. Циљеви тог начина рада су да ученици стекну знања о прошлости свог краја путем материјалних и писаних трагова, да се оспособе и подстакну за самостално учење и проналажење информација коришћењем различитих извора, а посебно коришћењем фонда школске библиотеке, као и да се уваже и подстакну индивидуална интересовања ученика. Циљна група су били ученици трећег разреда. Садржаји су обрађени у току три школска часа. Најпре смо обишли културно-историјске знаменитости у Неготину. Затим су ученици писали извештаје користећи литературу из школске библиотеке и направили презентацију о прошлости Неготина. На крају су од прикупљеног материјала направили паное о граду и изложили их. Обрада садржаја на овакав начин има повољан исход за све учеснике наставног процеса. Ученици активно усвајају знања, настава је динамична, а продукте рада могуће је презентовати осталим ученицима и наставницима у школи и ван ње.

Кључне речи: природа и друштво, прошлост краја, школски библиотекар

Наставним планом и програмом за трећи разред основне школе предвиђена је тема „Наше наслеђе“, којом се обрађује прошлост краја у коме живимо. У раду је приказан занимљив предлог за реализацију дела теме у оквиру три часа. Ученицима је омогућено да се нађу у улози истаживача, како би активно усвојили знања и упознали различите могућности прикупљања информација.

Општи циљеви часова су:

- Стицање знања о прошлости нашег краја путем материјалних и писаних трагова
- Развијање способности запажања догађаја и појава у времену и њиховој међусобној повезаности
- Развијање и неговање љубави према прошлости и традицији свог народа
- Усвајање знања и примена знања о начинима на које се може откривати прошлост
- Оспособљавање и подстицање за самостално учење и проналажење информација.

Специфични циљеви су:

- Коришћење различитих извора информација
- Развијање радозналости и интересовања
- Примена стечених знања у коришћењу рачунара
- Увиђање предности и мотивисање за групни рад
- Подстицање различитих интересовања ученика
- Уважавање туђег мишљења.

¹⁰ jasminaa@gmail.com

¹¹ lepi73ng@yahoo.com

Методе и облици рада

На часовима су коришћене метода разговора, уочавања, посматрања, запажања, интеракције, истраживања, метода писаних и практичних радова, илустративно-демонстративна метода. Примењени су фронтални, индивидуални, групни и тимски облик рада.

Услови за реализацију часова

За реализацију ових часова неопходани су: фото апарат, литература из библиотеке, рачунар и видео бим.

Тема је обрађена у оквиру три часа – два часа обраде и један час утврђивања, у периоду од 10. 9. 2012. до 25. 9. 2012.

Организација часова

Планирани садржај рада	Активност наставника	Активност ученика	План. време у мин.	Методе и облик рада	Начин праћења рада ученика	Очекивани ефекти
Први час						
увод – давање смерница ученицима, шта посматрати и забележити	даје неопходна упутства	слушају упутства	5	фронтални облик рада, монолошка и дијалогска метода	заинтересованост за рад	подстицање интересовања, мотивација
фотографисање културно-историјских споменика, прикупљање информација и материјала	фотографише, поставља додатна питања, прати разговор ученика, даје податке и информације о локалитетима	фотографишу, бележе информације, постављају питања и воде разговор са запосленима у културно-историјским установама	35	посматрање, дијалог, запажање, фронтални и индивидуални облик рада	активност, пажња, мотивисаност у раду, постављање питања	стицање знања о прошлости нашег краја и знаменитим личностима, прикупљање фотографија за пано
класификовње прикупљеног материјала	прави датотеку са снимљеним фотографијама	издвајају потребан материјал за рад на следећем часу	5	класификовање, фронтални, индивидуални облик	успешност издвајања битног и потребног материјала за даљи рад	стицање предзнања неопходних за даљи рад
Други час						

увод – посматрање фотографија и подсећање на места која смо посетили	припрема литературу, наставна средства и материјал за рад, води разговор о забележеним фотографијама	посматрају фотографије, синтетизују знања кроз разговор с наставником	5	посматрање, дискутовање фронтални облик рада	активност, заинтересованост, прецизност датих одговора	подстицање интересовања, мотивација
рад по групама, припремање сажетог текста о задатој теми, израда презентације	даје упутства и додатна објашњења, помаже у изради презентације	издвајају битне информације, користе разл. изворе, траже помоћ наставн., праве презентацију у пауер-поин, бирају одговарајуће слике	25	рад по групама, индивидуални, синтетичка	активност, укљученост у рад групе, умешност рада на рачунару	проширивање знања, активно укључивање у рад групе
извештавање група убацавање текста у презентацију	слуша извештавање група, надгледа рад на презентацији	бирају представника групе, читају рад, убацују текст	15	рад по групама, практичан рад	активност и пажња ученика, успешност излагања, квалитет рада	оријентација у времену и увиђање међусобне повезаности догађаја, стицање знања о прошлости нашег краја

Трећи час

увод – решавање укрштенице	чита питања, убацује одговоре, управља презентацијом	дају одговоре, решавају укрштеницу	5	дијалогска метода, фронтални облик рада	активност	подстицање интересовања, мотивација
приказивање презентације коју је направио ученик	помаже приликом приказивања презентације	прате излагање, памте битне информације	10	индивидуални облик, монолошка метода	активност, пажња, разумевање изложеног	проширивање знања, задовољство постигнутим резултатима
самостални рад на наставним листићима	даје упутства за рад, надгледа и пружа помоћ	дају одговоре на постављена питања	15	индивидуални рад	тачност одговора	примена стеченог знања
израда паноа на тему "Мој крај"	даје смернице и идеје за израду паноа	практичан рад на изради паноа, бирају текстове и фотографије	15	групни рад, метода практичних радова	активност, учествовање у групном раду, успешност рада	успешна израда паноа и презентовање рада у граду, сарадња са локалним институцијама

Ток првог часа

Уводни део часа (око 5 минута)

Обавестили смо ученике о томе које ћемо знаменитости посетити и на шта да обратe пажњу и подсетили их да пажљиво слушају излагање наставника и кустоса музеја, како би упамтили шта су видели и чули, да бележе основне податке и постављају питања о ономе што их интересује.

Главни део часа (35 минута)

- Обишли смо Хајдук Вељков споменик. Учитељица је питала ученике шта знају о Хајдук Вељку, а затим испричала да се његов коњ звао Кушља и да је споменик окренут у правцу Видина.
- Хајдук Вељко је дигао куле, а највиша кула звала се “Баба Финка”, која се и данас налази у дворишту цркве. Ишли смо да обиђемо кулу и бунар у центру града из тог периода.
- Затим смо посетили кућу Стевана Стојановића Мокрањца и видели аутентичне предмете из периода његовог живота.
- У Музеју Крајине погледали смо предмете из различитих периода историје нашег краја и саслушали интересантно излагање кустоса музеја.
- У музеју и Туристичкој организацији Неготина добили смо рекламне материјале, проспекте и разгледнице Неготина. Договорили смо се да туристичкој организацији поклонимо пано који ћемо направити и који ће моћи да изложе у својим просторијама.

Завршни део часа (5 минута)

Издвојили смо материјале које смо добили и у сувенирници купили још интересантних разгледница. Набројали смо места која смо посетили. Ученици су обавештени да ће на следећем часу моћи да виде фотографије које смо данас снимили и да ће, уз помоћ додатне литературе, записати податке о културно-историјском наслеђу нашег краја.

Ток другог часа

Уводни део часа (5 минута)

На видео биму гледамо фотографије које су снимљене на претходном часу и коментаришемо их. Ученици се присећају података које су запамтили.

Слика 1. Хајдук-Вељков споменик
центру Неготина

Слика 2. Мокрањчева кућа

Слика 3. Црква Св. Тројице

Делимо ученике у групе, тако што извлаче картончиће с називом групе.

Главни део часа (25 минута)

Ученике смо поделили у четири групе:

1. група: Хајдук Вељко
2. група: Стеван Стојановић Мокрањац
3. група: цркве у Неготину
4. група: легенде о постанку Неготина

Свака група од библиотекарке добија припремљену литературу и прибор за рад. Дајемо упутства групама да, користећи литературу, укратко напишу најбитније податке о теми коју су добили. Уз рад могу да приложе и одговарајуће слике. Свака група треба да одреди по једног ученика који ће записивати и по једног ученика који ће излагати.

Ученик, који показује шира знања у раду на рачунару, прави презентацију о прошлости Неготина у Пауер поинту. Са интернета бира одговарајуће фотографије, а текст за сваку фотографију биће онај који припреме групе.

У току рада наставник надгледа рад група, подстиче ученике додатним питањима и пружа им помоћ уколико је то потребно.

Завршни део часа (15 минута)

Ученик који је правио презентацију убацује текст. Групе извештавају. По један ученик из групе излази и чита оно што су припремили, на таблу лепи текст и фотографију.

Слика 4 (колаж). Групни рад

За наредни час, ученик који је правио презентацију, припрема се за њено приказивање и излагање.

Ток трећег часа

Уводни део часа (5 минута)

Ученици решавају укрштеницу, која је приказана на видео биму. Појмови у укрштеници везани су за прошлост Неготина. Коначно решење укрштенице је **Неготин**.

Најављујемо да ћемо погледати презентацију коју су ученици заједно направили.

Главни део часа (30 минута)

Ученик, који је израдио презентацију, излаже читајући текст са слајдова. Остали ученици прате излагање на видео биму.

Затим ученици добијају наставне листиће помоћу којих ће се извршити провера усвојености градива. Ученици самостално раде.

Завршни део часа (15 минута)

Од материјала који су набавили, ученици праве паное, бирају одговарајуће фотографије и разгледнице, лепе на их на хамер и траже најбоља могућа естетска решења.

Слика 5. Радови ученика

Исходи и резултати часова:

- Ученици су упознали знамените личности и прошлост краја
- Запазили су след и повезаност догађаја у прошлости
- Уочили су сличности и разлике између живота некада и сада
- Успешно су направили презентацију и упознали предности приказивања рада у Пауер поинту
- Практичан рад - направили су паное са сликама и текстовима о Неготину
- Ученици су упознали различите начине на које могу да добију информације и могућности које им библиотека пружа
- Овакав начин рада је ученицима интересантнији, осећају задовољство, јер могу да виде продукте свог рада и презентују их другим ученицима и наставницима.

Праћење и евалуација

Праћење остварености циљева огледа се кроз посматрање и процену ангажованости и мотивисаности ученика, посматрањем и процењивањем позитивних сарадничких односа у групи, слушањем излагања ученика, прегледом припремљених материјала, коментарима после часа и квалитетом евалуације.

У завршном делу трећег часа ученици су самостално радили задатке на наставним листићима, па је тако извршена провера усвојености обрађених садржаја.

Вредновање

- Овакви облици рада доприносе да сваки ученик осећа задовољство и да допринесе раду у групи, без обзира на претходна знања.
- Ученици се подстичу да буду креативни, да трагају за информацијама користећи разне изворе.
- Уче се да праведно расподеле улоге унутар групе (ко ће писати, ко излагати, лепити фотографије, осмислити изглед паноа)

Имплементација и одрживост

- Овакав начин рада и стицања знања могао би се применити и на остале наставне садржаје и наставне предмете. Часови предмета Од играчке до рачунара могли би се искористити за прикупљање информација о садржајима који ће се обрађивати из других наставних предмета, јер ученици лакше меморишу знања до којих долазе на тај начин.
- Материјал који су ученици направили могу да користе и остала одељења за реализацију часова природе и друштва, народне традиције и верске наставе.

Добробит за све учеснике активности

Ученицима су се допали ови часови. Овакав начин рада им је занимљивији, интересантнији и лепши. Осећају задовољство, јер могу да виде продукте свог рада, које могу да презентују и другим наставницима и ученицима.

Остваривањем оваквих часова на нивоу школе може да се оформи мања датотека материјала. Она би била доступна учитељима. Олакшала би им рад на појединим часовима, не само из Природе и друштва, већ и из осталих наставних предмета. Ученици би били активнији у раду, задаци би били подељени сходно њиховим могућностима и интересовањима, а знање до кога сами долазе трајније.

Запажања

За успешну реализацију часова било је неопходно добро испланирати етапе рада и дати смернице за групни рад, али је задовољство и мотивисаност ученика оваквим начином рада велика.

Литература

1. Динкић, Станоје. *Неготин и његови великани*. Неготин: Народна библиотека Неготин, 2001.
2. Ђурић-Клајн, Стана. *Млади дани Стевана Мокрањца*. Неготин, 1981.
3. Милосављевић, Мила. *Српски великани*. Београд: ЈРЈ "Мој издавач", 2012.
4. Станојевић, Тихомир. *Хајдук Вељко Петровић: у историји и народној традицији*. Неготин: Историјски архив Неготин, 1986.
5. www.scribd.com/doc/53799130/negotin (преузето 17. 9. 2012).

Тематска настава „О јабукама и људима“

Сажетак: Тематска настава „О јабукама и људима“ остварена је у седмом разреду на заједничким часовима наставника информатике и рачунарства, српског језика и школског библиотекарера. Ученици су сагледали тему са различитих становишта и прорађивали је на различите начине. Разговарали су о значењу и симболици појма „јабука“, упознали се са књижевним, ликовним и филмским делима у којима се јавља мотив јабуке, са значењима фраза „златна јабука“, „јабука раздора“, „забрањено воће“, „An apple a day keeps the doctor away“, „Big apple“ и сл. Радиле су литерарне и ликовне радове са темом „Јабука“. Развијали су критичко мишљење, социјалне вештине, толеранцију, сарадничко и вршњачко учење. Већина часова је одржана у дигиталној учионици; ученици су користили штампане и електронске изворе информација, развијали информациону и информатичку писменост, радиле тестове. Упознали су се са појмовима: дигитална библиотека, електронска књига, електронско учење, ауторска права, информациона писменост, користили су интернет за проналажење, читање и издвајање одређених делова текста/књига и решавање задатака. На часовима су примењене, осим класичних наставних метода и техника, и методе „вртлог идеја“ (brainstorming), мапе ума, слободан разговор, постављање питања и супротстављање мишљења аргументима. Ученици су основну идеју мапе ума урадили на часу информатике и рачунарства, допунили је на часовима српског језика, а онда су је уметнички уобличили на часовима ликовне културе и, од основне идеје да се наведу значења јабуке и фразе у којима се јавља јабука, дошли до уметничког дела.

Кључне речи: тематска настава, критичко мишљење, информациона писменост, дигитална библиотека, електронска књига

Како је почело

Са ученицима седмог разреда урађена је на почетку школске године анкета о читалачким навикама и коришћењу рачунара и Интернета. Резултати су да ученици све мање читају књижевноуметничка и научнопопуларна дела, а све више користе рачунар и Интернет у слободно време, али углавном ради забаве.

Кад користе информације са интернета за решавање задатака/проблема раде то без много размишљања: укуцају појмове о којима је наставник говорио, а не одређују кључне речи, прегледају прва два-три сајта и заврше задатак копирањем и лепљењем текста, најчешће без навођења извора информација.

¹² galuska@beotel.net

Иако су ученици на појединим часовима упућивани у правила претраживање, то није довољно, а неки ученици немају код куће могућност да користе рачунар и Интернет, па смо дошли на идеју да ученике подстичемо на читање књига и коришћење рачунара и Интернета у исто време ради израде задатака у вези са једном темом. Тако би се побољшала писменост ученика, повезало знање из више наставних предмета и остварила сарадња више наставника и школског библиотекара.

Акционим планом за школску 2011/2012. годину у области *настава и учење* предвиђено је остваривање следећих циљева: побољшање читалачке писмености ученика и развој креативности, побољшање информационе и информатичке писмености ученика и примена ИКТ-а и основних облика електронског учења у дигиталној учионици. Часови тематске наставе би били прилика и за остваривање ових циљева.

Тематско планирање је започело одабиром теме „О јабукама и људима“. Постоје многа симболичка значења појма јабука у различитим областима живота, а јавља се и као мотив у многим уметничким делима (књижевност и ликовна уметност), те има довољно питања која се могу поставити у вези са темом и довољно информација које могу пронаћи и користити у изради задатака.

Најприродније је било почети са часовима српског језика, јер су читање, писање, слушање и говорење основ писмености. Ученици читају дела народне и уметничке књижевности, разговарају о значењу појма јабуке, читају научнопопуларна дела, проширују знање, пишу литерарне радове. Али, хтели смо да подстакнемо ученике да размишљају о ширем знањењу појма писмености. Следећи корак у планирању су часови информатике и рачунарства и развијање информатичке писмености, а затим и информационе писмености која је усмерена на вредновање информација (критичка писменост) и зато неопходна за успешно учење у време кад информације стварају сви и кад је све теже утврдити ауторство и тачност информација. Ученици се упућују на претраживање различитих извора информација ради налажења одговарајућих информација за решавање задатака. У тематско планирање укључени су садржаји следећих наставних предмета: српски језик, информатика и рачунарство, енглески језик, ликовна култура, техничко и информатичко образовање, веронаука, биологија, физика.

Сви наставници треба да дају задатке који ће захтевати претраживање информација на интернету. Ученици могу да раде и у библиотеци, а библиотекар, у сарадњи са наставницима, помаже ученицима да пронађу потребне и поуздане информације и искористе их на правилан начин. Тако се ученици оспособљавају на коришћење интернета у образовне сврхе, усмеравамо их на правилан начин учења и указујемо им на потребу да се стално учи и сазнаје нешто ново.

Осим стицања новог знања и развијања читалачке, информационе и информатичке писмености, важан елемент у планирању је и подстицање ученика на креативност кроз израду литерарних и ликовних радова.

Школа има две дигиталне учионице, па смо се договорили да се у њима држи што више заједничких часова (колико то омогућава распоред) наставника информатике, других наставника и библиотекара, на којима би ученици могли да стичу вештине информационе и информатичке писмености.

Шта је другачије

1. Тимски рад наставника и ученика

Заједнички часови наставника информатике и рачунарства, српског језика и школског библиотекара у оквиру тематске наставе „О јабукама и људима“ омогућили су да се наставни садржај сагледава с различитих становишта и прорађује на различите начине током часова, а да ученици буду мотивисанији за рад.

Ученици раде задатке на часовима и домаће задатке у пару и групи, развијају социјалне вештине, толеранцију, сарадничко и вршњачко учење.

2. Интердисциплинарни приступ настави

Обради ове теме прикључили су се и наставници енглеског језика, техничког и информатичког образовања, ликовне културе, историје, физике, биологије и веронауке.

На тим часовима ученици разговарају о значењу и симболици појма „јабука“, упознају се са књижевним, ликовним и филмским делима у којима се јавља мотив јабуке, са значењима фразе „златна јабука“, „јабука раздора“, „забрањено воће“, „An apple a day keeps the doctor away“, „Big apple“ и сл. Ученици раде литерарне и ликовне радове са темом „Јабука“. Радови се презентују ученицима осталих разреда.

Осим на часовима редовне наставе, ученици истражују ову тему и на часовима литерарне, ликовне и библиотечко-новинарске секције.

3. Коришћење различитих медија и извора информација

На часовима се користе штампани и електронски извори информација: књиге, текстови и видео материјал са интернета, као и додатни наставни материјал који припремају и наставници и ученици, то чини наставу занимљивијом и повећава активности ученика током часова, али и пре и после часова, и доприноси развоју интересовања ученика за даљи рад у ваннаставним активностима.

Ученици примају информације кроз различите медије (предавање, ППТ презентација, видео запис, секвенце из филма, штампана књига, електронска књига и други ресурси са интернета) и од њих се тражи да активно учествују у настави, да усвоје нова знања, да повезују знања из више области и да их повезују са ситуацијама из свакодневног живота. И задаци које раде су разноврсни по употреби медија; они претражују интернет, говоре, пишу и цртају и израђују радове у електронској форми (ворд докуменат, ППТ презентација, школски лист).

4. Развијање критичког мишљења код ученика

Ученици се упознају с појмом информационе писмености и усмеравају на стицање вештине за проналажење, вредновање, организацију и успешно коришћење информација за решавање задатка/проблема. Користе ове вештине током претраживања интернета, уз помоћ наставника одређују поузданост извора информација и прикупљају информације потребне за израду задатака. Уче да одаберу битне информације и створе нову идеју или изразе идеју на свој начин, и тако развијају критичко мишљење.

Кроз тумачење књижевноуметничких дела и филмова, читање научнопопуларних текстова и издвајање битних информација ученици сагледавају проблем из различитих углова, трагају за одговорима, уче се аргументацији, дискутују, стичу нова знања, развијају социјалне вештине.

Бајка (филмска верзија) „Снежана и седам патуљака“, приповетка „Јабука на друму“ и епизода цртаног филма „Чарли Браун и Снупи“ уводе ученике у причу о карактеризацији ликова и отварају могућност за идентификацију са књижевним/филмским ликовима. Основна тема се повезује са личним искуством и интересовањем ученика. Знања стечена у школи тако постају корисна за свакодневни живот (развијање социјалних вештина, моралних вредности, еколошке свести).

Свим овим активностима подстиче се и развија креативност ученика, коју испољавају у литерарном и ликовном стваралаштву.

5. Примена ИКТ-а и увођење ученика у електронско учење

Ученици раде у дигиталној учионици и школској библиотеци, претражују информације на интернету и развијају читалачку, информациону и информатичку писменост. Књиге, текстове, слике и друге потребне садржаје проналазе на интернету. Примена ИКТ-а помаже у савладавању програма информатике и рачунарства, али и других наставних предмета и области и осавремењује процес наставе, посебно са аспекта анимирања ученика и повећавања њиховог интересовања за поједине области и предмете. Тако се ученици уводе у електронско учење које, у најширем смислу, обухвата све методе и технике за учење уз помоћ рачунара и интернета.

6. Примена образовних стандарда у планирању часова и изради тестова

Образовни стандарди за српски језик и исходи за информатику и рачунарство коришћени су за планирање активности, избор текстова и припрему задатака. Мислимо да треба најпре развијати стандарде из области вештина читања и разумевања прочитаног и писано изражавања. Разумевање прочитаног текста је предуслов за стицање знања из сваке научне области, као што је и писање текстова део задатака више наставних предмета. Исходи за информатику и рачунарство су углавном везани за вештину информационе писмености.

Планирање

Циљеви:

- оспособљавање ученика за стицање вештине у примени рачунара у свакодневном учењу
- оспособљавање ученика да решавају проблеме и задатке у новим и непознати ситуацијама
- развијање критичког мишљења код ученика и односа према информацијама које проналазе у различитим изворима информација
- оспособљавање ученика да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела и филмска остварења
- развијање комуникацијских вештина ученика: саслушати другог, дискутовати, изразити и образложити своје мишљење, аргументовати своје ставове, уважавати туђе идеје
- повезивање знања стеченог у школи са ситуацијама из свакодневног живота
- неговање етичких и естетских вредности

Задаци

Информатика и рачунарство

- развијање интересовања за примену рачунара у области информација и комуникација, области учења, самоучења, целоживотног учења и електронског учења

- оспособљавање ученика за самостално прикупљање информација, њихово упоређивање, анализу, синтезу и евалуацију
- усвајање става о етичком начелу коришћења ИКТ-а
- проширивање и обнављање већ постојећих знања из других области информатике: обраде текста, слика, звука и видео записа, функционалног коришћења интернета
- развијање самосталности и креативности код ученика
- развијање интересовања и радозналости код ученика
- развијање способности повезивања знања из различитих области
- развијање логичког и критичког мишљења кроз развијање вештина информационе писмености
- развијање способности за тимски рад
- усвајање појмова дигитална библиотека и електронско учење.

Српски језик

- оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста
- оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање филмског остварења
- проналажење и издвајање основних информација у тексту, повезивање информација и идеја изнетих у тексту, извођење закључка заснованог на тексту
- увођење ученика у потпунију анализу ликова: физичке и карактерне особине, поступци
- подстицање ученика на уочавање карактерних особина људи
- богаћење знања ученика о људима и повезивање стечених знања са стварношћу
- развијање одговорног односа према природи и човеку
- подстицање креативности и самосталног стваралаштва ученика
- развијање способности ученика за правилно и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза
- оспособљавање ученика да трагањем за новим знањима уче како издвојити битно и повезати га са битностима из других извора, да од више датих структура стварају једну, сопствену структуру.

Методе рада:

- тематска дискусија
- метода усменог излагања- метода разговора
- рад на рачунару
- метода рада на тексту
- образлагање и објашњавање
- демонстративна метода- практичан рад ученика
- „вртлог идеја“ (brainstorming)
- мапа ума
- слободан разговор
- постављање питања и супротстављање мишљења аргументима
- метода писаних радова.

Часови

Реализација часова тематске наставе започела је у октобру 2011. године на часовима српског језика и ликовне културе и трајала је до краја фебруара 2012. године. Одржано је десет часова редовне наставе српског језика на којима су обрађена дела народне и уметничке књижевности,

научнопопуларна дела и делови цртаних филмова. Ученици су решавали задатке из теста и писали саставе на тему „Јабука“.

Одржано је шест часова информатике и рачунарства на којима су обрађени појмови дигитална библиотека, електронско учење и електронска комуникација. Ученици су примењивали електронско учење, писали су радове и решавали задатке из теста.

Одржана су четири часа ликовне културе и два часа ликовне секције на којима су ученици израдили ликовне радове и завршили две мапе ума.

Одржана су четири часа литерарне секције на којима су ученици писали радове, читали их, процењивали и поправљали. Одржано је шест часова библиотечке секције на којима су ученици припремали материјал са часова за школски лист; израђивали литерарне радове у ворду, уређивали стране посвећене тематској настави.

Школски лист „Чаролије“, у коме су литерарни и ликовни радови ученика, објављен је на сајту школе.¹³

Најинтересантнији часови

Информатика и рачунарство

1. Дигитална библиотека

После гледања наставник подстиче ученике на разговор о разлици између традиционалне и дигиталне библиотеке, штампане и електронске књиге.

2. Библиотеке, књиге и писменост

Предавање библиотекара, уз коришћење ППТ презентације; ученици се упознају са појмовима дигитална, виртуелна, електронска библиотека, електронска књига, информациона, информатичка, медијска, дигитална писменост.

Библиотекар подстиче ученике да постављају питања у вези са овим појмовима и процене лично искуство у вештинама писмености о којима се прича.

Материјал са предавања ће бити постављен на сајт школе, па ће моћи да га користе приликом израде задатака.

3. Постављање задатка

Наставник каже шта је задатак ових часова: Треба пронаћи што више информација о значењу и симболици јабуке некад и сад и направити прилоге (текст, слике, литерарни и ликовни радови) који ће заједно чинити рад „О јабукама и људима“.

Онда поставља питања: Како ћете урадити задатак? Како вам може помоћи данашње предавање у томе? Како вам могу помоћи наставници?

¹³ http://www.osmiloradmarkovic.edu.rs/carolije/carolije_br_9.pdf

Ученици методом/техником „олује идеја“ одговарају на ово питања и одлучују како да успешно ураде задатак. Један ученик (и наставник) бележи на табли све одговоре.

4. Дигитална библиотека

Наставник подстиче ученике да започну са израдом задатка, ученици се упознају са садржајима дигиталних библиотека, а наставник их упућује на одређене садржаје:

- Пронађи у Дечијој дигиталној библиотеци Народне библиотеке Србије књигу у којој се налази бајка „Златна јабука и девет пауница“.
- Пронађи у Малој библиотеци филм (позоришну представу) „Снежана и седам патуљака“.
- Пронађи у Светској дигиталној библиотеци књигу на хрватском језику за узраст од 10 до 13 година чији су ликови деца и измишљена створења.

5. Практичан рад

Ученици постављају питања и траже одговоре у вези са задатком (Где се може наћи..? Шта се налази...?), наставник их упућује како да у дигиталним библиотекама пронађу књиге и текстове у вези са симболиком јабуке:

- Пронађи у Дигиталној библиотеци Народне библиотеке Србије књигу „Живот и обичаји народа српског“ Вука Караџића и прочитај о појму јабучица.
- Пронађи у Дигиталној библиотеци Народне библиотеке Србије књигу „Исак Њутн и Њутнова принципија“ Милутина Миланковића и прочитај текст на 27. Страни.
- Пронађи у Антологији српске књижевности књигу Веселина Чајкановића „Речник српских народних веровања о биљкама“, пронађи текст о јабуци и прочитај га.
- Утврди који текстови постоје у овој библиотеци, а говоре о симболици јабуке. Пронађи текст Свадебни обичаји из књиге „Рађевина“ Александра Ђурђевога и прочитај га.

Ученици бележе изворе информација и преузимају потребне информације у ворд документ да би код куће или у библиотеци могли да наставе рад.

Информатика и рачунарство

Електронско учење и информациона писменост

1. Електронско учење

Ученици се упознају са појмом електронског учења. Онда се разговара о томе шта је важно приликом претраживања интернета, како се одређују кључне речи и поузданост сајта и информација које пронађу. Наставник додатно упућују ученике на нека правила.

2. Практични рад ученика по групама

Ученици треба да пронађу одређене информације на интернету ради решавања задатака. Одређују кључне речи и претражују интернет. Издвајају поуздане сајтове са којих би користили информације.

Прва група – Пронађите информације да бисте одговорили на питање: Зашто се каже за јабуку да је рајско воће, забрањено воће или воће искушења?

Друга група – Пронађите информације да бисте одговорили на питање: Зашто се каже јабука раздора? Пронађите на Интернету књигу „Грчки митови“ Роберта Гревса у ПДФ формату. У којим причама би се могао наћи одговор на то питање?

Трећа група – Пронађите информације (на српском и енглеском језику) да бисте одговорили на питање: Како је Њујорк добио надимак Big apple?

Четврта група – Пронађите информације (на српском и енглеском језику) да бисте одговорили на питање: Да ли је тачна изрека An apple a day keeps the doctor away/Јабука на дан, доктор из куће ван?

Пета група – Пронађите информације о симболици појма јабука данас (Дан јабуке, компанија Apple, The Beatles , музика, медији и сл.).

Ове задатке ученици раде уз помоћ наставника. Ученици бележе изворе информација и преузимају потребне информације у ворд документ да би код куће или у библиотеци могли да наставе рад. Такође добијају листу веб страна (електронском поштом) које ће им помоћи да ураде задатак.

3. Извештавање група

Ученици представљају основну идеју рада, наводе које су сајтове нашли и кажу по неколико реченица као одговор на постављено питање.

4. Мапа ума

Ученици цртају на хамеру мапу ума, средишњи појам је јабука, а затим уписују значења јабуке и фразе у којима се налази реч јабука, из књижевноуметничких дела, научнопопуларних дела, савременог живота и где се спомињу. Та ће се мапа допуњавати на наредним часовима.

5. Евалуација и домаћи задатак

Ученици исказују своје мишљење о часу.

Ученици ће у групама радити задатке које су започели на часу.

Сви задаци се раде као ворд докуменат, и садрже текст дужине 150 до 250 речи и до пет слика, илустрација текста, уз обавезно навођење извора информација. Ученици шаљу радове наставнику електронском поштом.

Српски језик

Језичка култура: Исказивање особина људи

1. Гледање дела филма „Снежана и седам патуљака“ (5-10 минута,)

Како је ученицима раније најављено да ће се разговарати о овом филму, требало је да сами погледају одређени део филма или и цео филм. Тако се на часу може гледати само дијалог између Снежане и краљице. Текст превода треба да припреме као ворд докуменат који се користи на часу као наставни материјал да би се, евентуално, дијалог прочитао на српском језику.

2. Карактеризација ликова

Увођење књижевнотеоријских појмова: мотив, мотивација, лик у уметничком делу, карактеризација лика, идеја. Наставник даје ученицима картице са карактерним особинама и сваки ученик треба да објасни две особине.

3. Карактерне особине ликова

Наставник подстиче разговор о ликовима и карактеризацији ликова (ученици пишу на табли особине Снежане и краљице), о значењу мотива јабуке у филму (отров, сан, смрт, искушење, лични избор...) и о томе како карактерне особине ликова утичу на развој фабуле:

- Шта сазнајемо о ликовима Снежане и краљице?
- Које су њихове карактерне особине?
- Има ли јабука неко од значења за која сте раније чули?
- Зашто је краљица изабрала баш јабуку да отрује Снежану?
- Ко упозорава Снежану да не узима јабуку?
- Како би се наставила прича да је Снежана схватила упозорење?
- Кад Снежана одлучи да узме јабуку?
- Шта би се десило да Снежана није поверовала у магичну моћ јабуке која испуњава жеље?

4. Провокација

После одговора на ова питања наставник напише на табли тврдњу:

„Најбоље одлучујемо кад послушамо савет друге особе“.

Ученици треба да бране или да оповргну овај став. Наставник поставља и додатна питања:

- Објасните последицу ове тврдње на примеру Снежане.
- Када је ово разумно решење?
- Које су предности ове тврдње?
- Који су недостаци ове тврдње?

Ученици треба да изнесу примере из личног искуства у вези са доношењем одлуке и кажу на који начин други утичу на доношење њихових одлука.

5. Одлучивање

Наставник износи још неколико начина на које се може одлучивати:

- бацање новчића, извлачење карте и сличне методе базирне на случајности,
- разматрање предности и мана сваког могућег избора,
- прихватање првог наизглед адекватног избора,
- тражење савета од неког ко може да помогне,
- разматрање коначног исхода до ког доводи сваки могући избор.

Ученици разматрају који је начин најбољи за доношење одлука у свакодневном животу. Наставник подстиче ученике на повезивање знања стеченог на часовима информатике и рачунарства и указује на сличност у доношењу одлука и поступка у решавању проблема/задатка.

6. Евалуација и домаћи задатак

Ученици исказују мишљење о часу.

За домаћи треба да прочитају приповетку „Јабука на друму“.

Српски језик

Језичка култура: Јабука на друму, Вељко Петровић - препричавање текста са променом граматичког лица

1. Гледање дела цртаног филма „Чарли Браун и Снупи“ (од трећег минута)

2. О јабуци и о људима

После гледања ове епизоде наставник поставља питања за упоређивање ликова из цртаног филма и приповетке „Јабука на друму“, која је обрађена на претходном часу. Ученици користе и картице са написаним карактерним особинама да би лакше одредили особине ликова о којима говоре. Записују на табли особине ликова из цртаног филма, Чарлија и Сали, и из приповетке, јабуке и људи. Питања:

- У чему је сличност између Чарлија Брауна и јабуке из приповетке Јабука на друму?
- Које су карактерне особине ликова из цртаног филма и из приповетке?
- Како јунаци цртаног филма испољавају своја осећања?
- Ко гласно исказују своје незадовољство?
- Зашто јабука из приповетке не исказује своје незадовољство?
- Када треба исказати своје незадовољство?
- Где сте препознали себе, у понашању јунака цртаног филма, или у понашању јунака приповетке?

3. Промене угао гледања

Наставник подели ученике у три групе, једна група треба да исприча приповетку „Јабука на друму“ из угла јабуке, друга група треба да исприча причу из угла особе која се понаша бахато према јабуци/природи, трећа група из угла оних који се понашају одговорно према природи.

Наставник подсећа ученике да треба да се ставе у улогу другог и из тог угла говоре о себи, о појавама које доживљавају, виде, осећају, о размишљањима и расположењима у свету природе.

Ученици прво у пару размењују мишљење о томе како би испричали причу, затим износе гласно своје идеје за причу.

4. Писање састава

Ученици праве концепт састава и из одређеног угла причају причу. Наслов рада треба сами да одреде. Наставник усмерава ученике како да постигну сликовитост, искреност, осећајаност и уверљивост у приповедању.

5. Читање радова

Ученици излажу свој концепт и додају нове идеје у вези са углом гледања из ког пишу рад.

6. Евалуација часа и домаћи задатак

Ученици вреднују рад на часу. За домаћи треба да доврше писање састава или напишу састав, задатак 15 из Теста за проверу усвојености стандарда из Српског језика.

Праћење и вредновање рада

Разговарали смо са ученицима и пратили њихов рад и, на основу праћења и вредновања рада ученика, можемо закључити да су циљеви и задаци реализованих часова у потпуности остварени.

Ученици су били мотивисани заинтересовани за рад и задовољни активностима на часовима и то је један од битних показатеља остварености циљева и задатака. Највише им се свидело електронско учење, претраживање интернета, као и ситуација у којој сагледавају проблем из другог угла и стављају се у позицију другог.

Подељени у три групе, ученици су причали причу из угла несрећног дрвета, из угла бахатих и обесних људи и из угла љубитеља и заштитника природе. Чула су се оригинална и необична тумачења, ученици су подстицани да на причу једне групе одговоре другом причом, да супротставе мишљење и бране свој став и понашање.

Тестови за проверу остварености образовних стандарда за српски језик и исхода за информатику и рачунарство, које су ученици радили и у школи и код куће, још су један показатељ остварености циљева и задатака часова.

Израда задатака из тестова је занимљива, јер су оба теста радили у дигиталној учионици, сваки ученик је имао на свом екрану тест, читали су наглас текстове из теста и одговарали на питања појединачно/самостално. Тако су наставници могли да провере вештине читања ученика, као и вештине разумевања прочитаног. Задатак 15 из Теста за српски језик ученици су радили код куће, као домаћи задатак. Наставник је прегледао радове и оценио вештину писаног изражавања. Најбољи радови су прочитани на часу, постављени на пано и објављени у школском листу. Задаци из теста за информатику и рачунарство ученицима су били забавни и лако су их урадили, а задатак 20 им је био тежак, радили су га на часу са наставником и учили да процењују веб страну и садржај на њој.

Израда овог задатка је веома важна, јер се ученици припремају за самосталну процену веб стране и садржаја на њој.

Сматрамо да је израда задатака из тестова одлична припрема ученика за полагање матурског испита и да треба правити тестове на овај начин за све области током школске године.

Осим праћење и посматрања рада ученика, коришћени су и анкетни упитник и евалуациони листићи. Ученици су попуњавали анкетни упитник пре почетка тематске наставе у вези са читалачким навикама и коришћењем рачунара и интернета. Библиотекар је разговарао са ученицима седмог разреда, када су долазили у библиотеку и, пратећи њихово интересовање за књиге и читање, закључио је: навике ученика се мењају, чешће долазе у библиотеку и више читају књиге за часове српског језика, али и остале књиге, а више користе и друге изворе информација.

Евалуациони листић ученици су попуњавали на часовима информатике и рачунарства и српског језика после израде свих задатака и тако смо добили и додатне резултате о ефектима наставних часова и степену остварености циљева и задатака.

Ученици у већини (85%) сматрају да:

- су стекли вештине у примени рачунара у свакодневном учењу, стекли нова знања из области електронског учења и упознали се са дигиталним библиотекама,
- су научили нове појмове у вези са карактерним особинама и стекли вештине у доношењу одлука,
- је знање које су стекли на часовима применљиво у свакодневном животу, могу да користе изворе информација на које су их упутили наставници и могу да примењују знања у вези са исказивањем осећања и понашањем према другима и према природи.

На часовима им је било најинтересантније гледање „цртаћа“ и разговор о ликовима из „цртаћа“ и претраживање различитих страна на интернету.

Највећа новина је било држање часова српског у дигиталној учионици, присуство више наставника, израда задатака на рачунарима, учење о јабуци, упознавање са дигиталним библиотекама, разговор на часовима српског језика о осећањима, стављање у улогу другог, коришћење картица.

Улога библиотекара у тематској настави:

- планира заједничке часове с наставницима,
- сарађује с наставницима у реализацији ОВ рада,
- познаје наставни план и програм рада,
- познаје образовне стандарде,
- обезбеђује одговарајуће изворе информација за ученике и наставнике,
- проналази потребне информација за ученике и наставнике,
- реализује заједничке часове са наставницима,
- води секцију,
- израђује часопис,
- поставља наставни материјал на сајт школе,
- евалуира активности у оквиру тематске наставе,
- промовише рад школске библиотеке,
- промовише рад школе,
- стручно се усавршава.

Шта је било после

Ученици користе вештине информационе писмености за израду задатака из других предмета: биологија, географија...

Наставници и библиотекар, који су учествовали у реализацији ових часова, имају одличан прилог за портфолио.

Промовисан је рад школског библиотекара и истакнута његова важна улога у развијању читалачке, информационе и информатичке писмености ученика.

Ученици желе да се организују слични часови, па је договорено да се одрже часови тематске/пројектне наставе на тему Екологија.

Промовисан је рад школе кроз прилог у школском листу, објављеном на сајту школе, и на Смотри стваралаштва школских библиотекара, одржаној у Нишу 27. априла 2012. године.

Литература

1. Мркаљ, Зона. *Наставна теорија и пракса 2. Српски језик и књижевност у старијим разредима основне школе*. Београд: Klett, 2008.
2. „Водич за унапређење рада наставника и школа“. Београд: Реформски образовни кругови, 2005
http://www.most.org.rs/publikacije/prirucnici/VODIC_za_unapredjenje_rada_nastavnika_i_skola.pdf
3. (преузето 12.10.2011).
4. Богнар, Б. „Школа која развија креативност“
5. <http://kreativnost.pedagogija.net/mod/.../view.php?i> (преузето 12.10.2011).
6. Ињац, Весна. „Светска дигитална библиотека. Сан или стварност“. Београд: Народна библиотека Србије. http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=613 (преузето 12.9.2011).
7. Шпиранец, Соња. „Информацијска писменост – кључ за цјеложивотно учење“. Едупоинт бр. 17 (2003). http://edupoint.carnet.hr/casopis/cimages/edupoint/ep_17_1.pdf (преузето 10.9.2011).
8. <http://www.big6.com/>
9. <http://school.discoveryeducation.com/schrockguide/>
10. Schrock, Kathy. „What does it mean to be information literate?“
11. <http://kathyschrock.net/infolit/infolit.pdf> (преузето 10. 9. 2011).
12. Ferenčić Martinčić, Ivanka. „Zašto su knjižničari najvažniji ili o informacijskoj pismenosti“. SVEZAK, Časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja, Broj 12 / Godina XII / Bjelovar, 2010. <http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak12/prelom.pdf> (преузето 4. 9. 2011)

Мр Оливера Крупез¹⁴

Биљана Лукић¹⁵

ОШ „Милица Павловић“ Чачак

Речник мање познатих и непознатих речи и појмова из дела народне књижевности у програму за основну школу

Сажетак: Активности о којима се у раду говори сведоче о томе колико су поједини текстови примерени језичким компетенцијама ученика одређеног узраста. Језик народне епске поезије садржи низ лексичких чинилаца чије је разумевање битан предуслов успешне перцепције што се разматра на конкретном примеру песме *Женидба Душанова*. Посебно место заузимају речи и изрази који нису блиски ни познати савременом ученику, што може бити озбиљна препрека да он доживи и разуме књижевно дело. Сложеност лексичке структуре једног дела отежава постизање образовних стандарда постављених у доменима говорне културе, читања и разумевања текста. Наставни програм за основну школу садржи велики број књижевних дела за чију је успешну интерпретацију неопходна језичка анализа, што обим програма у односу на постојећи фонд часова не омогућава иако је разумевање текста предуслов за уживљавање у њихов уметнички свет и активно постављање према њему.

Кључне речи: језичке компетенције ученика, лексика у епској поезији, обим програма, сарадничко учење, кооперативност, функционална писменост

На јесењој Смотри стваралаштва школских библиотекара, одржаној 22. октобра 2012. године у Земуну, презентован је рад *Речник мање познатих и непознатих речи и појмова из дела народне књижевности у програму за основну школу*. Настао је као резултат сарадње школског библиотекара и наставника српског језика на активностима које доприносе развијању читалачких навика, способности критичког мишљења и остваривању образовних стандарда на подизању квалитета функционалне писмености ученика.

Наставну интерпретацију лирских и епских народних песама знатно отежава сложена језичка структура удаљена од савременог језика. Тумачења и објашњења у читанкама, приручницима и понуђеним изборима у оквиру школске лектире веома су оскудна, а понекад и не одговарају контексту.

У наставном програму за пети разред предвиђена је обрада народне епске песме *Женидба Душанова*, као и избора из епских народних песама старијих времена (о Немањићима и Мрњавчевићима). Након увида у понуђени избор и методичку апаратуру у читанкама, наставник је уочио да није могуће

¹⁴ oliverakrupez@yahoo.com

¹⁵ jelisaveta2009@gmail.com

уврстити тумачење непознатих речи и израза у индивидуалне истраживачке задатке. Најпре је сачинио упоредни речник непознатих речи из песме *Женидба Душанова* издвојен из актуелних читанки за 5. разред, а потом је направио попис свих речи и израза који могу бити нејасни или недовољно разумљиви ученицима тог узраста. С обзиром на то да је издвојен веома велики број непознатих речи у песми коју ученици треба самостално да прочитају у целисти, било је неопходно пружити им одговарајућу помоћ. Настао је комплетан речник са тумачењима преузетим из Речника МС. Издвојени су сегменти који се односе на бројне географске појмове, титуле, породичне односе, историјске личности и свадбене обичаје. Обим објашњења и информација упућивао је на то да није продуктивно ученицима поделити одштампане речнике као помоћ при читању.

Како би ученици били укључени у интерактиван и кооперативан однос са наставницима и другим ученицима у току наставног процеса, осмишљен је низ корака који треба да допринесе реализацији постављених наставних циљева и постизању одређених стандарда. Примењени су модели активне и пројектне наставе који су оријентисани на активност ученика у свим фазама наставе и учења, чиме је остварена знатна ангажованост ученика. Коришћене су интерактивне и кооперативне методе.

„Суштина ових метода је у ангажовању дјететових социјалних мотива. Дјеца раде на школском градиву највише у малим групама а затим врше презентацију урађеног пред читавим одјељењем, а ова презентација се најчешће вреднује, било од стране наставника или од стране чланова осталих група. На тај начин се развија сарадња и кооперација, остварује социјална промоција.“¹⁶

Развијање истраживачког духа, уочавање богатства и лепоте језичких и стилских израза народне поезије постигнуто је извођењем активне и интерактивне наставе. Наставници су имали улогу креатора који омогућавају ученицима ситуације за учење прилагођене њиховим предзнањима, развојним карактеристикама, потребама и интересовањима.

Образовни стандарди

Осмишљен је читав низ активности за остваривање стандарда из више области и на сва три нивоа:

Вештина читања и разумевање прочитаног

СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту

СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: *летимично читање* (ради брзог налажења одређених информација); читање *с оловком у руци* (ради учења, ради извршавања раличитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања

Грамматика, лексика, народни и књижевни језик

СЈ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију

¹⁶ Ненад Сузић, *Дидактика на размеђу вијекова, Дидактички путокази, часопис за наставну теорију и праксу*, 2006, бр. 39. 7 – 17, [Дидактика на размеђу вјекова](#), (посећено 6. децембра 2011)

CJ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у џбеницима, текстовима из лектире и сл.)

CJ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви)

CJ.1.3.21. разуме важност књижевног језика за живот заједнице и за лични развој

CJ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)

CJ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла

Књижевност

CJ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја)

CJ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...

CJ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе

CJ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела

CJ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања

CJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност

CJ.2.4.9. уме да води Дневник о прочитаним књигама

CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту

Остварени општи и специфични циљеви

Одређени су општи и специфични циљеви који се могу реализовати у сарадњи са школским библиотекаром. Након планираних активности, постигнути су следећи образовни и васпитни циљеви:

- упознавање језичких појава и појмова, овладавање стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама;
- развијање осећаја за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- извођење активне и интерактивне наставе у којима су ученик и учење у фокусу наставног процеса;

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- ближе упознавање народне књижевности и проширивање знања из историје;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета;
- предвиђени облици сарадничког учења подстичу комуникацију и сарадњу као и стицање искуства сарадничког рада;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности.

Специфични циљеви:

- ефикасно усвајање знања проналажењем информација у секундарним изворима, њихово интерпретирање и коришћење у новим ситуацијама;
- примењивање сарадничког учења којим се подстиче комуникација и сарадња као и стицање искуства сарадничког рада;
- проширивање интересовања ученика за самостални и тимски истраживачки рад;
- примена стеченог знања на сложенијим задацима;
- истраживање издвојених лексичких елемената текста, стицање нових знања и умења (рад на рачунару), развијање самосталности и истрајности у раду;
- развијање слободе у раду код ученика;
- навикавање на истраживање као начин прилаза задатој теми;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања;
- навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне).

Учесници у активностима

У планираним активностима били су ангажовани ученици петог и шестог разреда, наставници српског језика, учитељи, школски библиотекар, наставници информатике и педагошки руководиоца Ђачке задруге.

Оливера Крупез, наставник књижевности и српског језика, упутила је ученике на истраживачки рад на часу и код куће, обучила их за правилну употребу Речника МС, извршила синтезу онога што је урађено и лектуру материјала. Била је задужена за координацију са члановима стручног већа за српски језик и за дораду речника. Биљана Лукић, школски библиотекар, направила је азбучне картице, пружала је помоћ ученицима при тражењу значења речи у Речнику МС и САНУ и њиховом записивању на картице. Након уношења садржаја картица у електронску базу, вршила је контролу електронског записа значења речи. Наставници информатике организовали су уношење података и помагали ученицима у техничком погледу.

Ток активности

У сарадњи са школским библиотекарком, наставник српског језика ангажовао је две групе ученика из два одељења петог разреда да најпре самостално издвајају и тумаче непознате и мање познате речи према контексту.

Након подвлачења у подељеним примерцима текста песме *Женидба Душанова*, уочена је разлика у броју речи које су подвучене у радним групама. Организован је час секције на којем су ученици

коментарисали своје белешке и износили недоумице око појединих значења. Дошло се до закључка да неке речи нису обухваћене приликом првог читања текста иако су нејасне или неразумљиве.

Након самосталног рада код куће, на наредном часу српског језика фронталним обликом рада пружена су одговарајућа објашњења и тумачења. С обзиром на то колико је било материјала, наставни час није био довољан. Организован је нови час у школској библиотеци на којем су остали ученици добили умножен текст песме *Женидба Душанова*, на којем је требало да подвуку све што им и даље није разумљиво. Увид у тај материјал показао је да ученицима треба озбиљна помоћ и подршка у свалађивању сложене лексике народне поезије. Након тог часа, ученици су добили речник непознатих речи и појмова који је сачинио професор, а помоћу којег су могли да провере тачност својих одговора и да упореде прецизност сопствених тумачења њиховог значења.

Формиране су нове групе ученика који су желели да раде на речнику епске народне поезије. Издвојени су као извори знања за истраживачки рад сви речници које поседује школска библиотека:

Српски рјечник Вука Стефановића Караџића из 1818. и 1852.

Речник МС (6 томова)

Речник САНУ (12 томова)

Библиотекар је пратио процес записивања непознатих и мање познатих речи и израза на азбучне картице које је претходно припремио.

Након првог часа сарадње, школски библиотекар уочио је пропусте у бележењу који су се односили на несналажење ученика овог узраста у проналажењу основног облика именских речи или глагола, посебно оних који се више не употребљавају у савременом језику. Уз помоћ наставника, савладана је та препрека да би се прешло на проналажење значења осталих бројних издвојених речи и израза.

На основу првих записа ученика, установљено је да постоје тешкоће у њиховом сналажењу у речницима, пре свега због непознавања курзива којим су означени делови текста. Школски библиотекар обучавао је ученике за правилну употребу доступних речника, а наставник је организовао вежбе за упознавање и употребу курзива. Након обављених припремних радњи, извршена је подела у групе које су се организовале и ангажовале на тражењу и записивању значења појединих речи на картице. У рад су укључени ученици шестог разреда који су започели записивање непознатих и мање познатих речи и израза из песама косовског циклуса на азбучне картице.

Уследила је сарадња са наставником информатике који је помагао ученицима да уносе речи у заједнички електронски речник.

Временска неусклађеност школских и ваншколских обавеза условљавала је помичне термине рада. Активност се одвијала током септембра и октобра 2012. године. Обухваћене су речи из песама прекосовског и косовског циклуса. Ученици седмог разреда биће укључени у пројекат у априлу и мају када је предвиђена обрада песама покосовског, хајдучког и ускочког циклуса. Како се очекује да ће до тада бити умрежени рачунари и формирана јединствена база, биће олакшан унос значења речи, што ће омогућити да се пројекат доврши у краћем року. Речник ће се користити као помоћ у учењу, тумачењу речи и израза који су непознати или мање познати, уз континуирано проширивање

постојећег фонда речи. Након обраде епске поезије, предвиђен је рад на тумачењу речи из прозних врста народне књижевности.

Ученици су подстакнути на даљи истраживачки рад, у смислу прављења нових тематских речника из различитих области. Рад у групи развио је интензивне сарадничке односе и кооперативност. Код ученика је пробуђен осећај припадности групи што је била додатна мотивација за рад.

Превазишли су почетне сметње у тумачењу текста писаног курзивом. Изразили су задовољство што су савладали тип слова који се неретко појављује у тестовима из више предмета. Посебно су уживали у тимском раду и у прекуцавању својих картица.

У циљу праћења и евалуације предвиђено је да група ученика припреми квиз на тему познавања речи и појмова из дела народне књижевности у програму за 5. и 6. разред. За ученике седмог разреда планирано је да након лексичке обраде песама припреме један број питања за књижевну олимпијаду која ће се одржати у јуну 2013. године.

Професори српског језика припремили су неколико тестова различитих нивоа тежине који се тичу познавања речи и појмова из лексички обрађених песама. На основу резултата потврђено је да је ангажовање ученика у овој активности допринело обиму, квалитету и трајности знања.

Популарисање ових активности постигнуто је уређењем паноа са елементима песме *Женидба Душанова*, организованим квизовима, предстојећом олимпијадом и планираном промоцијом Речника у свечаној сали школе који ће се штампати преко Ђачке задруге. Део ових активности промовисан је у тексту о примерима добре сарадње наставника и школског библиотекара који је објављен у „Просветном прегледу“. Начињена је фото-документација о раду библиотечке и лексичке секције која ће бити део изложбе на крају школске године. Такође, ове активности наћи ће свој простор у ђачком листу ради популарисања рада ових секција.

Спроведена активност донела је више добробити за све учеснике: ученици су научили како да правилно користе речник, обогатили су фонд речи, боље упознали народну књижевност и проширили знања из историје. Наставници су стекли увид у језичке компетенције ученика, као и у њихову заинтересованост за тимски рад и стваралачки приступ. Наставници информатике остварили су сарадњу са стручним већем за српски језик која је проширена на нове пројекте. Објављивањем Речника као заједничког пројекта ученика и наставника, на позитиван начин биће промовисан сараднички рад као и рад школе у целини. Речник представља вредно помоћно наставно средство које оставља могућност континуираног рада и допуне.

Проучавање ове тематике допринело је изради научног рада *Лексичка структура поетског текста као основа наставне интерпретације на примеру народне епске песме Женидба Душанова*, који ће бити објављен у референтном књижевном часопису.

Део тог рада представљају следећи сегменти спроведеног истраживања:

Неодговарајућа тумачења и објашњења речи и израза у читанкама

Тад Латинче на ноге поскочи,

пак посједе помамна дората,

одмах оде пољем разиграват.

Милош њему **стаде на биљези**.

Баџи копље бијело Латинче...

Реч **биљег** ек. белег и белега има укупно 12 значења: 1. знак, ознака, обележје, карактеристика; 2. печат; 3. а) ожиљак, траг, отисак; б) рецка, црта 4. грб, значка 6. пега, особени знак на телу; 8. гранични знак, камен међаш; 9. надгробни камен; 10. дар, поклон, успомена, трофеј ...

У датим стиховима може се протумачити као **мета, домен, нишан, циљ; црта** (као знак старта или циља), датог под 5. Иако тачна, тумачења у читанкама нису прикладна нити описују дату ситуацију:

биљег – знак, ознака, обележје

биљег – знак, ознака, обележје, карактеристика

биљега (белега) – особени знак на телу по коме се неко или нешто распознаје (већи младеж, пега, прамен косе друкчије боје); дар који момак даје девојци као обележје да је испрошена

Да с' донио бугарску **копању**,

ако бих ти и усуо вина;

за те нису чаше позлаћене!

У Речнику МС **копања** означава – корито издубљено из широког балвана, кладе или начињено од лима које служи за прање рубља и за друге кућне послове. То значење допуњено је само у једном уџбенику: чинија од издубљеног дрвета. У Вуковом *Српском рјечнику* из 1852. наведено је тумачење: здјела које највише одговара овим стиховима, а неприхватљиво је:

копања – корито издубљено из широког балвана, које служи за прање рубља и за друге кућне послове

копања – корито издубљено од широког **балвана, кладе** или начињено од лима које служи за прање рубља и за друге кућне послове;

копања – чинија од издубљеног дрвета; дрвено корито за мешање хлеба или прање рубља

засјаше се **токе на прсима**

и **злаћене ковче на ногама**:

тока – овде је реч употребљена у значењу копча; може бити и капа прибијена уз главу

тока – овде реч означава копчу, а користи се и да означи врсту капе

токе – металне плоче и дугмад који се стављају на одећу као украс (некада и као штитник у биткама)

Токе су металне плоче и дугмета пришивени на предњем делу ђечерме или џамадана, које се стављају као украс, а некада и за заштиту груди у биткама (МС); округле плоче од сребра или метала, поређане једна до друге на прсима, остатак некадашњег средњовековног оклопа; Непрецизно је и

непримерено објашњење да **тока** – овде означава копчу, (а користи се и да означи врсту капе, односно капе прибијене уз главу)

У Речнику МС **копча** јесте метална направа разних облика (с куком на једном крају) која служи за закопчавање или причвршћивање, спона, петља. У једној читанци ова је реч наведена са истоветним значењем: **копча** – копча. Међутим, прецизније би било навести друго могуће значење: **копче** (ковче) – доколенице са сребрним или златним копчама.

Питање је исправности тумачења речи Бугарин јер се негде пише великим, а негде малим словом. Вук је навео управо стихове из ове песме да означи националну припадност:

Бугар виде **Бугарин**: Стаде свата дванаест иљада

Те гледају коња у Бугара

Повали се међу ђевојкама

Ђе с' отео коња од Бугара. (Вуков *Српски рјечник* 1852: 46)

Дакле, може се рећи да је у питању: **Бугари(н)** – словенски народ који живи на југоистоку Балканског полуострва, између Македоније и Србије с једне и Црног мора с друге стране. У том случају, неоправдано је ово тумачење:

„Приметили сте да именице бугарин и бугарче у песми пишемо малим почетним словом. Овде се не ради о националној припадности, већ је реч о народском изразу за чобанина.“ (Милорад Савић, Дарко Јованетић, Драган Кувелић, Ризница 5, Читанка за пети разред, БИГЗ, Београд, 2007, 81)

Занимљива питања која су везана за значење и порекло појединих речи налазе се у *Радној свесци за пети разред*:

1. а) подвучи у стиховима реч из које сазнајеш одакле је Роксанда девојка.

Кад се жени српски цар Стјепане,

надалеко запреси ђевојку,

у Леђану, граду латинскоме,

у латинског краља Мијаила,

по имену Роксанду ђевојку...

б) Размисли о томе зашто се латински град зове Леђан. Подвучи одговор који ти се чини најприхватљивијим:

- Због тога што је богу иза леђа
- Због тога што је Леђан типско име за далеки, непријатељски град
- Због тога што Леђан означава град који је никао на пустом пољу (ледини).

2. У песми *Женидба Душанова*, високи чиновник и гласник којег цар Душан упућује у тазбину зове се Тодор *везир*. Како се зове свесна или случајна грешка у излагању догађаја (смештање догађаја, ликова, обичаја у неодговарајуће време)?

- а) поређење
- б) персонификација
- в) оноματοпеја
- г) анахронизам.

Заокружи слово испред тачног одговора.

(Наташа Станковић Шошо, Бошко Сувајџић, Јелена Срдич, Радна свеска за српски језик за 5. разред, Логос, Београд, 2011, 33 – 38)

Поруке

А јунака са собом не има
ниједнога од рода својега,
који би му био у невољу
ако би му било за невољу; браћа Милоша Војиновића

Ако њему до невоље буде,
Да се њему у невољи нађеш! браћа Милоша Војиновића

Сила отме земљу и градове,
Камол мени коња отет неће! Милош Војиновић

ако буде срце у јунаку,
кабаница неће ништа смести:
Којој овци своје руно смета,
онђе нема ни овце ни руна! Милош Војиновић

Тешко свуда своме без својега! цар Душан

Историјски и неисторијски ликови

Стефан Душан Немања 1331 – 1355.

леђанска краљица

леђански краљ Мијаило – стајаће име за странца краља

Роксанда – стајаће име за жене високог рода

Тодор везир – доглавник, министар, непознат историји

Милош Војиновић – живео је на двору цара Душана

Вукашин и Петрашин – Милошева браћа, непознати историји

Војин Војиновић – рођак цара Уроша

Радул-бег – један од десет влашких војвода са овим именом

Балачко војвода – митолошко биће са три главе

Ђаковица Вук

Нестопољче Јанко

момче Пријепољче

Титуле

цар лат. – највиша титула владара или монарха у неким државама; фиг. онај који се у нечему истиче изнад свих (свега), који храброшћу, снагом, лепотом, надмашује остале; **царевати** – бити цар, вршити царску власт; владати, господарити; безбрижно и лепо живети

царевих – царев син; покр. човек из цареве земље, човек у царској служби

краљ – титула владара у неким феудалним и буржоаским државама; онај који носи такву титулу

бег тур. – муслимански племић, велики поседник у турском царству

везир тур. ист. – високи државни чиновник у турској царевини, министар; гувернер једне покрајине. У Душаново време није било везира на двору. Послове везира обављао је деспот Оливер, Грк, који му је био искрен пријатељ и десна рука до краја живота. Чак и кад се оженио Душановом маћехом, остао је поштен и коректан.

Географски појмови

Леђан је непознат град. Једни нагађају да је то Љеш, а по другима је град у Пољској. „ Леђан-град, стајаће име у поезији за далек, туђински град, латински, где јунака који долази по девојку непријатељски сачекују, али његов заточник побеђује. Постоје бројне претпоставке о тумачењу назива – ледени град, пољски град, Млеци, Ђенова и др.“ (Пешић 1984: 140)

Призрен – град на Косову

Вучитрн – град на Косову

Ђаковица – град на Косову

Загорје – планински шумовити предео, на више места: у Хрватској, Бугарској...

Нестопоље – измишљено име

Пријепоље – град у Србији

Каравлашка – Влашка, Румунија

Шара, Шар планина – на граници између Косова и Македоније

Клисура – може бити одређена стеновита долина: качаничка, ...

Скендерија – земља око Скадра.

„Залагање за пројектни облик рада уопште не значи да се треба одрећи систематичног освајања знања јер се систематичност укључује у пројектни ток. Основна вредност пројектног система учења је што је он усмерен на стварање образовног производа, а не на просто изучавање одређене теме. Ученици, индивидуално или групно, за одређено време остварују сазнајни, истраживачки, конструкторски или неки други рад на задату тему. Њихов задатак је да добију нови производ, да реше научни, технички или неки други проблем.“²

Интерпретација песама преткосовског циклуса биће реализована са новом генерацијом ученика петог разреда по делимично модификованом пројектном обрасцу који ће бити усклађен са њиховим потребама.

Школска библиотека је оваквим облицима сарадње интегрисана у образовно-васпитни рад школе као место за откривање извора знања и трагања за информацијама, место одржавања часова редовне и изборне наставе, ваннаставних активности, културних и јавних активности, место истраживачког и пројектног рада и промоције савремених облика и метода рада. На тај начин доприноси се промовисању читања и проучавања наше књижевне баштине, подстиче се љубав према читању из забаве и задовољства као и самосталност ученика у учењу, обезбеђује се развој информационе писмености за ученике и наставнике, остварује се сарадња и заједничко планирање активности наставника и школског библиотекара. Школски библиотекар и наставници српског језика најчешће су иницијатори, носиоци и реализатори бројних школских пројеката и манифестација локалног и регионалног значаја.

Литература

1. Бајић, Љиљана и Зона Мркаљ. *Читанка за пети разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике, 2007.
2. Величковић, Станиша. *Књижевност у основној школи*. Ниш: 1999.
3. Вилотијевић, Нада. *Интерактивна-сарадничка настава*. Врање: Учитељски факултет, 2008
4. Вилотијевић, Нада. „Теоријско методичке основе и ефикасност пројектне наставе“. Методичка пракса 2011, бр. 1/ 2011 година XI , 2011:5 – 18.
5. Ђурић, Војислав. *Антологија народних јуначких песама*. Београд: Српска књижевна задруга, 1990.
6. Илић, П. и М. Петровић. *Читанка за пети разред основне школе*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1992.
7. Јовић, Моња. *Читанка за пети разред основне школе*. Београд: Едука, 2011.

² Нада Вилотијевић, „Теоријско методичке основе и ефикасност пројектне наставе“, *Методичка пракса* 2011, бр. 1/2011:8.

8. Караџић, Вук. *Српске народне пјесме: књига друга*. Београд: Нолит, 1969.
9. Караџић, Вук. *Српски рјечник*. Београд: Нолит, 1969.
10. Лаковић, Александар. *Програм и план рада и стручно-методичке припреме за обраду градива у 5. разреду основне школе*. Београд и Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства и Завод за издавање уџбеника, 1991.
11. Мркаљ, Зона. *Наставни приступ домаћој лектури*. Београд: Школски час 1998, бр. 1/98.
12. Мркаљ, Зона. *Наставна теорија и пракса 1*. Београд: Klett, 2008.
13. Николић, Милија. *Методика наставе српског језика и књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 1992.
14. Пешић, Радмила и Нада М. Ђорђевић. *Народна књижевност*. Београд: Вук Караџић, 1984.
15. *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Београд: Институт за српско-хрватски језик, САН, 1959.
16. *Речник српскохрватскога књижевног језика*. Нови Сад и Загреб: Матица српска и Матица хрватска, 1969.
17. Савић, М., Д. Јованетић, Д. Кувелић. *Ризница 5, Читанка за 5. разред*. Београд: БИГЗ, 2007.
18. Самарџија, Снежана. *Антологија епских народних песама*. Београд: Народна књига, 2001.
19. Цанић Милка, Н. Антонић и С. Софронић, *Читанка и граматика за 5. разред*. Београд: Школа плус, 2011.
20. Станковић-Шошо, Наташа. *Чаролија речи, српски језик за 5. разред*. Београд: Klett, 2008.
21. Станковић-Шошо, Наташа и Бошко Сувајџић, *Читанка Уметност речи за 5. разред*. Београд: Нови Логос, 2011.

Милијана Добросављевић¹⁷

Нада Бањанин-Ђуричић¹⁸

Соња Радојевић Секуловић¹⁹

Железничка техничка школа, Београд

Јавни час „Упознај ме с Крлежом“

Сажетак: Мултидисциплинарни час „Упознај ме с Крлежом“ осмишљен је и реализован уз примену разноликих наставних метода (вербалне методе, рад на тексту, метода самосталних ученичких радова) и варирањем просторних параметара часа. Измештање из свакодневног школског миљеа у простор Артгета Културног центра Београда, у садејству са самосталним и креативним приступом примарним и секундарним изворима, и померање позиције наставника с фронталне на позицију координатора активности, допринели су остварењу коначних циљева часа: развијању самосталности, али и тимског духа, позитивних моралновредносних становишта, идеје хуманизма, демитологизовању рата и његовом сагледавања у разборитим оквирима (рат, дехуманизована стварност) и критичког мишљења.

Кључне речи: сарадња, „комшијска књижевност“, интеркултуралност, стваралачки приступ, активан ученик, путујућа библиотека, интердисциплинарни приступ, хуманизам, толеранција, критичко мишљење

У настојању да се концепт „класичне наставе“ иновира и прилагоди духу новог времена, да се ученици подстакну на самосталан приступ теми, али и рад у паровима и тиму, и критички однос према изворима како би они, а не наставник с позиције *ex cathedra*, носили наставни час, наставници и ученици Железничке техничке школе осмислили су и реализовали мултидисциплинарни час посвећен опусу Мирослава Крлеже, једног од најзначајнијих писаца на нашим просторима. Овај приступ, приступ „активног ученика“, темељи се на позитивним искуствима традиционалне наставне праксе, али укључује и нови, инвентивнији приступ.

Учешћем у акредитованом семинару Групе 484 „Ми и они други“, Железничка техничка школа из Београда укључила се током школске 2011/2012. године у пројекат „Интеркултурализам кроз књижевност и дијалог“. У настојању да се пробуди и развије љубав ученика према уметности речи, да се они подстакну да читају дела савремених писаца тзв. комшијске књижевности и књижевности мањинских народа, основан је Читалачки клуб. Школска библиотека је обogaћена новим насловима, књигама из едиције „Мала кутија“ (четири мале кутије са по пет књига кратких текстова и песама писаца из региона – укупно двадесет).

¹⁷ milijana.dobrosavljevic@gmail.com

¹⁸ nadabanjanin@yahoo.com

¹⁹ radojevicsekulovic@sbb.rs

Овом малом путујућом библиотеком, у коју књиге периодично пристижу и из ње одлазе, круже ка другим читалачким клубовима – школама из Ужица, Крагујевца, Новог Пазара, Владичиног Хана и Врања, промовисана је регионална књижевност и књижевност мањинских народа у Србији. Активност је реализована под слоганима „Књигу моја, пређи на другога!“ и „Дам ти књигу један круг“. Поред четири „Мале кутије“, ученицима и наставницима редовно је дистрибуиран и часопис за књижевност „Текстура“.

Слика 1. Импресионирани домаћини – час посвећен прози Ненада Величковића²⁰

Ученици су били укључени у низ разноврсних активности: учествовали су на завршном сусрету „Балкан – кућа разлика“ на Златибору, фестивалу „На пола пута“ у Ужицу, летњем кампу у Новом Саду и Андруљеву, као и на „Фестивалу једног писца“ у Београду. Присуствујући промоцијама књига, премијерама филмова, позоришним представама или дебатама, они су били у прилици да открију нове просторе Београда: Културни центар „Град“, Дом омладине, галерију „Артгет“, Центар за културну деконтаминацију, Атеље 212, „Рекс“ и Академију 28. У својој школи угостили су Ненада Величковића, писца из Сарајева, Дејана Илића, уредника издавачке куће „Фабрика књига“, и Ружицу Марјановић, професорку Ужичке гимназије.

Организовањем јавних часова – књижевних вечери посвећених прози Ненада Величковића и поезији о Ромима Пола Поланског,²¹ као и укључивањем ученика ромске националности у активности, апострофиране су идеје интеркултуралности, различитости и мањинских права, а ученици изнова подстакнути на усвајање универзалних вредности.

Постулат ових активности представља јавни час „Упознај ме с Крлежом“, који је реализован у оквиру Фестивала једног писца „Крлежа: сан о другој обали“. Час је организован у Галерији „Артгет“ Културног центра Београда.

Овај час заснован је на многоврсном приступу наставника и ученика Железничке техничке школе. Био је посвећен животу и стваралаштву Мирослава Крлеже. Осмишљен као корелација између предмета Српски језик и књижевност и Социологија, представљао је увод у активности које су реализоване у

²⁰О Ненаду Величковићу (Сарајево, 1962) ученици су „из прве руке“ сазнали да је аутор следећих дела: Коначари, Отац моје кћери, Сахиб и 100 Змајева, Ђаво у Сарајеву, Сарајевски гастронаути, Viva Sexico, Дијагноза – патриотизам и Школокречина. Један је од иницијатора књижевног фестивала На пола пута у Ужицу. Уредник је Школегијума, часописа за праведније образовање и Текстура, часописа за књижевност у школи. За сајт Deutsche Welle пише фото-колумну [Škljocam i zvocam](#).

²¹Пол Полански, *А где је мој живот?* (Група 484, Београд, 2012).

оквиру наведене манифестације. Током реализације, нашим ученицима су се придружили и ученици две основне школе.

Реч која је обележила наше ангажовање током рада на припреми часа је *сарадња*: са школским библиотекарком, с невладином организацијом „Група 484“, с различитим институцијама културе у Београду, с другим школама, сарадња наставника, као и сарадња са ученицима. Мултидисциплинарни приступ теми обезбеђен је сарадњом наставника из различитих стручних већа. Наставник социологије Нада Бањанин Ђуричић и ученик Дарко Јоксимовић указали су на соцоолошки аспект Крлежиног живота и рада, утицај политике и друштвених збивања на афирмацију или оспоравање уметника.

У главном делу часа ученици су приказали петоминутну презентацију о раду и стваралаштву књижевника. Користећи се методама самосталних ученичких радова и рада у пару, ученици трећег разреда испољили су самосталност у раду, оригиналан и креативан приступ грађи. Ученици четвртог разреда с наставницом српског језика и књижевности Тањом Антонијевић потврдили су значај групног рада презентацијом припремљеног паноа – текстова и фотографија.

Слика 2. Пано – приступ више; ученици су подстицани на групни рад и разнолики приступ грађи

Испољивши стваралачки однос према делу, ученик четвртог разреда изражајно и надахнуто казивао је песму „Стих“. Истакнуто је да је реч о поезији која је битан, али мање познат сегмент Крлежиног опуса.

Слика 3. Стваралачки однос према делу – надахнути ученик изражајним казивањем песме „Стих“ показује да поезија и даље има читалаца!

Будући да компаративни приступ омогућава најбољи увид у једно књижевно дело, проза Мирослава Крлеже сагледана је у контексту међуратне књижевности, са акцентом на однос са српским приповедачем Драгишом Васићем. У разматрању овог проблема ученице другог разреда Теодора Миленковић и Јована Перуновић примениле су и спољашњи приступ – указале су на супротстављеност идеолошких погледа духовних сродника.

Примењујући позитивна искуства вербалне методе и рада на тексту („Битка код Бистрице Лесне“ и „Барака 5б“), у живом дијалогу са ученицима трећег разреда, професорка Милијана Добросављевић указала је на особености поетике приповедачке прозе Мирослава Крлеже.

Закључак

Демонстрирана су добра искуства креативног односа према наставној методи и успешност мултидисциплинарног приступа.

Апострофиране су антиратне поруке Крлежине прозе и идеја о „малом“ човеку који увек страда у ванредној ситуацији, ратном вихору. Попут лајтмотива потцртаване су идеје хуманизма и толеранције.

Ученици су упућени на драмски опус Мирослава Крлеже и обавештени и охрабрени да учествују на конкурс за најбољу филмску и позоришну критику након пројекције истоименог филма и позоришне представе. Ученица Наташа Пејић награђена је књигом од стране Културног центра Београда и Групе 484 за критику филма Антона Врдољака „Господа Глембајеви“.

Учешћем у радионици „Крлежа у стрипу“, посетом изложби Петра Добровића и перформансу „Бацача сјенки“, наведеним промоцијама и позоришној представи подстакнуто је интересовање ученика за различите облике уметничког стваралаштва.

Ученици су подстицани на самостални рад, критички однос према примарним и секундарним изворим и коришћење различитих медија. Вредновали су властито залагање али и радове својих другова. Указано је на лепоту различитости, разумевање и толеранцију и незнање као највећу претњу хуманој страни човека. Сараднички рад ученика различитог узраста, измештање концепта наставе из традиционалних оквира, и њихово смештање у подстицајну средину, били су прилика да ученици ослободе и испоље своје различите могућности и способности. Одшкринута су врата нове, креативне школе.

Литература

1. Polanski, Pol. *A gde je moj život*. Beograd, Grupa 484, 2012.
2. Krlježa, Miroslav. *Sabrana djela*. Zagreb: Zora, 1962.
3. Васић, Драгиша. *Црвене магле*. Београд: Политика, 2005.

Зорица Смиљанић²²

ОШ „Павле Савић“, Београд

Читање за Џокера

(или Како да читањем поправиш закључну оцену)

Сажетак: Џокер представља резерву коју ученик стиче кроз ваннаставну, помоћну активност. Месечно чита по једну књигу и о њој пише извештај који наставник или библиотекар прегледа, а наставник му на крају полугодишта поправља закључну оцену. Од 2006. године се ова акција стално шири и усавршава јер постоји природна тенденција ученика да преносе информације о свом постигнутом успеху, а и намера одраслих да доскоче пасивности и поправе читалачке навике младих.

Кључне речи: читање, читалачке навике, читалачко искуство, књиге, школска библиотека, библиотекар, наставници, ученици, сарадња, акција, оцена, писање, препричавање

Општи циљ ове активности је да помогне образовном систему у стварању писмене, интелигентне и начитане нације.

Специфични циљеви су: развијање читалачких навика, стицање читалачког искуства, вежбање вештина пажљивог и истраживачког читања, развијање укуса и критичког сагледавања прочитаног, богаћење речника, реченице, композиције, неговање и усмеравање доброг укуса.

Циљна група: ученици од 5. до 8. разреда.

Носиоци активности: библиотекар, наставници српског језика, наставници других предмета.

Док сам радила као наставник српског језика, приметила сам да ученици петог разреда слабо и мало читају, а у старијим разредима још мање, да имају сиромашан фонд речи, да многи не успевају да савладају тешко градиво из граматике, језичке културе, а обавезне књижевне текстове не разумеју. Код куће се родитељи у довољној мери не баве развојем читалачких способности своје деце, јер најчешће верују да је то посао наставника и школе. Услед многобројних реформи и новина, у школи се губе стари, добри и опробани методи постепеног и систематичног васпитно-образовног рада. Невероватно, али истинито, избачена је домаћа лектира, што значи да сваки наставник и учитељ може, а и не мора, да задаје деци да читају код куће, процењујући сам која је то књига занимљива и вредна за његове ученике. Упркос томе што је реч о тако важној вештини за образовање, у плану и

²² biblioteka.pavlesavic@gmail.com

програму српског језика ниједан час није предвиђен за вежбање читања и његово оцењивање. Кад сам сазнала да ни у млађим разредима нема часова предвиђених за читање (осим у 1. разреду - почетно читање), схватила сам да постоји огромна рупа у образовном систему и велика потреба да се нешто предузме.

На добронамерно препоручивање занимљивих наслова од стране наставника реагује мали број ученика, углавном они који добре навике читања књига носе из куће. Мене су, међутим, бринули и сви остали ученици. Како их приволети да почну да читају? Увидела сам да ће та већина све урадити кад је у питању – оцена.

Некако паралелно са свим тим мојим покушајима, појавило се занимљиво решење. Наша ученица, која је отишла у Италију да тамо живи и учи школу, испричала ми је да они имају један час читања недељно. Свако донесе своју књигу и чита је на часу. За прочитану књигу добија оцену. Решење је било на помолу.

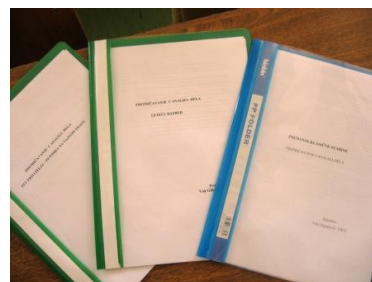
Не размишљајући много о стратегијама, увела сам нову активност – читање за оцену. Свако је могао да поправи закључну оцену ако чита књиге по свом избору. Да бих могла да проверим да ли је књига заиста прочитана, тражила сам да напишу извештај за сваку књигу. Морала сам да конципирам захтеве тако да ученика онемогућим да преписује предговоре, поговоре или текстове са интернета, да га мотивишем да дело преприча својим речима, да чита аналитички и критички и издваја занимљиве делове, да износи своје мишљење о прочитаном. Како ученици не би препричавали неке давно прочитане књиге и како би се процес читања одвијао стално, књига је морала да има преко 100 страна и да се чита у текућем полугодишту. О прочитаној књизи пише се на папирима, јер се извештаји не враћају да би се избегло понављање истих извештаја или коришћење туђих радова. Неким ученицима је било zgodније да пишу у свесци и да је целу предају наставнику, а неки су радије своје извештаје куцали на рачунару. Приликом рада на рачунару ученицима је могао неко да помаже, али је у процењивању извештаја од пресудног значаја стил писања.

Слика 1. Извештаји писани на папирима

Слика 2. Извештаји писани у посебним свескама

Слика 3. Штампани извештаји

Ученици су извештаје могли да предају постепено, сваког месеца или све одједном, али увек бар седам дана пре закључивања оцена, да бих стигла да их прочитам и да би имали времена да их допуне ако је потребно. Пошто су у питању били ученици којима сам предавала, добро сам познавала њихов стил писања па није долазило у обзир да им неко други пише. У сумњивим случајевима испитивила сам ученике усмено. Тражила сам да ми донесу књигу, па бих летимичним читањем успевала да проценим како је ученик читао. Нисам прихватала извештаје ако не би били потпуни (ако недостаје нека од задатих ставки, ако је читано за време распуста, ако је преписано из критика, ако препричавање није било потпуно или је мишљење о књизи изнето непотпуно и конфузно... Чак сам и

враћала неуредне, ижврљане радове да их поново напишу (ако је било времена за то). Да би заслужили Џокера, ученици су све извештаје (4-5) морали да ураде коректно.

У току прве две године трајања акције у просеку је троје ученика у сваком одељењу успевало да поправи закључну оцену помоћу читања и препричавања. Углавном су то били ученици који су из српског језика имали четворке, тако да су читањем књига и писањем извештаја поправљали оцену на пет, а било је и оних који су уместо тројке добијали закључне четворке. Долазили су и родитељи, и са великим чуђењем причали о својој деци коју са књигом у руци први пут виде.

Када сам прешла у другу школу на место библиотекара, било ми је сасвим нормално да наставим са промоцијом читања, али сам морала да смислим добру понуду за наставнике, па сам им предложила помоћ у спровођењу акције Џокер. Изложила сам предлог и план акције на Активу наставника српског језика, направила рекламни листић са прецизним упутствима и акцију назвала **Улови џокера!**

Улови џокера!

Хоћеш оцену више из српског?

Џокер је резерва коју користиш да би добио оцену више на крају полугодишта или на крају године.

Не очекуј поклон! Заслужи!

Читај и препричај!

Ако желиш бољу оцену, а не иде ти граматика, учење песмица, писање састава или анализа, можеш читањем да дођеш до боље оцене. Кад прочиташ књигу, преко 100 страна (роман или приче), напиши извештај и предај наставници српског. Извештај мора садржати следеће податке:

- Наслов и име аутора
- Годину и место издања књиге
- Колико књига има страна
- Време читања (од ког до ког датума је књига читана, нпр. 12.09.2008. - 19.09.2008.)
- Тема дела
- Време и место
- Главни и споредни ликови у делу
- Препричано дело (детаљно)
- Лепе мисли које су подвучене током читања
- Лепе описе који су уочени и подвучени током читања
- Смешне сцене или дијалози (ако их има)
- Мишљење о делу и препорука за читање (да ли препоручујеш или не)

Сви извештаји остају код наставника!

Добио сам четири петице и пет за крај полугодишта!

Искористио сам џокера!

Заборави на препричане лектире или друге књиге са Интернета или од другара који су то већ урадили!

4. Рекламни листић Улови џокера!

За разлику од претходне школе, овде су скоро све колегинице прихватиле да понуде деци нову шансу за поправљање оцена. Организовали смо акцију: *Поправи оцену из српског читањем*. Рекламни листић и објашњење испод листића залепљено је у сваки кабинет српског и на врата библиотеке. Убрзо је постављено и на сајт школе. Потребно је прочитати једну књигу месечно, што значи четири књиге у првом полугодишту и пет у другом. Читаност се повећавала, а и ученици су унапређивали писменост. Сваки рад и свака упорност се исплате.

Потрудила сам се да у библиотеци обезбедим привлачне и атрактивне наслове, одредила посебне полице и књиге поређала тако да се жељени наслов нађе брзо и лако.

Колегиница која се у акцију није укључила од почетка, попустила је под притиском својих ученика који су тражили да и она уведе Џокера. Број ученика који су "уловили" џокера и поправили оцену у току

прве две године спровођења акције био је сличан као и претходних година, у просеку 3 ученика по одељењу.

Треће године се број ученика код неких наставника повећао, тако да је код једног од њих 45 ученика из четири одељења имало оцену више из српског јер су прочитали и препричали више од 180 књига. У тај број нису ушли ученици који нису прочитали свих четири или пет књига, колико је било планирано.

Активност се ширила постепено, захваљујући сталном мотивисању ученика од стране библиотекара и наставника, али су значајну улогу одиграли и сами ученици који су о акцији причали једни другима, као и резултати које су постизали на крају полугодишта. Једна колегиница је изнела занимљиво искуство које је имала са ученицима у петом разреду. Два одељења у којима је предавала била су различита по успеху у четвртном разреду. Ученици из једно одељења били су успешнији у писменом изражавању и имали су више петица на крају петог разреда, али је просечна оцена одељења из српског била боља у другом одељењу. Колегиница је у почетку помислила да је у питању грешка у рачуну, а затим је уочила да је велики број ученика из другог одељења поправио оцене уз помоћ Џокера, што није био случај у првом одељењу. Када је ове године питала своје ученике ко се од њих пријављује за Џокера, пола одељења је подигло руку.

Сада, после седам година развијања Џокера као читалачке активности, скоро сви ученици старијих разреда знају за ову шансу, у библиотеци углавном питају за препоруку, а „петаци“ долазе по рекламни листић уз који ће лакше написати извештај.

У току ове активности наставници су се сусретали с различитим проблемима као што су: нагомилавање извештаја, непотпуна излагања, донета два или три извештаја, лош избор књига, неуредно писање, пертерана помоћ родитеља (мама прочита и издиктира детету), не могу да поправе ученику закључну оцену јер му недостаје један или два извештаја. Дешавало се да је, и поред уписаних петица, просечна закључна оцена нижа од жељене. У том случају се поправља оцена, јер је циљ и смисао активности да дете има користи од уложеног труда. Неким наставницима је била потребна повремена помоћ, додатна објашњења и подршка. Прегледала сам извештаје, али је морала и наставница да погледа да ли је стил писања примерен ученику. Врло често су колегинице испитивале ученике и усмено, понекад их упућивале у библиотеку на испитивање, и често биле у недоумици зато што су ученици у почетку били склони да преписују готове текстова са интернета.

Последњи проблем с којим се суочавамо у акцији је избор књига за читање. Често се међу наставницима и библиотекарима воде полемике око избора наслова и жанра за ученике. Шта је књижевно дело, а шта није? Шта ученици треба да читају, а шта им не би требало препоручивати? Која је књига квалитетна, а која није? Која књига утиче позитивно на ученике, а која не? Да ли им треба препоручивати књиге са обиљем илустрација?

Првобитна идеја је била слободни избор наслова, али... Када би деца знала сама да се васпитавају и образују, не би им за то били потребни наставници и родитељи. Оно што сам схватила као свој циљ и мисију јесте да помажем деци, а и одраслима, да нађу своју књигу и да уживају у читању. Ипак, вулгарни и неукусни наслови књига, под маском духовитости (*Зле гаће*, *Уклети клозет*, *Грозни Гаша и смрдљива бомба*), или претећи и застрашујући (*Божанствено лудило*, *Вампирски дневници*) код одраслих изазивају згражавање, поготово зато што код младих такве књиге изазивају одушевљење. Дешава се да сви ученици редом читају исте површне књиге, без јасне поруке и смисла, без позитивних стремљења, са истицањем људске ругобе, зла и насиља, забаве и снобизма. Такви мотиви

сментају наставницима српског језика који не могу и не смеју да се препусте моди и комерцијалном диктату. С друге стране, одрасли забораве какви су и сами били и шта су желели кад су били деца, па од деце очекују превише, да раде како им се каже и да слушају. Није свака књига за свако дете. Неки пут најглупља књига може неко дете да заинтересује. Лака литература (тзв. шунд) приближава читаоца књизи. Важно је да дете осети задовољство читања, макар га прво привукле само илустрације или неки провокативан наслов. Ако се дете веже за једну књигу, постоји могућност да ће пожелети и другу, а онда ће временом превазићи оне мање квалитетне и лакше ће пристати на препоруку наставника или библиотекара. Слажем се да треба бринути о томе шта деца читају, као што бринемо шта једу, јер је читање духовна храна. Морају се, међутим, правити и изузеци, мора се неки пут понудити и нездрава храна како дете не би остало гладно.

У нашој школи је сазрела ситуација за препоручене спискове књига. Од другог полугодишта 2013. године ученици ће имати два наслова по слободном избору, а три са обавезујућег списка. Једна колегиница је још пре две године направила списак од тридесетак наслова за шести разред и ученици су га добро прихватили. Спискови се праве према расположивом фонду библиотеке, могућностима школе и интересовањима ученика, а могу се мењати и креирати и услови читања.

Маркетинг

У начину популарисања ове активности држала сам се изреке: *Кад је ученик спреман, учитељ сам дође*. Потрудила сам се да јасно, дискретно и убедљиво изложим наставницима могућности које отвара овакво читање, писање и оцењивање, да материјал у писаној форми припремим на време (рекламне листиће), да увек будем на услузи и од помоћи, а што је најважније, да увек и непоколебљиво верујем у моћ читања. Као што већина људи не размишља о саставу хране и његовом утицају на људски организам, тако не размишља ни о утицају читалачког искуства на развој интелигенције, способности и личности. Трудила сам се да не размишљам као наставник српског језика и љубитељ књижевности, него као тумач митова који стално објашњава зашто је важно читање и како оно утиче на лични развој сваког појединца. То ми није било тешко јер је моје животно искуство уско везано за читалачко искуство. Књиге су мењале моје ставове, мишљења, животне одлуке и понашање, можда више и јаче него људи. Наставницима је била потребна нека активност којом би мотивисали ученике да читају, а ја сам желела да ширим свест о потреби читања и да што чешће слушам утиске које читање производи код њих. Ако је то мисија школског библиотекара, онда је свака активност која подстиче читање одлична реклама. У овом случају, било је неопходно направити добру рекламу за наставнике, корисну понуду за ученике, а ширење активности се даље одвијало само по себи. У једној акцији су и ученици направили рекламе (у стиху, на папиру) и показивали их по школи (може се видети у презентацији).

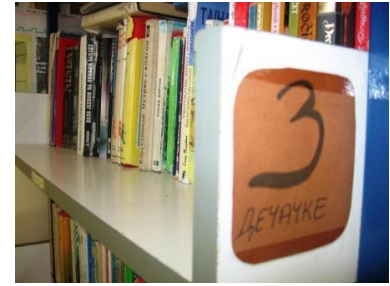
Поред понуде и рекламних листића, био је важан и распоред књига у школској библиотеци. Књиге које су намењене ученицима, а поготово књиге на које желим да им посебно скренем пажњу, не стоје у полицама поређане по УДК-систему, већ по узрасту и тематици, па чак и по полу, за дечаке и за девојчице, уз одговарајуће натписе на полицама. На тај начин се ученици лакше сналазе и имају могућност да књигу слободно разгледају тражећи ону која их интересује.

Слика 5. Полица за одрасле и напредне

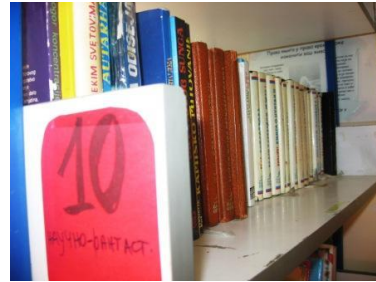
Слика 6. Полица за девојчице

Слика 7. Полица за дечаке

Слика 8. Разноразни наслови

Слика 9. Научно-фантастичне књиге

Слика 10. Градимир Стојковић и авантуристичке књиге

Што је више ученика „ловило џокера“, више се причало о акцији. Колегиница из јавне библиотеке „Драгиша Витошевић“ у Миријеву обавестила ме је да ученици долазе да траже књигу за Џокера и питала ме шта им то значи. Описала сам јој нашу акцију и помогла да одабере књиге за Џокера које је и сама поређала у посебну полицу.

Слика 11. Полица у огранку Градске библиотеке: Књига џокер – роман

Сакупљајући све ове податке, схватила колико сам и сама научила у току ове акције. Стекла сам бољи увид у стратегије које сам досад примењивала у раду и у оне које сам тек почела да примењујем. Раније сам примењивала стратегије мотивисања (осмишљавање идеје, подстицање, охрабривање) и праћења (прегледање извештаја, сарадња са колегиницама, рад са ученицима), а сада могу да применим и стратегију евалуације (сакупљање резултата и вредновање активности). На основу прикупљених података, види се да се број ученика који читају за Џокера стално повећава, што ми указује на вредност и корисност покренуте акције. Ови резултати обезбеђују одрживост активности, па су добра подлога за ширење и разрађивање идеје.

Нова акција – Џокер из рукава

У току акције приметила сам да поједини ученици воле да читају енциклопедије, научнопопуларну грађу, да ређе читају романе, или да садржаје неких предмета не успевају да савладају и науче. Кад сам прегледала књигу *Хемија и ја*, (Драгослава Гуњић, Београд, Креативни центар, 2002), открила сам много занимљивих прича и практичних објашњења за неке тешке хемијске појмове, па сам схватила да за поједине наставне предмете уџбеник није довољан и да би било добро све наставне предмете обогатити и употпунити различитим забавним књигама. Деца ће имати користи од тога, а наставницима ће бити лакше да их мотивишу да науче градиво. Читање приручника и писање извештаја о прочитаном могло би помоћи ученицима да поправе оцене и из других предмета, а не само из српског.

Пошто сам на Наставничком већу уз помоћ презентације упознала наставнике са активностима у настави српског језика под називом: *Улови џокера*, објаснила сам због чега би ваљало увести сличну активност и за друге предмете. Прво сам предочила своја искуства, па описала могуће резултате. Рекла сам да је диван осећај када можете да кажете родитељима који дођу да интервенишу због оцене:

„Имао/ла је могућност само да чита и пише и да поправи оцену“, или „Појачајте активности или смањите амбиције“.

Објаснила сам и да ово није прављење уступака ученицима него давање могућности за другачије начине стицања знања, као и за повезивање садржаја једног са садржајима других предмета, повезивање вештина из једног предмета (читање, писање) са вештинама из другог (експериментисање, рачунање, истраживање) и повезивање онога што се учи са животним појавама и праксом. У презентацији сам раздвојила циљеве наставника од циљева ученика, па објаснила и своје циљеве као библиотекарa. Најавила сам да ћу у зборници на столовима оставити флајере у којима је све објашњено и позвала заинтересоване колеге да заједно направимо списак књига за предмет који предају.

Џокер из рукава - Оцена више

Ако ти не иде учење, а желиш бољу оцену - има начина!
У библиотеци
(на вратима је списак),
у књижари или код куће, нађи неку књигу у вези са предметом који желиш да поправиш и - читај!

Ако волиш изазове,
ако ти је радозналост природно стање,
ако ти читање није тешко - имаш џокера у рукаву, само треба да га употребиш!

Мораш да напишеш и Извештај!

Договори се са наставником и дођи у библиотеку!

У извештају треба да напишеш:
Наслов, име писца, годину издавања и издавача;
- Од ког до ког датума је читана књига, одломак или део књиге.
- По чему закључујеш да је књига повезана са предметом за који читаш књигу?
- Ако може, препричај садржај књиге.
- Издвој речи, појмове, појаве или личности који су повезани са предметом.
Пронађи делове који су ти били нејасни и запиши их.
Да ли може садржај књиге да се повеже са неким другим предметом, како?
Наведи занимљиве примере из књиге.
Шта си научио/ла из књиге?

Научи да играш на сигурну карту!

Слика 12. Рекламни листић са правилима за учешће у акцији Џокер из рукава

После мог предлога на Наставничком већу, неколико колега се заинтересовало да ову активност укључе у редовну наставу.

Списак наслова за Џокера – Техничко и информатичко образовање

Само у библиотеци може да се чита

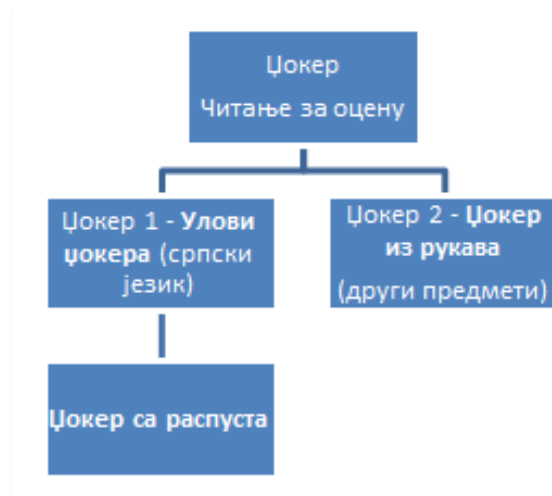
1. Примарна интерактивна школска енциклопедија 3 (део: Рачунарство)
2. Примарна интерактивна школска енциклопедија 3 (део: Интернет)
3. Примарна интерактивна школска енциклопедија 3 (део: Технологија)
4. Примарна интерактивна школска енциклопедија 3 (део: Дизајн и материјали)
5. Примарна интерактивна школска енциклопедија 2 (део: Превоз и комуникација)
6. Саобраћај, Ризница знања за младе
7. Чудесне трансформације, Како се праве ствари које нас окружују
8. Школски технолошки атлас

За изнајмљивање

9. Задивљујућа уметност од рециклираног отпада, Забавне и веште мајсторије
10. Радио-техника за све
11. Фотоприручник, Рецепти и поступци
12. Ауто-мото саобраћајна техника
13. Архитектура и грађевинарство
14. Кино-техника, Филмско стваралаштво
15. Фотографија

13.Списак наслова за Техничко и информатичко образовање (направљен у сарадњи са колегом)

Критеријум за Џокера 2 (званични назив за проширену акцију) мора бити другачији него за Џокера 1. Ученицима ће књиге са списка бити подељене према тежини и оценама које имају из предмета: за двојке, за тројке, за четворке и петице. Број књига такође не може да буде фиксни. Наставник одређује критеријум, а библиотекар помаже приликом формулисања правила, формирања спискова књига и упућује ученике на одговарајуће наслове.

Слика 12. Шема акције

С обзиром на то да постоје услови за одрживост и развијање ове акције, верујем да ће њено проширење и наставак **Читања за оцену** уродити плодом и да ће предметни наставници увидети значај додатног читања за успешност њихових ученика.

Презентовање резултата акције имало је одјек међу наставницима, а вероватно ће утицати и на ученике.

Вредновање

Поједини наставници су доживели Џокера као своју акцију и почели да уводе промене и новине у зависности од тешкоћа и искуства са ученицима, што је велика вредност и говори да је акција инспиративна и за наставнике. Захваљујући сарадничким односима, уводимо нова правила и нове спискове наслова за Џокера.

Добробит је вишеструка.

Ученици добијају шансу да поправе оцену, својом вољом и по свом избору читају књиге и, откривајући свет књига и читања, неприметно богате изражавање, вежбају препричавање и анализу прочитаног дела, стичу читалачке навике и читалачко искуство.

Наставници добијају могућност да елегантно мотивишу ученике, да лако и брзо прегледају извештаје, да негују упоран и истрајан рад, да родитеље и ученике онемогуће да моле за оцену.

Родитељи добијају шансу да подрже децу у борби за успех, да им препоруче омиљене наслове из свог детињства, да о њима причају са децом и да се на тај начин зближе са њима, да их одвоје од телевизора и компјутера и подстакну на марљиво и упорно долажење до бољих резултата.

Школа и заједница добијају углед јер се води рачуна о духовном и интелектуалном развоју будућих поколења неговањем тако важних вештина као што су читање и писање.

Начин спровођења активности (хронолошки)

1. фаза:

- један наставник српског језика ради са четири одељења,
- слободан избор наслова,
- постоје правила за писање Извештаја о књизи,
- извештаје наставник прегледа на крају полугодишта;

2. фаза:

- библиотекар и пет наставника српског језика раде заједно,
- слободан избор наслова,
- постоје правила за писање Извештаја о књизи, али и рекламни листић са јасним упутствима, могућностима и ограничењима,
- наставници прегледају извештаје на крају месеца, а библиотекар помаже и упућује,

3. фаза:

- учествују сви наставници српског језика у једној школи и библиотекар,
- активност преузима и друга школа преко ученика,
- наставници уводе новине, поправљају недостатке,
- уводи се Џокер за распуст

- ученици праве рекламе за Џокера,
4. фаза:

- активност се проширује на друге предмете,
- учествују још два наставника (математика и географија), библиотекар, наставници српског,
- постоје спискови књига за поједине предмете по степену знања ученика,
- постоји другачији рекламни листић са јасним упутствима, могућностима, ограничењима и са другачијим захтевима
- праве се спискови наслова за српски језик и уводе се као обавезујући, а остављају се два наслова по слободном избору.

Исходи и резултати:

- Сви ученици од петог до осмог разреда знају за могућност Џокера,
- Сви наставници су прихватили да на овај начин мотивишу ученике на читање,
- Сваке године се повећава број ученика који успевају да „улове џокера“,
- Акција се шири на друге школе (преко ученика наше школе и преко Друштва школских библиотекара),
- Активност се усавршава и мења, тако да се недостаци отклањају увођењем новина.

Закључак

Акција **Читања за џокера** започела је као спонтана реакција наставника на пропуст у образовном систему, а из жеље да се помогне ученицима да открију лепоту читања. Временом се развила у програм вежбања читања и писања, развијања читалачких навика и усмеравања читалачког укуса ученика. Презентација дата у прилогу приказана је у Гимназији Младеновац на Смотри стваралаштва школских библиотекара, у октобару 2011. године. То је била прилика да и другим библиотекарима и наставницима покажем шта радим и ставим на процену саму идеју акције.

Прилози

- Презентација у програму Прези: http://prezi.com/9fzbroeogf_b/citanje-za-dzokera/
- Презентација у програму Повер Поинт
- Сајт школе (Улови џокера)

<http://ospavlesavic.wordpress.com/%D0%B1%D0%B8%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0/%D1%83%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8-%D1%9F%D0%BE%D0%BA%D0%B5%D1%80%D0%B0/>

Анђелка Танчић Радосављевић²³

ОШ „Ратко Митровић“, Нови Београд

Маријана Петровић²⁴

ОШ „Коста Ђукић“, Младеновац

Оштро перо – међушколско такмичење ученика

Сажетак: На Смотри стваралаштва школских библиотекара (априла 2012. године) представљена је друга фаза пројекта Оштро перо, осмишљеног као својеврсна промоција читања и такмичења ученика старијих разреда основне школе у писању књижевних критика, приказа књижевних и некњижевних текстова и другим облицима изражавања критичког мишљења о прочитаном. У тој фази је, у току првог полугодишта школске 2011/12. године, организовано међушколско такмичење ученика у писању критичких приказа, под покровитељством Секретаријата за образовање Београд. Присутнима су, из угла аутора и једног од учесника, предочени циљеви, методе рада, средства, сараднички модели и исходи ове фазе такмичења, с циљем да у пројекат укључени школски библиотекари афирмишу свој рад, али и као предлог и позив присутнима да се у пројекат и лично укључе у некој од његових каснијих фаза. Представљене активности су модел успешног одговора на проблем кризе читања код тинејџера који је све више у фокусу јавности и модел подстицања адолесцената на критичко читање и, у вези с тим, покушај да се повећа успешност наших ученика у области разумевања прочитаног текста на ПИСА тестовима. Презентација је, поред сведочења библиотекара-учесника, подразумевала и давање могућности присутнима да, уколико то желе, стекну увид у најуспешније појединачне и тимске радове награђених ученика, али и да дају свој допринос групи Оштро перо, користећи комуникацијске предности електронских друштвених мрежа.

Кључне речи: међушколско такмичење, међушколска сарадња, криза читања, савремена дечја књижевност, критички прикази, критичко мишљење, тумачење текста, вредновање прочитаног, вршњачко учење, електронско учење, учење на даљину, промоција читања, школски библиотекари, промоција школске библиотеке, основна школа

Под називом **Оштро перо – међушколско такмичење ученика**, на Смотри стваралаштва школских библиотекара у Нишу 2012. године, представљен је један сегмент пројекта промоције читања за старији школски узраст ученика основне школе који је осмислила и развила Анђелка Танчић Радосављевић, библиотекар ОШ „Ратко Митровић“ са Новог Београда. Пројекат има развојни карактер и сваки његов аспект и сегмент подложен је променама и модификацијама, али уз очување најважнијих циљева и вредности које промовише и негује. На Смотри је, у оквиру тематске целине

²³ andjelkatr93@yahoo.com

²⁴ marijanap1912@gmail.com

„Знање плус“, представљена друга фаза пројекта – међушколско такмичење ученика шест београдских школа у писању књижевних критика и приказа и другим формама критичког представљања прочитаних књига. Пројекат је представљен из угла аутора, Анђелке Танчић Радосављевић и из угла представника једне од школа-учесница. Осим сарадње школа и школских библиотекара, представљено такмичење је добар пример вршњачке сарадње и вршњачке сарадње на даљину, али и сарадње школске библиотеке са издавачима и јавним личностима у области културе и промоције читања.

У нултом броју онлајн часописа за школске библиотекаре „Школски библиотекар“²⁵, ауторка пројекта је описала ток пројекта, истакла његове циљеве и остварена достигнућа и позвала колеге – школске библиотекаре да пријаве своје школе за учешће у даљем току такмичења уколико су заинтересовани за сарадњу и уколико у њиховим школама постоји интересовање ученика за учествовање у сличним активностима.

У представљеној фази пројекта, са коаутором – Слађаном Галушком, ауторка је учествовала са нацртом на конкурс Секретаријата за образовање Београд. На тај начин је успела да обезбеди средства за проширење пројекта и да га реализује у складу са плановима.

Најважнији циљеви пројекта су:

- афирмација читања у школској библиотеци
- подстицање ученика да читају прозна дела савремене дечје књижевности и да уочавају и откривају особине текста
- упућивање ученика у тумачење идејног слоја текста
- оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста
- оспособљавање ученика за писање приказа књиге
- подстицање ученика на индивидуални рад и рад у групи
- јачање самопоуздања ученика
- развијање сарадничког односа и такмичарског духа код ученика
- развијање социјалних вештина и вештина комуникације (непосредне и електронске)
- обогаћивање књижног фонда школских библиотека делима савремене дечије књижевности и научно-популарним делима
- промоција школске библиотеке као важног места за учење и развијање креативности ученика.

Носиоци активности у оквиру представљене фазе пројекта су библиотекари шест београдских школа (Анђелка Танчић из ОШ „Ратко Митровић“, Слађана Галушка из ОШ „Милорад Мића Марковић“, Мира Меглић из ОШ „Иван Милутиновић“, Славица Хорват из ОШ „Дринка Павловић“, Зорица Смиљанић из ОШ „Павле Савић“, Кристина Јокић и Маријана Петровић из ОШ „Коста Ђукић“), али њима су обухваћени и предметни наставници (наставници српског језика и наставници техничког и информатичког образовања и информатике као изборног предмета), ученици који, појединачно и тимски, учествују у такмичењу и остали ученици, који заправо и представљају циљну групу промоције читања и који такође активно читају предложене наслове, издавачка кућа „Креативни центар“ чији наслови су предмет ученичких радова, те јавне личности ангажоване у својству жирија (Виолета Бабић

²⁵ Анђелка, Танчић Радосављевић, „Оштро перо“, *Школски библиотекар: онлајн часопис за школске библиотекаре*, 23. мај 2011,

<http://casopisbibliotekar.wordpress.com/category/%d0%bd%d1%83%d0%bb%d1%82%d0%b8-%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%98-%d0%bc%d0%b0%d1%98-2011/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%bc%d0%be%d1%86%d0%b8%d1%98%d0%b0-%d1%87%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%9a%d0%b0/> (преузето 31. децембра 2012.).

– писац, Јасмина Чабрило – управник Библиотеке „Деспот Стефан Лазаревић“ из Младеновца и Драгана Станковић – писац).

Читајући и такмичећи се, ученици пролазе кроз курс теорије књижевности и књижевне критике. Замисао је да то буде комбинација традиционалног и електронског учења. Ученици добијају књиге на читање, а лекције о критичком приказу проучавају на електронској платформи. За сваки разред (од петог до осмог) обезбеђена су по три жанровски разнолика наслова: збирка приповедака, роман и приручник. Свака школска библиотека добија одређен број књига за потребе такмичења. После такмичења те књиге остају у библиотеци. Наслови су пажљиво бирани, тако да одговарају узрасту. У свакој школи учествује од 12 до 20 ученика, у зависности од величине школе.

У првом кругу ученици читају збирку приповедака, проучавају лекцију на електронској платформи, комуницирају с библиотекари, и електронски и уживо, пишу критике, исправљају и у жеми избору је осам одабраних радова по школи.

Радови се постављају на електронску платформу, како би чланови жирија одабрали најбоље. Награђени радови се постављају на сајт.

У другом кругу се чита роман, пише се критика, проглашавају победници, у трећем кругу се чита приручник, пише се критика и проглашавају победници. У четвртном кругу такмичења не учествују појединци, већ тимови формиран по разредима – из сваке школе четири тима. Задатак је да школски тим младих критичара прошири своје изражајне алате и снимити трејлер за одабрани наслов. Трејлери (видео прикази) се приказују на завршном сусрету.

Такмичење је, према условима конкурса, морало бити завршено до краја првог полугодишта (до краја 2011. године). Претпоставља се да би обухватило више заинтересованих да је времена за читање било више – одређени (зачудо, не велики) број ученика је био приморан да одустане од такмичења због преамбициозне сатнице.

Ученици су седам недеља читали књиге, пратили лекције, размењивали мишљења са својим вршњацима на форуму, писали критике (самостално или у пару), правили трејлер (екипни рад), дружили се, забављали се, упознавали нове писце и њихова дела, упознавали своје вршњаке са којима их спајају заједничка интересовања, упознавали себе и своје могућности.

У такмичењу су учествовали сви који то желе, иако су се и библиотекари и ученици у вези са приступањем пројекту консултовали с наставницима српског језика. Сви предати радови су објављени и самим тим су равноправни са свим књижевним критикама икад написаним. Жири је наградом Најоштрије перо наградио најбољи рад за одређени круг такмичења и најуспелију критику такмичења, али награђивање се ту не завршава: вреднују се све ауторске специфичности, имајући у виду и узраст и посебне таленте и склоности такмичара (у сваком кругу се награђује, осим Оштрог, и Најталентованије, Најозбиљније, Најхрабрије и Најоригиналније перо). Сарадња није кажњавана, напротив: ученици слободно и јавно разматрају на форумима своје прелиминарне ставове, а коауторство и сви видови сарадње се охрабрују. Остати без награда не значи изгубити: сваки текст заувек остаје изложен суду читалаца и самим тим се признаје као трајна вредност. Награђени су током такмичења, на форуму, сами бирали своје награде.

Иако је у октобру одабрано 100 ученика за пројекат, више од 250 ученика је хтело да учествује и сви су прочитали задате књиге. Ученици су препоручивали књиге својим друговима и утицали на развијање

читалачког укуса и читалачких навика осталих ђака. У новембру и децембру је повећан број активних корисника школске библиотеке и број прочитаних књига. Пријављено је 150 ученика, а њих 128 је приступало курсу до самог краја. Интензивирано је коришћење компјутера у информатичким кабинетима и школским библиотекама током трајања електронског курса. Учесници су свакодневно посећивали библиотеку да би пратили курс, читали лекције и постове на форуму, размењивали мишљења и утиске са осталим полазницима и предавачима. Написано је 207 приказа књига, а на сајт су постављена 133. Направљено је 20 трејлера и сви су приказани на завршном сусрету.

Сваки библиотекар чија је школа учествовала на такмичењу, по завршетку пројекта, своја искуства и утиске предочио је члановима свог општинског актива и на нивоу сваке општине је за ученике и наставнике школа које нису учествовале, у сарадњи са матичном библиотеком или самостално, организована промоција Оштрог пера на којој су библотекари и награђени учесници говорили о својим утисцима и концепту такмичења, те о добробитима, личним и професионалним, којима је ово такмичење допринело. Многе од ових промоција су забележене камерама локалне телевизије. Анђелка Танчић, аутор пројекта, осмислила је маркетинг такмичења и преузела на себе представљање Оштрог пера у медијима.

Такмичење је допринело афирмацији школа-учесница и њиховом позитивнијем вредновању у локалној средини. Такође, омогућило је истицање талентованих ученика али и позитивније вршњачко вредновање њихових способности. Остварен је основни циљ такмичења – афирмација читања. Поставило је високе вредносне стандарде – етичке и естетичке. Доприносило је описмењавању – елементарном, функционалном и информационом – сразмерно великог броја ученика. Омогућило је школским библиотекарицама сарадњу са свим актерима школског живота и међусобну професионалну сарадњу. Најзад, кроз промоције такмичења, подстакло је и оне који у такмичењу нису учествовали да теже овим вредностима.

Ученици су током такмичења, на форуму и у групи на друштвеној мрежи Фејсбук, непрекидно били у међусобном контакту, у контакту са библиотекарицама, предавачима, члановима жирија, а после такмичења су активно учествовали у његовој промоцији, тако да је било веома лако пратити на који начин се мењају учествујући у Оштром перу. Најочигледнија је била промена у нивоу самопоуздања са којим јавно исказују своје мишљење и поверења у сопствене аргументе и њима поткрепљене ставове. Из личних евалуација такмичења следи да за пораст самопоуздања нису безначајне ни секундарне спољашње и случајне предности које учесници такмичења имају у односу на вршњаке у својим школама (право да недељама држе код себе лепе нове књиге, да их први читају, да користе школске компјутере, да вазда на великом одмору уместо у двориште школе одлазе на некакве тајанствене консултације у библиотеку, да бирају своје награде). Стварно значајан напредак код учесника такмичења види се из тога што су знања стечена током такмичења, пре свега тренинг у пажљивом читању, најчешће успевали да примене и у другим областима, тако да су и у природним наукама, за које се до сада често нису сматрале талентованим, успевали да поправе своје резултате самостално проучавајући лекције. Ово је нарочито било повољно за ученике осмих разреда који су се припремали за полагање мале матуре. Вероватно да је порасту самопоуздања допринело и то што је у такмичењу учествовало само 6 школа, тако да је сваки од учесника вишеструко награђиван. Питање је да ли ће овај ефекат бити постојан са повећањем броја учесника и са смањењем броја награда у наредним годинама, иако је јасно да ће се из веће конкуренције издвојити недвосмислени таленти.

У време када настаје овај рад, Оштро перо је у залету треће године свог постојања, модификовано али доследно себи и стандардима које је поставило. Тенденција овог пројекта је да обухвати већи круг младих и да их придобије за читање што је могуће разноврснијих садржаја примерених узрасту. Захваљујући бескрајној инвентивности аутора, сваке године ово такмичење отвара нове теме и ставља нова темељна питања пред младе критичаре. Прве године је као новина у изражавање критичког мишљења уведен филмски приказ (трејлер), током друге године постојања, такмичари су морали да се ухвате у коштац и са књижевним и са некњижевним текстовима, а током треће године постојања задатак за размишљање је савремена књижевност на матерњем језику. На тај начин, проширујући увек изнова проблем пред којим се млади критичари налазе, обезбеђено је да успешни такмичари из претходних година не побегну у сушту супротност критичког мишљења примењујући у бескрај једном пронађен образац који води успеху.

На Смотри стваралаштва школских библиотекара у Нишу, Оштро перо је награђено у категорији „Знање плус“. Своју одлуку жири аргументује на следећи начин: „Квалитет овога рада огледа се у одлично осмишљеној и применљивој методологији за развијање критичког мишљења.“²⁶

Осим очигледног значаја који ово такмичење има за ученике, оно на најбољи начин промовише рад школске библиотеке и школског библиотекара. Ретке су школе у Србији које редовно и држећи се стандарда обнављају фонд школских библиотека. Сигурно је да

сваки библиотекар прижељкује тридесетак нових књига са читљивим хрптом на полици са дечјом белетристиком. Осим тога, за потребе такмичења, библиотеке су опремљене новим компјутерима.

Иако се саветују са наставницима српског, носиоци свих активности у вези са организацијом такмичења, отварањем електронских адреса и налога потребних за учествовање на такмичењу, корекцијом и селекцијом радова, организацијом сусрета учесника и промоцијом такмичења јесушколски библиотекари. Осим тога што је овакво такмичење новина у нашем професионалном искуству, оно нам обезбеђује услове за усавршавање сопствених стручних компетенција, за проширење спектра професионалних активности, за упознавање, дружење и размену искустава с колегама из других школа, за непосредан рад с талентованим ученицима, за праћење савремене књижевности намењене адолесцентима и за непосредну сарадњу са издавачима. Свака од ових појединачних активности има далекосежне позитивне последице у погледу професионалног развоја библиотекара.

Осим тога, рад са талентованим ученицима у добро опремљеном простору и у области за коју смо се образовањем определили доприносе задовољству у професионалном ангажману, а то – често се заборавља – није неважно.

Оштро перо се током школске 2011/12. године показало као успешан пројекат. И више од тога – пројекат који има будућност.

²⁶ Весна, Станојевић, „Пролећна смотра стваралаштва школских библиотекара 2012“, *Школски библиотекар: онлајн часопис за школске библиотекарe*, 8. август 2012, <http://casopisbibliotekar.wordpress.com/category/%d0%bd%d1%83%d0%bb%d1%82%d0%b8-%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%98-%d0%bc%d0%b0%d1%98-2011/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%bc%d0%be%d1%86%d0%b8%d1%98%d0%b0-%d1%87%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%9a%d0%b0/> (преузето 31. децембра 2012.).

Доказ у прилог овим очекивањима је опстанак и проширење овог такмичења током наредне школске године.

Оштро перо је превазишло границе школе и града у којима је настало, а да тиме није изгубило своје основне вредности. Из године у годину је све узбудљивије и динамичније за све своје учеснике.

То је пројекат који сви његови учесници из године у годину с нестрпљењем ишчекују, радују му се, негују га и унапређују.

Извори

- Станојевић, Весна. "Пролећна смотра стваралаштва школских библиотекара 2012". *Школски библиотекар: онлајн часопис за школске библиотекарке*, 8. август 2012, <http://casopisbibliotekar.wordpress.com/category/%d0%bd%d1%83%d0%bb%d1%82%d0%b8-%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%98-%d0%bc%d0%b0%d1%98-2011/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%bc%d0%be%d1%86%d0%b8%d1%98%d0%b0-%d1%87%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%9a%d0%b0/> (преузето 31. децембра 2012).
- Танчић Радосављевић, Анђелка. „Оштро перо“. *Школски библиотекар: онлајн часопис за школске библиотекарке*, 23. мај 2011, <http://casopisbibliotekar.wordpress.com/category/%d0%bd%d1%83%d0%bb%d1%82%d0%b8-%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%98-%d0%bc%d0%b0%d1%98-2011/%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%bc%d0%be%d1%86%d0%b8%d1%98%d0%b0-%d1%87%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%9a%d0%b0/> (преузето 31. децембра 2012).

Ксенија Суђић²⁷

ОШ „Свети Сава“, Бачка Паланка

Марија Милосављевић²⁸

ОШ „Браћа Новаковић“, Силбаш

Међушколски пројекат Креативно писање

Сажетак рада: Класичан начин вођења литерарне секције заменили смо новим, занимљивијим и креативнијим; ученицима смо понудили похађање литерарне секције електронским путем. Књизи се није приступило на класичан начин, него смо тражили путеве да јој приђемо што креативније и оригиналније. Желели смо да докажемо да постоје и другачији начини перцепције и интерпретације, да се књизи може приступити функционалније. Тражили смо заједно, поред основних, и специјалне аспекте књиге. Сав рад се одвијао на платформи Едмодо. У рад су били укључени трећи, четврти, пети, шести, седми и осми разреди. Све ученике смо поделили у три модула: група 3. и 4, 5. и 6. и група 7. и 8. разред. На сваке две недеље ученици су добијали нове лекције да их проуче и ураде конкретне задатке у вези са њиховим садржајем. Укупно је било девет лекција, сваку лекцију пратила је одређена књига уз коју је био везан задатак. У виртуелној учионици нису били само ђаци и предавачи једне школе. Били су заједно ученици и наставници школа из Силбаша, Орешковице, Бачке Паланке и Шапца. Након урађених планираних лекција, направљен је портфолио пројекта у ком су ученици вредновали свој и туђи рад. Завршни сусрет одржао се 10. маја 2012. године у Бачкој Паланци у ОШ „Свети Сава“.

Кључне речи: креативно писање, Едмодо, веб-алати, међушколски пројекат, портфолио

Слика 1. беџ Креативног писања

²⁷ ksenija.sudjic@gmail.com

²⁸ milomar@hotmail.rs

Курсеви креативног писања популарни су на Западу на свим узрасним нивоима. У Србији се тек однедавно на студијама језика и књижевности остварују изборни курсеви под истим називом. Насупрот курсевима на универзитетском нивоу, који подразумевају извесни таленат за писање, наши курсеви за основце базирали су се на функционалној писмености, неговању читалачких навика и савременим стваралачким техникама и методама. ОШ „Свети Сава“ из Бачке Паланке, захваљујући библиотекарки мр Славици Јурић која је идејни творац и координатор читавог пројекта, окупља неколико школа широм Србије и покреће онлајн литерарну секцију. Наиме, реч је о вођењу и реализацији литерарне секције на врло оригиналан начин. Ово је први курс креативног писања за основце у Србији!

Слика 2. Најава лекција

Секција је вођена електронски, а у њој су учествовале још три умрежене школе: ОШ „Браћа Новаков“ из Силбаша, ОШ „Ђура Јакшић“ из Орешковице и ОШ „Јанко Веселиновић“ из Шапца. За ову активност су били задужени наставници и учитељи из неколико школа: Славица Јурић, Драгана Менчик и Ксенија Суђић из ОШ „Свети Сава“, Марија Милосављевић из ОШ „Браћа Новаков“, Славица Гомилановић и Валентина Марковић из ОШ „Ђура Јакшић“ и Жељка Бојић из ОШ „Јанко Веселиновић“. Курс је почео у новембру 2011. године, а завршио се сусретом свих учесника у ОШ „Свети Сава“ на Дан школе, 10. маја 2012. године.

Слика 3. Лого платформе Едмодо

Лекције су биле постављене на платформи за учење [Едмодо](#). Платформа подсећа на Фејсбук те је већини ученика било лако да се сналазе на њој. У рад су били укључени трећи, четврти, пети, шести, седми и осми разреди. Учитељице су радиле са ученицима трећих и четвртних, а наставници српског језика са ученицима од петог до осмог разреда. Све ученике смо поделили у три модула: 3. и 4, 5. и 6. и 7. и 8. разред. Прво смо сви формирали своје налоге за платформу, уградили аватаре и испитали основне функције на платформи.

Након урађених планираних лекција, направљен је [портфолио](#) пројекта у ком су ученици вредновали свој и туђи рад.

Сви ученици су могли да комуницирају и међусобно и са својим наставницима. Било каква злоупотреба деце била је искључена јер ученици нису морали да имају отворене имејл налоге. Наставници су водили рачуна о њиховој комуникацији и није било могуће предузети било коју активност с којом наставник није упознат. Платформа *Едмодо* омогућује и родитељима да као посматрачи прате напредовање и активност деце.

Рад се одвијао у девет лекција на три модула. Ученици су сваке друге недеље добијали нову лекцију да је пруче и ураде задатке који су у вези с њеним садржајем. Задаци су се састојали из читања књига или њихових делова и проучавања задатака које су ученицима постављали предавачи.

Ксенија Суђић to Креативно писање 7-8

ДРУГА ЛЕКЦИЈА

Turn In **DUE: Dec 20, 2011**

Драги седмаци и осмаци,
Ево нас већ у другој лекцији. Надам се да сте "пробили лед" и да ће од сада све ићи лакше. Верујте да и ми учимо паралелно са вама, тако да ни нама није лако.
Овога пута ћете се упознати са књигом есеја Јована Дучића "Благо цара Радована". Ко је нема код куће, моћи ће и да је прочита у електронској...

Show Full Post

Делови књиге "Благо цара Радована"
titanpad.com

Пано "Благо цара Радована"
linoit.com

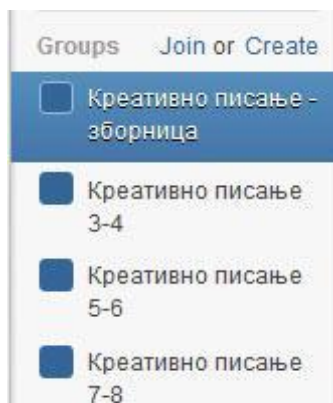
Show 2 more attachments

Слика 4. Изглед једне лекције

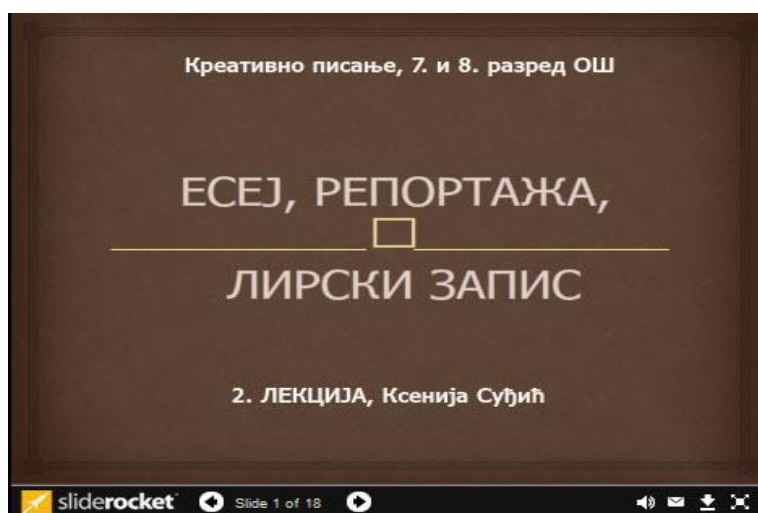
Ученици су сваки задатак радили у неком другом веб-алату, па им је рад на тај начин био занимљивији и динамичнији.

Наставници су међусобно комуницирали и размењивали идеје и утиске у оформљеној виртуелној зборници.

Покушали смо да пронађемо што креативније начине да ученицима представимо књижевне врсте и појмове везане за литерарно стваралаштво. Важно је напоменути да су они сами код куће проучавали постављене лекције и радили своје задатке у неком од веб-алата који им је предавач понудио.

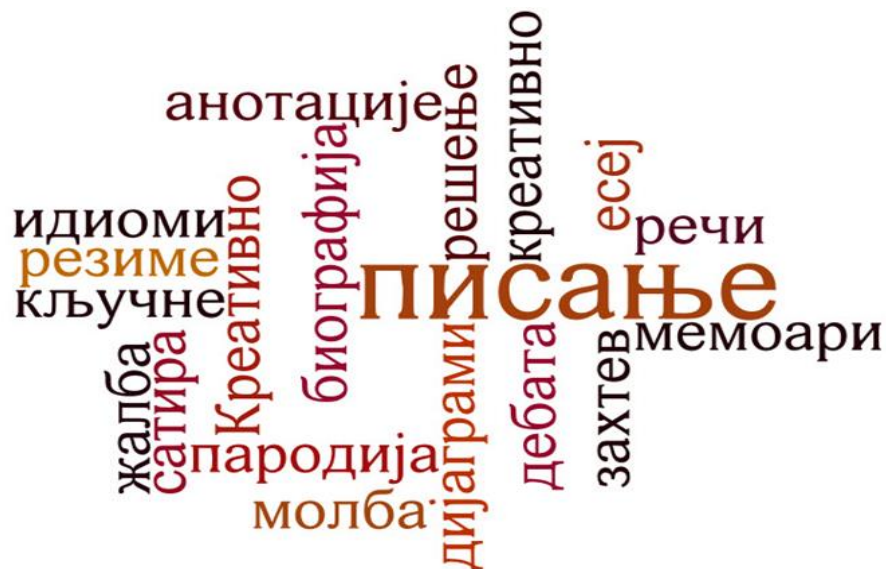

Слика 5. Модули на Едмоду

Слика 6. Лекција

Ученици су читали књиге у дигиталној верзији (уколико нису имали код себе штампану књигу). Увек им је таква могућност била понуђена. За то смо користили различите регистроване дигиталне ресурсе.

Слика 7. Облак кључних речи

Рад ученика је био индивидуалан или у пару. Треба напоменути да је било и физичких састанака због отклањања евентуалних нејасноћа. Готови радови су постављани у Едмодо платформу у офис-документима, на различитим веб-алатима који су били уграђени на платформу или су скенирани пре постављања, уколико су их ученици радили руком (цртежи и илустрације). После сваког завршеног задатка, ученици су добијали од наставника коментар за то што су урадили. Свака активност је бодована оценама од 1 до 10, те смо на крају добили и најуспешније учеснике.

Саша М. to Креативно писање 7-8

Агресивно понашање

ToonDoo - World's fastest way to create cartoons!

Mar 25, 2012

Саша М. - Стрипом сам приказала на које начине се изказује агресија, али и којим покретима умирујемо особу са којом комуницирамо.
Mar 27, 2012

Славица Јурић - Тему си добро изабрала, актуелна је. Духовито си је приказала, јунаци су одговарајући. Твој стрип је пример колико много идеја може стати у свега 4 квадрата. Један бод мање због латинице.
Mar 29, 2012

Слика 8. Коментар на задатак

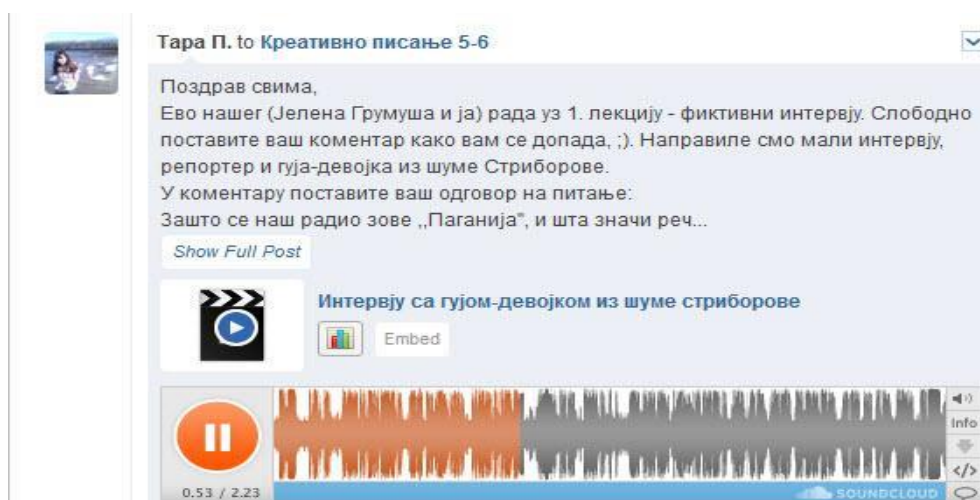
Сваки ученик је у личном портфолију изабрао три своја најбоља рада и анализирао их. Затим је уследила активност у којој су сви процењивали и издвајали најуспешније радове својих другара. Том приликом су научили шта је то вредновање и самовредновање.

Моји најбољи радови

Назив лекције	Назив рада.....	Линк ка раду.....	Зашто сам одабрао баш овај рад.....
Есеј, репортажа, лирски запис	Грижа савести, пано рефлексија	http://www.edmodo.com/file/view-crocodoc-new-window?uid=e6a2dd2b-41ce-4a7c-ab40-ed945cb83fc7&file_id=11631878	Овај рад сам одабрала јер Есеј Грижа савести ме подсећа на неке тренутке које не могу још да заборавим.
Мемоари	Отмица Зоне Замфирове, мемоари из угла Васке измеђарке	http://checkthis.com/n7c1#/	Овај рад сам изабрала зато што ми се много свиђа књига и филм Зона Замфирове.
Молба, Жалба, Захтев	Страхиња моли бабу Гвозденку	http://www.instablogg.com/sJOETSЕ	Овај рад сам одабрала јер ми се много свиђа књига Ово је најстрашнији дан у мом животу!

Слика 9. Део портфолија

Основни циљ пројекта јесте промоција књиге путем интернета ради развијања читалачких навика ученика и оспособљавања за креативно писање и развој критичког мишљења. Поред овог основног, постављени су и други циљеви пројекта: оспособљавање наставника и ученика да користе интернет услуге (алати, сервиси) у настави и ваннаставним активностима ради осавремењивања наставе; развијање професионалних компетенција наставника у области примене ИКТ, чиме се доприноси јачању капацитета образовно-васпитних установа; навикавање ученика на коришћење интернета за учење а не само за игру и забаву, усвајање правила понашања на интернету и електронске комуникације; развијање критичког мишљења и функционалне писмености – остваривање стандарда за крај основног образовања и перманентну припрему за успешно полагање завршног испита, неговање уметничког сензибилитета, љубави према књизи, индивидуалних талената и стваралачког израза ученика, јачање вештина и стратегија тимског рада, вршњачког учења и сарадничких односа.

Слика 10. Сарадња на изради задатка

Поред савременог начина комуникације међу члановима литерарне секције, новина је и у томе што се књизи није приступило на класичан начин, него су тражени путеви да јој се приђе што креативније и оригиналније. Постојала је жеља да се докаже да постоје и другачији начини перцепције и интерпретације, да се књизи може приступити на начин који је функционалнији од класичног. Тражили смо, поред основних, и специјалне аспекте књиге.

Слика 11. Завршни сусрет

Сви учесници пројекта су се окупили 10. маја 2012. године на завршној свечаности у ОШ „Свети Сава“ у Бачкој Паланци. Најуспешнијим и највреднијим ученицима су на самој свечаности додељене награде, а након тога су све групе учествовале у радионицама које су припремљене за ту прилику и које су послужиле да ученици заокруже знања која су у овом пројекту стекли.

Процена добити за ученике:

- обнављају своја знања и стичу нова;
- развијају љубав према књизи и читању уопште;
- повећавају степен информационе и дигиталне писмености и стичу вештине тимског рада;
- негују сарадничке односе и јачају одговоран приступ тимском раду у пројектима.

Самовредновање

Вођење литерарне секције на овакав начин је много креативније од досадашњег (у учионици, са свеском и оловком у руци). Деци се прилази на много приступачнији начин, развијају им се и друге способности и интересовања а не само литерарни таленат. Ученици су научили су да користе велики број веб-алата, стекли самопоуздање у вези са информатичком писменошћу, јачали самопоуздање при процењивању својих и туђих радова и научили да и критику прихватају као добронамеран гест

који има своју образовну сврху. Сараднички односи добијају на квалитету јер је основа оваквог начина вођења секције, пре свега, договор.

Што се тиче пропуста, учили смо да смо били преамбициозни када смо замислили да се цео курс одвија у девет лекција. Временом је опало интересовање јер су ђаци били оптерећени и школским такмичењима. У оваквом начину рада пет лекција би било оптимално решење.

Имплементација и одрживост

Активности попут ових су одличне како за вођење секција, тако и за потребе редовних часова. Довољна је минимална обука наставника јер технички део посла није много захтеван. Све је прилагођено просечним информатичким способностима како наставника, тако и ђака.

Коментари и запажања

Овакав начин рада донео је добит и ученицима и наставницима. Наставници су сазнали да је овај начин рада изводљив, открили су неке од скривених талената својих ученика и оснажили се и у педагошком и у стручном раду. Ученици су добили вишеструка знања – од основних која се односе на конкретан рад у секцији која се бави креативним писањем до коришћења различитих веб-алата и сарадничког учења. Активности и дружење виртуалних другара на завршном сусрету били су круна пројекта и искуство које његови учесници сигурно никада неће заборавити.

Прилози

[Креативно писање - вики](#) - заједнички пројекат, и деце и наставника; ту смо процењивали радове и направили портфолио;

[Едмодо](#) - платформа на којој смо водили литерарну онлајн секцију;

[Упуство за рад у Едмоду](#) - упуство за оне који желе да раде у Едмоду;

[Завршни сусрет](#) – одржан је 10. маја у Бачкој Паланци, домаћин ОШ „Свети Сава“.

Сарадња за бољу сарадњу или Како је настао пројекат „библос“

Сажетак: Пројекат „Библос“ је одржив квалитетан пројекат који значајно унапређује библиотечку праксу, омогућава ученицима да стекну увид у вредности и значај образовања, културе и књиге и ангажује их на креативне начине, подстиче и развија истраживачке, сазнајне и интелектуалне способности ученика, комбинује савремене и традиционалне облике комуницирања и усмерава на културни развој ученика. Могуће га је обнављати и користити из генерације у генерацију. Пројекат је настао захваљујући сарадњи с колегама, ученицима, родитељима, стручном службом и локалном заједницом.

Кључне речи: библиотека, сарадња, образовање, развој, истраживање, технологија, комуникација, читање

Пројекат „Библос“ је започет школске 2009/10. године као идеја о унапређењу библиотечке активности и уз велику подршку чланова библиотечке секције. Захваљујући свом успеху, прерастао је у велику акцију. Резултати пројекта постали су значајни захваљујући, пре свега, ангажовању ученика, подршци колега, родитеља и стручних служби.

У раду пратим врсте сарадње, процес настајања, облике и развој акција и објашњавам узроке доброг одзива на њих. Сарадња целокупне школске и локалне заједнице отворила је многе могућности за квалитетнији и успешнији рад. Највећа подршка у почетку били су ученици, који су били заинтересовани и спремни да трагају за информацијама. Укључили смо и професоре разних области као редакторе, путем сарадње са другим тимовима у оквиру школе. Од Библиотеке „Бранко Миљковић“, „Вук Караџић“ и градске библиотеке добили смо помоћ у виду савета и информација.

Сам Пројекат „Библос“ одговара теми „Образовање за будућност“, јер је урађен коришћењем савремених технологија и другачијом организацијом рада које дају слободу ученицима да самостално раде откривајући нове програме и нове могућности, уче их да сами одлучују о квалитету понуђених информација (уз контролу наставника), да повезују сазнања, креирају нове идеје (један део приче из Пројекта „Библос“ је резултат идеја ученика – мапе ума) и проналазе одговарајуће начине за представљање својих идеја.

Општи циљеви пројекта

Развити и појачати културу читања и писања, уочити могућности и успоставити облике сарадње, подстаћи хеуристички процес у истраживачком раду, обрадити подстицајне теме на занимљив начин који ће заинтересовати ученике, користити савремена средства комуникације, истаћи стручност и савременост образовања наставника и ученика, унапредити сарадњу наставника и стручних сарадника

²⁹ maja.seguljev@yahoo.com

на хоризонталном нивоу, као и актера наставе са широм локалном заједницом и техничким особљем на вертикалном нивоу, обучити ученике за самостално учење и образовање и успоставити општа правила коришћења савремене технологије у сврхе образовања.

Специфични циљеви пројекта

Упознати ученике са новим облицима рада и сарадње, упознати друге облике и начине рада, подстаћи креативност и процесе размишљања код деце, развијати облике стваралачког процеса, истаћи и развити интелектуалне и стваралачке способности ученика, подстицати проблемски и хеуристички приступ, подстицати самосталност ученика, обучити их да самостално доносе одлуке и врше изборе према одређеним критеријумима, навикавање наставника на сарадњу са библиотеком.

Циљне групе

Ученици – сви ученици наше школе који су заинтересовани за рад библиотеке, који воле да сарађују, користе компјутер и заинтересовани су да открију нове начине коришћења, нове програме.

Наставници – уобличити, конкретизовати, реализовати и одржавати успостављену сарадњу.

Родитељи – подстичемо их да буду одговорнији и да своју децу код куће уче да чувају књиге; да покажу одговорност и према књизи и науче децу да књиге које су прочитане и очуване поклоне библиотеци.

Носиоци активности

библиотекари:

мр Маја Анђелковић Шегуљев, организатор рада, покретач идеја и акција, реализатор радионица, координатор са тимом за превенцију насиља, координатор сарадње с библиотекама и општином, са Удружењем наставника „Доситеј Обрадовић“. Задужена је за осмишљавање, организацију и предлагање активности, поделу задужења, мотивисање ученика, подстицање и подсећање ученика, повезивање ученичких радова у целине, подизање на блог;

Ивана Ристић обезбеђује помоћ у организацији и реализацији акција, координира редовне активности у библиотеци са акцијама пројекта „Библос“, сарађује са Активом библиотекара Звездаре, координира сарадњу са Удружењем наставника „Доситеј Обрадовић“, реализује самосталне радионице које су у корелацији са пројектом „Библос“.

Чедомир Пипер обезбеђује помоћ у организацији и реализацији акција, координатор је редовних активности у библиотеци, сарађује са библиотекарицама у другим школама.

Милица Лазић, у ОШ „Јелена Ћетковић“ на замени од септембра уместо библиотекарке Иване Ристић, реализује редовне активности у библиотеци, као и оне које су у корелацији са радом на пројекту „Библос“.

Ученици ОШ „Јелена Ћетковић“

обављају самостално истраживање на задате теме, по одређеним критеријумима и правилима, прихватају сопствену одговорност за рад у групи и реализацију задатака.

Родитељи ученика

подржали су акцију своје деце и библиотекара, помагали у проналажењу података својим искуством, давали корисне савете и информације, истицали важност коректног рада и квалитета.

Рад је настао из постојећих бележака развоја „Пројекта Библос“

Фазе рада

1. Замисао – развој, мотивација и ангажовање ученика – путем самосталних контаката, плаката и подршке наставника српског језика.

Пројекат је започет 2009/10. године, као идеја о развоју активности у библиотеци и трајао је до краја јуна, делимично је реализован у току школске 2011/12, јер смо истовремено радили и ревизију са ученицима, а велики финале је најављен за 15. мај, када је ревизија званично завршена. На почетку су окосница били ученици 8. разреда, док су млађи ученици учествовали и сарађивали, а касније и преузели неке једноставније задатке. Многе акције у оквиру пројекта „Библос“ реализоване су или ће се тек реализовати и као часови у редовној или додатној настави. Ово умногоме зависи и од наставника српског језика.

Пројекат је трајао дуго, обухватио је много ученика наше школе и у томе је његова предност. Такође, континуирана акција – стална реализација са новим генерацијама омогућиће његово поновно спровођење, допуњавање, мењање.

Свако коришћење припремљених презентација, задатака на часовима српског језика доприноси популаризацији библиотеке и развија нове идеје, нове теме и нове радове.

Ученици ОШ „Јелена Ђетковић“ врше самостална истраживања на задате теме, по одређеним критеријумима и правилима, прихватају сопствене одговорности за рад у групи, реализацију задатака.

2. Мотивациони састанак, подела задатака, презентација могућих жељених резултата: ученицима су представљене занимљиве могућности у културним областима којима се до сада нису бавили. Подстицани су стално, у току пројекта, на различите начине, како би се даље укључили у рад и сарађивали. Задаци за ученике су на блогу и у самом раду. Овако почињемо пројекат „Библос“:

У уводном делу ученици раде плакат и календар. Већина састанака одржава се на интернету, ученици имају увид у све оно што други ураде, могу да коментаришу, дају своја мишљења, помажу једни другима... Користимо блог за договоре. На страни „Пројекат Библос“ налазе се све потребне информације. На тој је страни план рада, као и задаци ученика и календар.

Први део пројекта захтева да се ученици упознају са фондом наше библиотеке. Свака група има задатак да обради један тип књижевних дела и да их на најбољи могући начин представи другим ученицима и препоручи за читање. Користили су ворт и salameo.com, додали фотографије, кратке сижее и направили корисну збирку предлога за читање, тако да имамо праву дигиталну изложбу радова, препорука и слика.

Постоји десет група које су представиле авантуристичке и научнофантастичне романе, енциклопедије и приручнике, бајке и митолошке приручнике, збирке поезије, хумористичке текстове, савремене романе, историјске романе, књиге за децу млађег узраста, дела по свом избору.

Други део пројекта подразумева да свака група треба да дода списак програма који служе за креирање, цртање, прављење стрипова, прављење квизова, уређење фотографије, прављење колажа, прављење игрица, графички дизајн, све оне које знају да користе, као и линкове за занимљиве идеје које могу бити корисне.

Кроз занимљиве програме ученици су подстакнути да „неприметно“ обнове претходно градиво, подсети се књижевних дела која су читали кроз квизове у којима треба да препознају ликове, дела, текстове које су већ радили на основу задатих речи, или да допуне спискове. Користили смо tagxedo.com и налазе се на блогу и платформи Едмодо.

Ових десет група ученика бирају 10 тема: Библиотека, Читалац, Библиотекар, Књига, ИКТ, Креативност, Мотивација, Активности, Библиотека будућности и Самоевалуација.

Свака група треба да, кроз креативну олују на задатку тему, формира низ својих идеја и асоцијација и преточи их у мапе ума користећи popplet.com и да пронађе занимљиве линкове који се тичу теме којом се бави. У оквиру пронађеног материјала има задатак да подвуче текст који је најважнији webnotes.net, затим тражи занимљиве цитате и представља их у wandersay.com, проналази занимљиве фотографије које се тичу њене теме и уради занимљив плакат уз помоћ програма tagxedo.com

Обједињени радови су представљени у Power Point презентацији која се налази на нашем блогу kreativnostnadelu.wordpress.com.

Објединили смо све радове у salameo.com часопису, на блогу су сабрани сви радови и коментари ученика и то је оружје којим смо кренули у трећи, најтежи део пројекта.

Трећи део пројекта чине: анимација, презентација, покретање акције ученика и наставника на часовима одељењске заједнице, часовима у библиотеци, часовима које воде чланови библиотечке секције. Користимо квизове, предавања, презентације, тематске изложбе, плакате, организујемо акције: Бирамо нај... одломке, Берза књига, Нацртај једну сцену из омиљене књиге, изложба „Како чувамо књиге?“, изложба „Опишите један лик из књиге помоћу предмета“.

Завршни део пројекта обухвата обавезну самоевалуацију, преко достављене табеле у самом раду. Резултати су одлични.

3. Контакти између ученика и наставника су изванредни, а ученици су вољни за рад, мотивисани, коректни и одговорни. Зато је решавање проблема у самосталном истраживачком раду ученика било олакшано, једноставно. Многе проблеме смо међусобном помоћу решили.

Наставници са којима смо сарађивали у вези са одређеним темама:

Марија Митрић, наставник немачког језика, ОШ „Јелена Ђетковић“, сарадња са библиотекарицама и ученицима,

Марија Бркић, наставник географије, сарадња са библиотекарицама и ученицима,

Јелена Предић, наставник грађанског васпитања, сарадња са библиотекарицама и ученицима, радионице,

Ирена Шевић, наставник математике, сарадња са библиотекарима и ученицима,

Наставнице српског језика Славица Обрадовић, Даниела Стефановић, Марија Жујовић и Сандра Драгићевић су подстицале децу на сарадњу са библиотеком.

Наставнике не желимо превише да оптеретимо, али су њихова искуства драгоцене а сарадња са њима непроцењива: само у кратким захтевима тражимо помоћ онда када нам је заиста неопходна. Вербална подршка на часовима много значи, као и психолошка, уколико само помену деци да потраже неки податак у библиотеци. У плану је да разрадиммо области интересовања које би ученици у сарадњи са библиотекарима могли да раде у оквиру одређеног предмета као пројекат или задатак.

Наставница техничке и информатичке културе Снежана Херцеговац, разговарали смо и тражили помоћ у вези са облицима материјала и техникама приказивања на блогу у оквиру пројекта.

Сарадња са педагошком службом у вези са израдом анкете за самоевалуацију.

Сарадња са општином и Библиотеком „Бранко Миљковић“ у оквиру планиране сарадње.

Сарадња са директором школе у вези са њеним виђењем библиотеке као покретача мотивације ученика.

Исходи и резултати пројекта

За ученике: пројектом су ученици мотивисани за нове идеје, нове теме и нове радове, ученици су обучени за самостални рад и истраживање, решавају проблемске задатке са лакоћом (већ према захтевима Министарства за образовање), самостални су у раду, одговорни за свој рад, продубљивање квалитета знања, усвајање нових података о сопственом културно-историјском миљеу, побољшавање квалитета заједничког, тимског рада

Координатор Пројекта, као и сваки наставник, мотивише ученике, подстиче их да се укључе, ангажују, потруде.

Пројекат је омогућио квалитетнију и чвршћу сарадњу са локалном заједницом

Резултати Пројекта у самој библиотеци су повећан број књига на читању, заинтересованост ученика за нове акције, активирање библиотекара, ученика и наставника.

Умрежавање и подршка тимова у школи и врха школе

Реализацију активности пратила је библиотекарка Маја Анђелковић Шегуљев на неколико начина: контролисањем квалитета радова, саветима, сарадњом с наставницима разних области, проверавањем података, сарадњом са ученицима, анкетом (у сарадњи са педагошко-психолошком службом).

Квалитет остварености циљева пратила библиотекарка Маја Анђелковић Шегуљев на неколико начина: упоређивањем са досадашњим радом, упоређивањем са радом других библиотека, сарадњом са другим библиотекарима.

Популарисање пројекта вршено је: флајерима, усменим позивима на сарадњу, препорукама од стране заинтересованих ученика, преко школских огласних табли, преко наставника који сарађују са библиотекарима.

Процена добробити за ученике

Лакши пријем и обрада нових идеја, тема, обучавање за самостални рад и истраживање, решавање проблемских задатака са лакоћом (већ према захтевима Министарства за образовање), самосталност у раду, одговорност за свој рад, повећан број књига на читању, што значи и виши културни ниво ученика, заинтересованост ученика за нове акције, продубљивање квалитета знања, усвајање нових података о сопственом културно-историјском миљеу, квалитетнија сарадња библиотекара, ученика и наставника, квалитетнији културни садржаји у школи.

за наставнике

Упућени су у активности библиотеке и у могућности да предложи занимљиве теме које можемо да реализујемо заједно, подстицање креативности наставника, чешће коришћење библиотечког фонда, размена идеја наставника и библиотекара, уочавају предности квалитетне подршке, позитивно мотивисани ученици су бољи сарадници, квалитетније изражавање ученика, шира знања ученика из области информатике, повезивање знања из више области, ученици који лакше сарађују и боље раде у тиму у школи дају боље резултате, лакши рад наставника са заинтересованим ученицима, квалитетнији рад са заинтересованим ученицима, вршњачка едукација подстиче квалитетнији рад, умрежавање и подршка тимова у школи.

за локалну заједницу

Упознаје вредности и способности запослених на својој територији, проналази нове облике сарадње, подстиче будућу сарадњу, обезбеђује чешћу и конкретну сарадњу са библиотекама, установама културе и општином преко учешћа на конкурсима, изложбама.

за родитеље

Уче се одговорности као и њихова деца, јачају свој ауторитет и компетенције, сарађују са библиотекарима и наставницима боље.

Доприноси пројекта

Нове идеје, нови облици сарадње наставника и библиотекара, другачија организација часа у корелацији наставник – библиотекар, истицање културних вредности на нов начин, самосталним истраживањем ученика, хеуристички приступ – самостални избор најквалитетнијих података, популаризација читања, размена идеја, подстицање нових интересовања ученика, покретање пројекта у оквиру школе који може да реформише поглед на рад библиотеке.

Одрживост пројекта

Нове генерације имају нове идеје, нове књиге се штампају, нови предлози ће бити рађени за следеће генерације, свака следећа генерација моћи ће да сагледа и прошири своје видике новим подацима, свакој генерацији понудићемо нове информатичке могућности. Тако ће ова акција живети вечно.

Данијела Николић

ОШ “Вук Караџић” Неготин

Марија Думитрашковић³⁰

ОШ “Бранко Радичевић” Неготин

Ђачки посни кувар

Сажетак: Зборник посних рецепата исписан је и осликан руком ученика 4. разреда три градске школе из Неготина на часовима веронауке. Зборник је публиковала Народна библиотека „Доситеј Новаковић“. Промовисан је на градском тргу поводом обележавања Светског Дана здравља 7. априла и у порти цркве „Света Тројица“, поводом два велика хришћанска празника Благовести и Врбица.

Кључне речи: веронаука, „Ђачки посни кувар“, пост, корелација, библиотека

Активности мини-пројекта Ђачки посни кувар

Први корак

- Обрада наставне јединице „Литургијска заједница с Богом“
- Упознајемо се са причешћем на литургији и постом који му предходи
- Задатак: пронаћи посни рецепт у бакином и мамином кувару

Други корак

- Припрема материјала за „Ђачки посни кувар“ у Народној библиотеци „Доситеј Новаковић“ (претраживање интернета, и старих куvara)
- Писање и осликавање рецепата
- Договорити са издавачем Народном библиотеком “Доситеј Новаковић“, локалном самоуправом која је покровитељ Ђачког посног куvara, ликовним уредником, штампаријом и припрема за штампање
- Благослов Епископа тимочког Господина Јустина
- Добијање ЦИП-а Народна библиотека Србије
- Штампање „Ђачког посног куvara“ у тиражу од 100 примерка
- Организација два програма за представљање Ђачког посног куvara
- Припрема програма „Здравље додаје живот годинама“, поводом 7. априла - Светског дана здравља
- Договор са школама и Вртићем „Пчелица“ за организовање јавног часа физичког васпитања
- Договор са Удружењем за борбу против рака „Невен“ и нутриционистом
- Припрема рецитација и хорова за програм у Цркви Св. Тројица.

Трећи корак

- Промоција „Ђачког посног куvara“ на градском тргу у оквиру програма „Здравље додаје живот годинама“, поводом 7. априла - Светског дана здравља

³⁰ nikolicdaki@yahoo.com

- Промоција „Ђачког посног куvara“ на свечаности у порти Цркве Св. Тројица поводом обележавања два велика хришћнска празника Врбица и Благовести.

Научили смо како настаје књига

Идеја о зборнику посних рецепата родила се на часу верске наставе на коме смо се бавили постом. Одлучили смо да тема нашег пројекта буде мали кувар посних рецепата урађених на папиру и украшених руком ученика.

Први корак је био формирање група у школама и подела задужења у оквиру истраживачких задатака.

Раније смо имали договор са директором библиотеке да се наши радови одштапају у оригиналном облику, онако како су их ученици уредили. Наш мали зборник радова део је издавачке делатности наше Градске библиотеке „Доситеј Новаковић“ у Неготину.

У овој фази посетили смо библиотеку, упознали се са процесом настанка књиге, изабрали формате радова, технике украшавања и рецепте које ћемо припремити. Договорили смо се да се једна група ученика бави слаткишима а друга сланишима.

Библиотека је била место где се „Ђачки посни кувар“ рађао. Користили смо све могућности које библиотека пружа, од интрнета до сачуваних куvara у библиотечком фонду. Истраживали смо и у свескама наших бака и мама, трагали за занимљивим рецептима распитујући се у комшику, код познаника, тетака, стрина. Истраживали смо код куће, у библиотеци, на интернету... У зависности од рецепта, сваки лист је био украшен на јединствен начин. Ученици су својом маштом обојили сваку страну малог куvara. Нисмо исправљали грешке. Дозволили смо сваком детету да се исказе на свој начин, да буде мали стваралац.

Други корак је био поверен онима који су наше стваралаштво преточили на станице књиге. На сцену је ступио велики тим који се бавио озбиљним послом, припремом и штампањем „Ђачког посног куvara“. Сакупљени материјал (исписане и украшене рецепте из три основне школе) стигао је у руке дизајнера који су изабрали најуспешније и уврстили их у својеврсни зборник радова под коначним именом „Ђачки посни кувар“.

Направили смо књигу!

Трећи корак је био усмерен на промоцију нашег малог зборника дечијих радова. У овој фази изашли смо из оквира школе и свој „Ђачки посни кувар“ презентовали у два наврата.

Прва презентација се одиграла на градском тргу поводом Светског дана здравља, 7. априла. Позвали смо у госте лекаре Друштва за борбу против рака „Невен“ из Неготина, који су посетиоцима говорили о здравом животу, и нутриционисту, који је говорио о свакодневном здравом оброку.

Позвали смо и малишане из Вртића „Пчелица“ који су нам показали колико је важна дечија игра за здраво одрастање.

На градском тргу смо одржали јавни час физичког васпитања и наградили најуспешније радове.

Друга презентација је одржана у порти Цркве Свете Тројице где смо искористили прилику да, у оквиру приредбе поводом верских празника Цвети, Благовести и Врбица, суграђанима покажемо наш „Ђачки посни кувар“.

Резултати нашег малог пројекта видљиви су и дугорочни. Договорили смо се да се сарадња између наших школа настави и спремни смо за нове заједничке подухвате, а спремна је и Градска библиотека „Доситеј Новаковић“ да нам помогне да осмислимо и организујемо нове пројекте које ће добри људи у њој подржати. Објављивање зборника ове врсте подстакло је остале колеге да осмисле своје

пројекте и да их, у сарадњи с различитим градским институцијама, остваре. Корист од оваког пројекта је вишеструка.

„Ђачки посни кувар“, мали ђачки зборних сланих и слатких рецепата, написали су и осликали ученици 4. разреда три градске основне школе уз партнерску подршку Народне библиотеке „Доситеј Новковић“ из Неготина као издавача.

Реализација мини-пројекта рађања идеје и настанка књиге, у којој су у свим фазама ученици активно учествовали, одвијала су се на часовима верске наставе и у Читалиштанцету Дечијег одељења Народне библиотеке. „Ђачки посни кувар“ је презентован у оквиру програма „Здравље додаје живот годинама“, уз сарадњу лекара Подружнице Друштва за борбу против рака „Невен“ из Неготина, у време обележавања два хришћанска празника Благовести и Врбица у порти Саборне неготиснке цркве Св. Тројица.

Општи циљ

- Указивање на значај поста као на један од начина здраве исхране
- Ангажовање ученика да истражују и да се преко различитих садржаја упознају с феноменом поста, користећи традиционалне изворе (књигу) и интернет; да на креативан начин текстом и цртежом креирају свој „Ђачки посни кувар“, тј. да испишу своју прву књигу
- Повезивање различитих институција и промоција верске наставе и „Ђачког посног куvara“ који је настао као плод добре сарадње школа, библиотеке, цркве, локалне самоуправе и удружења грађана.

Специфични циљеви

- Ученици се преко различитих активности упознају са начином настанка књиге
- Ученици уче да сами раде на задацима и да на различите начине и користећи различите дидактичке материјале долазе до одговарајућих решења
- Ученици уче да и у другим контекстима примењују знања која су развили унутар једног предмета и да разумеју њихову међусобну повезаност (корелација)
- Усвајају нова знања стечена искуствено
- Усвајају нове појмове и термине из верске наставе
- Развијају свој истарживачки дух, креативност

У пројекту су учествовали

- Ученици 4. разреда основне школе
- Наставници и учитељи
- Суграђани (са циљем да превенирају своје здравље)

Шта смо научили

Научили смо лекцију о посту кроз прктичан рад – писањем и осликавањем посних рецепата. Ученици су богатији за још једно искуство – како настаје књига, од сакупљања материјала, припреме до штампе и промоције. Постигнута је корелација не само са садржајима других наставних предмета већ су на истом задатку међусобно повезане школе, институције културе, црква, локална самоуправа и удружење грађана. Унапредили смо знање ученика и показали да је оно функционално. Организовали смо промоцију „Ђачког посног куvara“ у сарадњи са Народном библиотеком „Доситеј Новаковић“ путем програма „Здравље додаје живот годинама“ и свечаности које смо припремале за обележавање два велика хришћанска празника Благовести и Врбице. Унапредили смо верску наставу која је изашла из стандардних оквира и која је на две промоције окупила велики број деце и суграђана. Издавање „Ђачког посног куvara“ благословио је Епископ тимочки Господин Јустин.

Највеће богатство донео нам је тимски рад између две градске школе. Ученици су паралелно били ангажовани у обради наставне јединице у својим школама. Све остале активности, припрема садржаја за „Ђачки посни кувар“ и презентација, биле су заједничке и одвијале су се ван учионица и школа. Двомесечне активности у припреми и реализацији потврдиле су нам да поштовање индивидуалних способности ученика увек даје добре резултате и висок степен мотивисаности. Посебно ангажовање било је усмерено на повезивање институција: школе, народне библиотеке, цркве, локалне самоуправе и удружења грађана.

Представили смо се

- Промоцију „Ђачког посног куvara“ пренеле су локалне и регионалне телевизијске куће и штампани републички медији
- Директорка библиотеке гђа Сузана Сиротовић представила је „Ђачки посни кувар“ на Радио Београду, у оквиру програма за децу и младе
- „Ђачки посни кувар“ представљен је и на Регионалном скупу библиотекара у Видину, Бугарска, под називом „Глобалне библиотеке“, 10. априла 2012. у оквиру теме „Добра библиотечка пракса“
- Представили смо се и на семинару вероучитеља Тимочке Крајине као пример добре праксе и међушколске сарадње
- „Ђачки посни кувар“ представљен је на Сабору учитеља 2102. године као пример добре праксе.

Шта нам је још пројекат донео

У стварању „Ђачког посног куvara“, као своје прве књиге коју су сами исписивали и осликавали, ученици су од самог почетка исказали позитиван став. Посебно задовољство исказали су због активног учешћа у свим етапама настанка зборника, а промоција и листање готове књиге изазвали су њихово одушевљење.

Наставницима је пројекат показао да сарадња међу школама пружа велике могућности, да је тимски рад могућ међу различитим институцијама и да учионица не треба да буде једино место у којем се одвија настава. Сарадња с библиотеком пружила нам је неограничену могућност за креативни рад и нове пројекте.

- Директорка Народне библиотеке „Доситеј Новковић“ гђа Сузана Сиротовић у уводном тексту „Ђачког посног куvara“ каже: „Ово је пример једне добре праксе у виду сарадње и узајамне подршке библиотеке, Општине Неготин, основних школа и наше Православне цркве. Овим издањем дајемо подршку нашим најмлађим суграђанима, са жељом да им ово буде подстицај за још већа дела.“

- Старшина храма Св. Тројице протојереј ставрофор Ранко Јовић у уводној речи изјављује: „Овим трудом деце, веронаука даје своје слатке плодове и један од душекорисних плодова је и овај лист који ће бити подсетник за родитеље који се уче од своје деце верском животу и понашању, и за све остале који желе да иду путем православља...“

„Ђачки посни кувар“ објављен је под покровитељством општине Неготин. Његов издавач је Народна библиотека „Доситеј Новаковић“. Штампан је на 52 стране, на којима су рецепти сврстани у два поглавља - Сланиши и Слаткиши. Кувар садржи две празне стране на којима рецепти могу да се допишу. „Ђачки посни кувар“ су написали ученици Основних школа „Вук Караџић“, „Бранко Радичевић“ и „Вера Радосављевић“. Књигу су приредиле вероучитељице Данијела Николић, Марија Думитрашковић и дир. Библиотеке Сузана Сиротовић, уз сарадничку улогу вероучитељице Снежана Цветковић. „Ђачки посни кувар“ ликовно је уредила Душанка Ботуњац, а његову техничку припрему урадио је Мирослав Лучић. Штампар нашег куvara је „Линотип“ из Неготина.

Јелена Трошић³¹

ОШ „Франце Прешерн“, Београд

Мултимедијална представа „Еко Пепељуга“

Сажетак: Рад садржи фазе у изради мултимедијалне представе *Еко Пепељуга* која је режирана за приказивање на Фестивалу науке у оквиру перформанса на штанду Еко ФОН-а, а која се тиче очувања животне средине и важности рециклирања.

Кључне речи: култура, очување животне средине, рециклажа

Школска библиотека је место учења, истраживања, али и место стварања. Циљ савремене школске библиотеке треба да буде улога споне између различитих области и предмета. Да је то могуће, доказују различити примери из праксе. Култура, уметност, музика, игра итд. могу се употребити као медиј за изражавање егзактних научних проблема.

У оквиру конкурсне теме Културни атеље, за Смотру стваралаштва школских библиотекара, одржану 22. 10. 2012. године у Земуну, пријавила сам свој рад на изради мултимедијалне представе *Еко Пепељуга*.

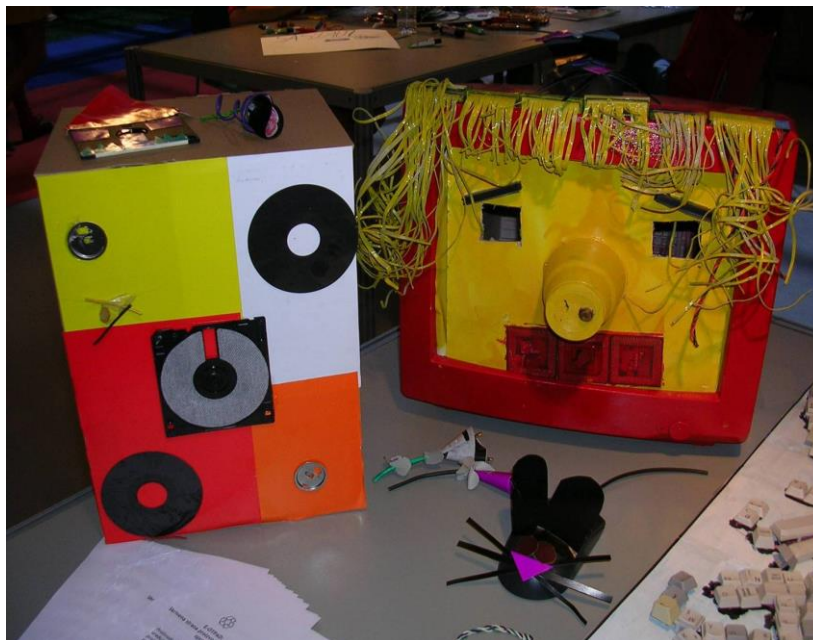
Представа *Еко Пепељуга* је специјално режирана за приказивање на Фестивалу науке у оквиру перформанса на штанду Еко ФОН-а. Реч је о мултимедијалној представи коју прате слике и поруке на платну, а које се тичу рециклаже и важности очувања животне средине. Читава сценографија и јесте продукт рециклаже. У представу је укључена и балетска тачка где се, уместо речима, кроз игру и покрет дочаравају елементи представе. Требало је проблем загађености животне средине приказати на деци приступачан начин и скренути им пажњу на значај рециклаже.

Идеја за овај пројекат потекла је од Наташе Петровић, професорке ФОН-а, која је желела да се на еколошком штанду ФОН-а, поред студената, нађу и деца основношколског узраста. Она је, заједно са својим студентима, викендима организовала радионице у школи, на којима су се израђивали различити „уметнички радови“ од делова рачунара, тастатура, мишева, дискова... Све то, као и ликовни радови, које су ученици радили на часовима ликовне културе украшавало је зидове „Срећне сале“ СКЦ-а на Фестивалу науке.

³¹ jelenatrosic@yahoo.com

Слика 1. Фестивал науке 3. и 4. 12. 2010.

Слика 2. Радови са еколошких радионица

Када је дефинисан циљ, приступило се изради сценарија за мултимедијалну представу. Позната бајка о Пепељуги и њеним злим сестрама послужила је само као костур, док је текст писан специјално за потребе овог пројекта. С обзиром на то да је представа мултимедијалног карактера, у представи су биле две Еко Пепељуге. Прву Пепељугу је глумила балерина, која је покретом дочаравала основну функцију: прикупљала је разбацано смеће и тако указивала на важност очувања животне средине. У тој представи, за зле сестре није било места, већ су оне путем снимка са видео бима слале поруку и изгледом одавале слику свих оних који разбацују смеће, не брину о својој околини и показују бахатост у свом понашању. Зле сестре су биле обучене у црно, разбарушене косе, неугледне, бацале су папире и наређивале Пепељуги. За то време, балерина Пепељуга била је обучена у бело, и стилизованим (балетским) покретима је извршавала њихова наређења и сакупљала разбацане папире са сцене. За све време игре, на видео биму су приказиване едукативне фотографије, али и литерарни радови ученика везани за рециклажу (*Да наш град блиста, потребно је руку триста... Да би наш град био бео, потребан је и твој удео... Чувај свој парк и своју околину, за себе и своју дружину...*). У представи је била и Еко Вила, а друга Еко Пепељуга је оживљена кроз анимацију лутке.

Заправо, читав луткарски представа била је продукт рециклаже. Лутке Еко Пепељуга и Еко Принц направљене су од крпца, вуне и стиропора, а позорница је била направљена од старог монитора. За потребе ове представе ученица наше школе направила је и кратак филм на тему *Где живимо и где се играмо*, приказујући примере људског немара и небриге за своју околину.

Слика 3. Сценографија у представи

Све оно на шта смо речима указивали у представи, показали смо на конкретним примерима на сцени. Поступак лепог и одговорног понашања показала је балерина Еко Пепељуга, а сликом и музиком са видео бима то смо и потврдили. Било је потребно и мало чаролије коју је придодала Еко Вила, али тек толико да све доведемо у везу с познатом бајком о Пепељуги. Еко Вила је била стварна и реална у давању савета, и могло би се рећи да је она нешто попут савести која треба да се пробуди у свим гледаоцима. Објашњење због чега помаже Пепељуги она исказује речима на следећи начин:

Свако баца оно што му баш не треба: стару кесу, чак и кришке хлеба!

Видела сам и то, и није ми мило, радо бих им рекла: Е, баш, срам вас било!

Пепељуга слуша моје речи, и ја ћу јој омогућити пут ка срећи!

Еко Вила и завршава ову представу речима:

И живели су срећно до краја живота...

А ви, шта ви чекате? Другачији крај бајке?

Куцнуо је и ваш час, планета чека на вас!

Након оваквог завршетка, гледаоцима је приказан филм, који је још једном требало да скрене пажњу на одговорно понашање људи према својој околини. Филм је урадила ученице наше школе Јелена Радаковић, уз помоћ наставника техничког и информатичког образовања.

Сагледавши све наведено, можемо констатовати да је рад на оваквом пројекту од изузетне важности и за ученике, али и за локалну заједницу. Основна функција овакве активности је да се развије свест, пре свега код деце, о важности очувања животне средине и значају рециклирања. Начин на који смо активност спровели, кроз уметнички израз, тј. кроз позоришну представу, утиче на ширење видика, развијање стваралаштва и формирање доброг укуса. Спој слике, речи, лутака и игре доприноси развијању осећаја за лепо, али се и кроз различите медије провлачи основна идеја представе и наглашава циљ који се жели постићи, а то је, пре свега, развијање еколошке свести.

Представа је показала делотворан начин на који се могу спојити различити предмети и различите области. Посредством уметничког израза, тј. глуме, плеса, музике, филма – приказан је један врло егзактан и комплексан проблем, али и начин на који се он може решити. Израда лутака и израда сценографије, допринела је да све оно о чему представа говори добије употребну вредност, јер је велики број реквизита на сцени био продукт рециклаже. Још је важније то што су ученици били укључени не само у глуму, већ и у израду лутака и сценографије.

Пројекат је први пут приказан 3. и 4. 12. 2010. године на Фестивалу науке, у Срећној сали, где је посећеност била изузетно велика, па смо представу поновили више пута. Представа је привукла и медијску пажњу, па смо добили позив да гостујемо на Радио Београду 1 у емисији „Поштована децо“, где смо говорили о сврси и циљу ове представе, као и на 2. каналу РТС-а када су приказиване репортаже о Фестивалу науке. Након Фестивала науке, где је ова представа први пут приказана, у холу школе смо направили велики пано на којем су биле изложене фотографије, поруке, али и циљеви и идеје овог пројекта.

Са представом смо гостовали на позоришном фестивалу у Крању у ОШ “Франце Прешерн”. За ту прилику смо на словеначки језик превели све поруке на видео биму, које су саставни део представе, како би публика могла лакше да их разуме.

Представу смо још једном извели и у Центру за културу и образовање Раковица, у оквиру Дечјег савеза, на позоришним играма деце Раковице у априлу 2011. године. Том приликом смо освојили друго место у категорији краће драмске форме, затим прво место за сценографију, прво место за главну женску улогу и прво место за споредну женску улогу.

Приликом рада били смо вођени следећим циљевима:

- Подизање нивоа свести о важности рециклаже и очувања животне средине
- Стварање позитивног односа према уметности
- Развијање стваралаштва
- Формирање естетског укуса и система вредности.

С обзиром на то да смо представу изводили више пута, у различитим просторима и за различите потребе, мењали смо сценографију. Ограничени простор „Срећне сале“ СКЦ-а дозвољавао нам је луткарску позорницу у виду старог рачунарског монитора. Ипак, велика сцена у Центру за културу Раковица налагала нам је одређене измене. За ту прилику позорницу за луткарску представу правили смо од дрвета и картона. Картон смо оплеменили цртежима, а од балона, уз технику папир-машеа, правили смо земљину куглу коју су држали дечак и девојчица. За потребе представе урађена је платнена завеса, на којој смо одштампали наслов представе испод којег је стајало велико дрво. Костиме и маске за извођење представе у Центру за културу и образовање Раковица правили су ученици млађих разреда (од 1. до 4. разреда), па су читаву сценографију употпунили *цветне принцезе и цветне виле, принчеви, еко баште и еко вилењаџи*. Они су на крају представе изашли на сцену, учинили је раскошнијом и заплесали заједно са главним актерима представе уз поруку *Ја бирам да рециклирам!*

Музика коју смо користили у представи:

- Дизни: Bibbidi-Bobbidi-Boo
- Дизни: Intro
- Шопен: Nocturne op posthum
- Енглески валцер.

На видео биму је, у склопу представе, пуштен и кратак филм који смо пронашли на You Tubu *Think ecologically*.

Сматрамо да је представа која за тему има развијање еколошке свести актуелна константно, тако да се у новим извођењима може приказивати увек и свуда.

Мултимедијална изложба старе и ретке књиге

Сажетак: Идеја о споју традиционалног и савременог наметнула се у овом времену кризе књиге и читања. То време одликује експанзија дигиталних медија на рачун традиционалних, пре свега књиге, али га одликује и површност у поимању стварности, што за последицу има и пољуљан систем вредности. С друге стране, дигитално доба пружа небројене могућности, само их је потребно на прави начин искористити. Дакле, спој књиге и других медија био би прави начин да се приступи рецепцији информација, али и процесу учења и образовања уопште. На овим очигледним премисама дошло се до закључка да би један од привлачних облика указивања на спој традиционалног и модерног могла да буде изложба старе и ретке књиге уз пратећу ПП презентацију. Осим тога, укључивање сличних садржаја и метода у наставни процес могло би имати позитивне, далекосежне исходе. Мултимедијална изложба старе и ретке књиге организована је у Гимназији Крушевац 9. јуна 2010. године, поводом Дана школе, односно 145 година њеног постојања.

Кључне речи: књига, читање, школска библиотека, изложба, медији

Богата традиција је вредност на коју треба повремено упућивати младе. Када су ученици у питању, ово спада у један од циљева и наставе, и ваннаставних активности. Перцепција времена коју имају млади углавном је усмерена на садашњост и донекле на будућност, док све оно што чини прошлост углавном недовољно привлачи њихову пажњу. Без правилног односа према прошлости, међутим, немогуће је конституисати систем вредности и учинити га постојаним у времену. Да би та прича о традицији била прихваћена у складу са очекивањима, учинило се као оптимално понављати је пригодом јубилеја (Дан школе и сл.), као и на часовима планираним за упознавање ученика (посебно првог разреда) са радом школске библиотеке. Вероватно би било ефикасније и лепше када би уз то постојао стални изложбени простор, у коме би вредни примерци књига били доступни погледима а опет безбедни од непажње посматрача. Како то до сада није обезбеђено, у годишњем плану рада школске библиотеке планирани су часови на којима је ученицима предочен овај садржај (презентација у прилогу), као и могућност да разгледају старе књиге. Пригодом школских свечаности, пак, увид у овај сегмент рада школске библиотеке имају и посетиоци школе.

Концепт споја традиционалног и модерног успешно је представљен на обележавању Дана школе, 9. јуна 2010. Том приликом у холу школе биле су постављене изложбене витрине са примерцима старих књига у поседу школске библиотеке, док су се на монитору рачунара смењивали слајдови презентације о школској библиотеци. Садржај тих слајдова промовисао је, пре свега, књигу и читање,

³² srakic.biblioteka@gmail.com

затим библиотеку, а посебно школску библиотеку као вредан део образовног система. Хронолошко праћење историјата школе и библиотеке имало је за циљ буђење осећаја суштинске припадности садашњих ученика Гимназије овој завидној традицији. Намера је такође била да се на исте вредности упути и локална заједница и да на одговарајући начин омогући унапређење рада школе и библиотеке. Из тог разлога је и крај ове презентације имао маркетиншки карактер (супротстављеност слајдова о великим тешкоћама да се књига учини доступном, с једне стране, и приступачност књиге у условима које пружа библиотека, са друге). Изложба је јачи утисак оставила на ученике него на локалну заједницу, о чему сведочи пораст броја ученика који су уписани у библиотеку и пораст учесталости коришћења библиотеке.

Носилац идеје и аутор презентације, професорка Слађана Ракић, изложила је рад на првој Смотри стваралаштва школских библиотекара, одржаној октобра 2011. у Новом Саду. Реализацији изложбе допринела је и професорка Дубравка Вајић, такође школски библиотекар, док је стручна сарадња са неким активима и институцијама била незаобилазна (детаљније о томе у делу о фазама рада).

Циљеви

Промоција књиге, читања и школске библиотеке

Потреба за промоцијом књиге и читања наметнула се као сасвим основана у данашњем времену. За то постоји више разлога, али се углавном свде на карактеристику времена да се, због мноштва информација и брзине њихове дистрибуције, књига доживљава као „спора“ и „статична“, а да је читање попримило облик површног „прелетања“ преко писаних садржаја. Зато је један од задатака учесника у наставном процесу, нарочито школских библиотекара, да утичу на ученике да им књига буде примарни медиј у образовању, а да читању приступе као процесу који подразумева пажњу, аналитичност, систематичност, али и посебно духовно задовољство. Из тог разлога је уводни део презентације (у прилогу), концентрисан на цитате који књигу представљају у том светлу: „Књиге су оно најбоље што поседујемо у животу, оне су наша бесмртност“³³ или „Ако три дана не читаш књиге, твоје речи губе лепоту.“³⁴. Следећи основну идеју, наставак презентације садржи мисли познатих писаца о читању: „Само простори које смо као читаоци насељавали остају за читав живот поуздана копа на која се увек можемо вратити“³⁵ или „Не треба читати да бисмо заборавили себе и свој свакидашњи живот него, напротив, да бисмо га свесније поново узели у чврсте руке.“³⁶.

У делу реализације идеје, који је концентрисан на часове увођења ученика у функционисање библиотеке у склопу школе, уочена су одређена постигнућа. Цитати о томе да је могуће остварити сигурност у просторима које нам управо читање отвара и да то није бежање од стварности већ стратегија успешног суочавања са том стварношћу, новина је за већину ученика. То је видљиво у њиховом реаговању које од претежно незаинтересованог прераста у радозналост. Уз сазнања да су за већину ученика библиотеке места на којима се углавном досађује, а са намером да се те предрасуде превазиђу, припремљени су садржаји у презентацији који указују на праву природу библиотеке: „Библиотека је безгранична и периодична. Кад би постојао неки вечити путник који би је прелазео у

³³ В. Т. Шаламов

³⁴ Кинеска пословица

³⁵ Драган Великић

³⁶ Херман Хесе

било ком правцу, он би се после много векова уверио да се исте ствари понављају увек у истом нреду, који поновљен постаје ред: Ред. Та слатка нада доноси ми утеху у мојој самоћи.“³⁷

СУ зависности од расположивог времена, на тим часовима је могуће развити контролисану дискусију о понуђеним цитатима. У даљем развоју идеје, тежиште приче бива постављено на школску библиотеку као место подучавања и учења. Увод у тај сегмент је пригодна мисао филозофа Лајбница, предочена у једном од слајдова: „Вредност библиотеке се одређује само према њеном садржају и користи коју од тог садржаја имају читаоци, а не на основу броја или реткости књига.“³⁸

Особине, специфичности и услови коришћења конкретне школске библиотеке

Ученици првог разреда Гимназије долазе из различитих основних школа. У многим од њих, нажалост, школска библиотека није (или је недовољно) укључена у наставу и ваннаставне активности, а и својим фондом и осталим карактеристикама не задовољава потребе ученика и наставника. Зато је циљ часова упознавања с радом школске библиотеке у Гимназији пружање информација тим новим гимназијалцима о практичном коришћењу библиотеке, док је прича о њеном историјату срачуната на постављање одговарајућег односа према активном учешћу ученика у животу школе и очувању правих вредности. У том подсећању посебан акценат је стављен на рад ђачке дружине „Напредак“ која је, у сада већ давној прошлости, систематично формирала и богатила књижни фонд библиотеке, о чему сведоче печати с њеним логом у старим књигама. Изношење појединости о њиховом раду (посебно културном и хуманитарном) замишљено је као покретач заинтересованости за живот школе код данашњих ученика, али и као моменат који треба посебно да скрене пажњу на постојаност књиге као сведока културе и времена.

Конкретни подаци о установљењу библиотеке, нарочито у контексту шире друштвене заједнице (у односу на установљење библиотеке града, нпр.) уврштени су у презентацију с намером да нагласе стварну историјску димензију приче о библиотеци.

Практични циљеви часова су:

- Указивање на рад библиотеке у актуелном времену
- Упознавање са простором у коме се налази библиотека, као и степеном и начинима његове искоришћености
- Упознавање са опремљеношћу, књижним фондом и његовом структуром (са акцентом на раритетима какви су старе књиге и часописи).

У овај део излагања укључене и су и информације о начину коришћења библиотеке. Такав редослед претпоставља да је пажња ученика у довољној мери већ усредсређена на значај библиотеке у њиховом будућем школовању и да су ове практичне информације једино што преостаје да тај активни кориснички сатус започну.

Маркетиншки циљеви

Док су у реализацији претходних циљева циљна група били пре свега ученици, у остварењу маркетиншког циља најпре се имала у виду локална заједница као циљна група. Разлози за то су

³⁷ Хорхе Луис Борхес

³⁸ Цитирано у књизи Библиотека ноћу, Алберто Мангел, Геопоетика, Београд, 2008

финансијска зависност школе од локалне заједнице, али и успостављање адекватне интелектуалне и духовне комуникације школе и шире заједнице. Када је реч о начелствима општинске управе, чија је област деловања иначе упућена на школе, оваквим начином би им релевантне информације биле предочене другачије, упечатљивије. Изложби поводом Дана школе присуствовали су представници предузећа, градских служби, војске и други потенцијални донатори, али до конкретне сарадње и резултата (са изложбом као поводом) ипак није дошло. Особеност у оквиру циљне групе том приликом, били су гости из других гимназија (Друга мариборска гимназија нпр.), а та непосредна размена искустава увек је драгоцену.

Маркетиншке активности, међутим, нису везане само за те пригодне догађаје, већ трају током читаве године. Делатност школског библиотекара на промоцији књиге и читања, али и на промоцији школе, логично се остварује у области писања и објављивања одговарајућих текстова, а један од најприступачнијих простора за то је школски сајт односно веб страница. На сајту крушевачке Гимназије gimnazija.org.rs постоје странице на којима се промовише библиотека и посебно књига и читање. Такође је на школском сајту могућ увид у оригиналне школске извештаје из година о којима је у ПП презентацији реч.

Рад на припремању изложбе обухватао је следеће фазе:

1. Одабир и попис старих књига
2. Истраживање извора о историјату школе и библиотеке
3. Сарадња са управом школе и Народним музејом у Крушевцу
4. Сарадња са стручним већима историје и информатике
5. Израда ПП презентације
6. Постављање изложбе у холу школе
7. Сарадња са стручним већем српског језика и књижевности у вези са планирањем часова у школској библиотеци
8. Проширивање описаних активности у складу са планом рада библиотеке на нивоу школске године.

Проценом добробити ове идеје и рада заснованог на њој, дошло се до закључка да је комбинација различитих медија у процесу образовања логичан и прави избор. Могућности доба информација и дигиталне културе требало би прихватити као предност, при чему књига и активно читање не смеју ни једног тренутка бити доведени у питање. Изложба старе и ретке књиге уз мултимедијалну презентацију само је један од начина да се овај спој примени.

Литература

1. Мангел, Алберто. *Библиотека ноћу*. Београд: Геопоетика, 2008.
2. *Сто година Гимназије у Крушевцу*. Крушевац: Одбор за прославу крушевачке Гимназије, 1965.
3. *Крушевачка Гимназија 1865 – 1995*. Крушевац: Гимназија у Крушевцу, 1995.
4. Перуничкић, др Бранко. *Крушевац у једном веку 1815 – 1915*. Крушевац: Историјски архив, 1971.
5. Петковић, Љубица, мр Слободан Симоновић и Снежана Ненезић. *Народна библиотека Крушевац*. Крушевац: Народна библиотека, 2002.

Виолета Мандић³⁹

ОШ „Ратко Вукићевић“ Ниш

Саша Луковић Васиљевић⁴⁰

Народна библиотека „Стеван Сремац“ Ниш

Библиотека је супер место

Сажетак: Улога школског библиотекара у организовању културних делатности у школи и ван ње је од непроцењивог значаја за правилан развој личности сваког ученика, а посебно даровитих ученика. Школски библиотекар као носилац и организатор ваннаставних активности и креативних програма има значајну улогу у успостављању мостова сарадње са институцијама културе у граду. Учешће у књижевним програмима, креативним радионицама и сусретима с дечјим писцима може задовољити креативност и радозналост даровитих ученика и пружити им прилику за нова и подстицајна искуства. Рад је настао као део пројекта „Библиотека је супер место“ који је подржало и омогућило Министарство културе РС у области заштите културног наслеђа и библиотечке делатности у Републици Србији у 2010. години.

Кључне речи: сарадња, даровити ученици, креативне радионице

На истом задатку

Школска средина треба да пружи подршку сваком појединцу, а посебну пажњу и подршку треба пружити даровитим ученицима. Њима треба обезбедити додатне садржаје и креативне активности у школи и ван ње, како би могли да развијају своје потенцијале и да постану креативни ствараоци у зрелом добу. Први корак је идентификација даровитих ученика и испитивање њихових интересовања. На основу њихових интересовања потребно је пажљиво планирати, осмишљавати и организовати активности како би одговориле на захтеве и очекивања даровитих ученика.

Међутим, многи сматрају да актуелни школски систем не пружа адекватну подршку даровитим ученицима. У том смислу, сарадња школске и јавне библиотеке је од непроцењивог значаја.

Тема овог рада је успешна сарадња Народне библиотеке „Стеван Сремац“ и библиотеке ОШ „Ратко Вукићевић“ у Нишу. Сарадња између школске библиотеке и Одељења књиге за децу Народне библиотеке има вид узајамног допуњавања. У интересу је и једне и друге библиотеке заједничко организовање културних програма и активности чије извођење захтева одређена материјална улагања.

Неке од реализованих заједничких активности су радионица цртаног филма, дружење са писцима током одржавања *Медијана фестивала дечјег стваралаштва и стваралаштва за децу*, ликовне

³⁹ bibliotekaosratko@gmail.com

⁴⁰ sasa_bib@yahoo.com

радионице поводом обележавања Дечје недеље и многе друге.

Ово је била још једна прилика да се настави и новим садржајима освежи дугогодишња сарадања школских библиотека са Дечјим одељењем Народне библиотеке.

Креативне радионице Јасминке Петровић са ученицима неколико нишких основних школа део су пројекта „Библиотека је супер место“. Креативне радионице су одржане у дечјем одељењу Народне библиотеке „Стеван Сремац“ у Нишу, новембра 2010. године.

Одржане су две радионице кроз које је прошло више од осамдесет основаца петог и шестог разреда, као и један књижевни програм за ученике седмог разреда.

Будући да је програм био намењен даровитим и заинтересованим ученицима, најтеже је било изабрати ученике који ће у њему учествовати.

Требало је изабрати само шест ученика петог и шестог разреда и десет ученика седмог разреда.

Приликом избора ученика у ОШ „Ратко Вукићевић“, консултовани су наставници српског језика. Наравно, и чланске читалачке карте биле су од огромне помоћи. Оне су послужиле као путоказ ка редовним и верним читаоцима, на основу којих школски библиотекар може да сагледа ко је позајмљивао и читао књиге Јасминке Петровић.

Спроведена је анкета у одељењима петог и шестог разреда и одабрани су ученици који су прочитали романе Јасминкине Петровић. Библиотекар школе и наставници српског језика сматрали су да је то предуслов за успешно и активно праћење понуђених радионица. У седмом разреду није било довољно ученика који су задовољили овај критеријум па су изабрани чланови новинарске секције. Њихов задатак је био да напишу чланак за школски часопис „Хит“.

Креативне радионице Јасминке Петровић

Интересовање за сусрете са Јасминком Петровић било је велико, јер је то било прво гостовање у Нишу ауторке чије су књиге већ годинама „хит“ међу младим Нишлијама. Обе радионице су се учесницима веома допале и биле су за њих нешто сасвим ново.

На уласку у Дечје одељење Народне библиотеке, ученике је дочекао изложбени пано. Ученици су могли да се упознају са новим издањима књига Јасминке Петровић.

У првој радионици деца су све време била укључена у расправе о основним проблемима који их муче. Јасминка Петровић је са ученицима разговарала врло отворено и искрено. Открила је тајну како настају њене књиге и говорила о процесу писања романа, о томе ко је њен најбољи и најобјективнији критичар, ко јој пружа инспирацију и чији савети јој много значе.

„Полазна станица“ је био одломак Јасминкиног романа *Ово је најстрашнији дан у мом животу*, а учесници су се „надовезивали“ на главног јунака овог романа, Страхињу, и потпуно отворено говорили о себи и својим вршњацима. На крају су, подељени у пет група, добили задатак да напишу наставак одломка из романа *И ово ће се завршити*. Сви су показали невероватну креативност и духовитост а, што је најважније, сви су тешка срца напустили библиотеку и дружење с ауторком.

Због великог интересовања, на другој радионици је учествовало шездесеторо деце седмог разреда. Тај сусрет се фокусирао на разговоре о темама које су окосница књига *Секс за почетнике* и *35 калорија без шећера*. Ученици су и овде била веома отворени. Углавном се говорило о проблемима пубертета и како их превазићи.

Креативне радионице Јасминке Петровић намерно нисмо крстили са: *литерарне* или *радионице креативног писања или читања*, јер ове радионице колико су књижевне, барем исто толико су, ако не и више, и психолошке, али свакако су креативне, јер је у оба сусрета из деце „извучено“ нешто ново. Радионичарима је откривен и некакав другачији поглед на живот и свет који их окружује а, што је

најважније, готово сви су са ових дружења изашли са свешћу да су јединствени и најбољи на овом свету баш такви какви су и рођени – аутентични, и да то треба да гаје и негују у свом будућем животу.

Циљ програма

Основни циљ програма био је задовољити потребе ученика да упознају савремену ауторку њихових омиљених и радо читаних књига на спонтан и креативан начин. Програм је подржао и спојио посебна интересовања и способности одабраних ученика кроз сарадњу и дружење са вршњацима из других школа. Ученици су могли да постављају питања и да дискутују. Имали су прилику да повезују животне ситуације са оним које су описане у књижевним делима Јасминке Петровић. Били су подстакнути да слободно изразе своје мисли, емоције и жеље и да кроз причу књижевног јунака решавају многобројне тинејџерске проблеме са којима се и сами често сусрећу.

Остварени задаци

Учешће у овим програмима било је прилика да се стотинак ученика нишких основних сретне и дружи са Јасминком Петровић.

Заједнички радови ученика показали су да је остварена добра комуникација и са аутором и са њеним књижевним делима.

У библиотеци ОШ „Ратко Вукићевић“ повећано је интересовање за књиге Јасминке Петровић за 30%. Ово је један од најефикаснијих начина да подстакнемо ученике да читају.

Радионице Јасминке Петровић указале су на неке заборављене обичаје, као што су заједнички породични руча или дружење и неговање пријатељства. Ово је био први и до сада једини долазак дечје омиљене књижевнице у Ниш.

Ученици наше школе били су у прилици да се упознају са ученицима из других основних школа, да размене искуства и заједнички решавају конфликтне и непријатне животне ситуације. Овакве активности помажу ученицима да одрастају безбрижно и здраво.

Као резултат овог дружења сачувани су заједнички радови и фотографије.

Литература

1. Вучковић, Жељко и Нада Тодоров. *Култура читања у времену интернета*. Инђија: Народна библиотека „Др. Ђорђе Натшевић“, 2010.
2. Maksić, Slavica B. *Darovito dete u školi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja, 1998.

ПРИЛОЗИ

Програм 1. Смотре стваралаштва школских библиотекара 2010.

Друштво ШКОЛСКИХ

дшбс

библиотекара

Србије

аутори семинара:
Славица Јурић, Весна Гошовић

Радови који ће бити приказани на Смотри

Булевар војводе Бојовића 2, 11000 Београд, Србија

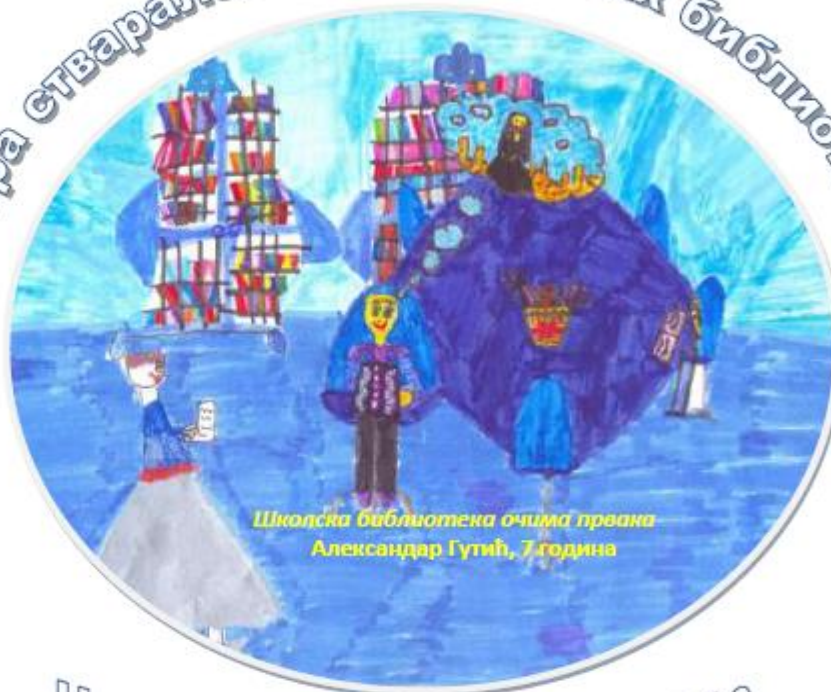
тел: +381 065 3086318;
услужни факс: +381 21 6041495

имејл- адресе: sekretar@skolskibibliotekari.edu.rs
drustvo.skolskih.bibliotekara@hotmail.com

веб-локација: www.skolskibibliotekari.edu.rs

Својим поклонима семинар су помогле издавачке
куће: *Креативни центар, Лагуна, Завод за
уџбенике, Бели пут, Paideia, Народна књига, Мопо
i manjana, Evro giunti, Лицеј, Прополис*

Смотра стваралаштва школских библиотекара

Школска библиотека очима првана
Александар Гутић, 7 година

Нови Сад, 25. октобар 2010.

Гимназија „Јован Јовановић Змај“
Златне греде 4, Нови Сад

ПРОГРАМ

8.30	Пријављивање учесника	
Отварање и поздравне речи		
9.30	Анђелка Танчић Радосављевић	председник ДШБС
	Др Радивоје Стојковић	директор Змај-Јовине гимназије
	Горица Јанчић, просветни саветник	Школска управа, Нови Сад
		Министарство просвете, Београд
Пленарна предавања		
10.30	Др Жељко Вучковић, Учитељ. фак, Сомбор	Коришћење школ. библиотека као фактор успешности ученика
11.00	Милан Панић, ШУ Нови Сад	Рационализација у школама
11.30	дискусија	
11.45	Кафе-пауза	
ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ РАДОВА ПО КОНКУРСУ		
12.00	Радослав Нешић, Гимназија, Срем. Митров.	Поздравна беседа средњошколцима
ТЕМА Како је код других		
12.05	Слађана Галушка, ОШ „Милорад Мића Марковић“, Сопот	Приказ рада школских библиотека и библиотекара у САД-у, Канади и Великој Британији и Хрватској
12.20	дискусија	
ТЕМА Посебне збирке у школским библиотекама		
12.25	Слађана Ракић, Гимназија Крушевац	Мултимедијална презентација постављена уз изложбу старих књига пригодном прославе јубилеја школе
12.40	дискусија	
ТЕМА Школска периодична издања		
12.45	Слађана Галушка, ОШ „Милорад Мића Марковић“, Сопот	Чаролије, школски лист Основне школе "Милорад Мића Марковић" Мала Иванча
13.05	дискусија	
ТЕМА Библиотекар истраживач		
13.10	Весна Филиповић, ОШ „Васа Пелагић“, Лесковац	Истраживање : Утврђивање шта и колико читају ученици предметне наставе ОШ <i>Васа Пелагић</i> , Лесковац
13.25	дискусија	
13.30	Обилазак библиотеке и музеја у Змај-Јовиној гимназији	
14.00	ПАУЗА ЗА РУЧАК / УЖИНУ	
ТЕМА Школски библиотекар покретач и иноватор		
14.30	Славица Јурић, ОШ „Свети Сава“ Бачка Паланка	ИНТЕРНЕСТ БП : медијско проширење књиге <i>Из школе – Да ли ученика пустити с ланца Даријуша Хентковског</i>
14.45	дискусија	
ТЕМА Ловац у житу		
14.50	Зорана Ловрић-Јухас, ОШ „Јован Јовановић Змај“, Сремска Каменица	Српске народне бајке (пројектна настава) – истраживање жанра
15.05	дискусија	
ТЕМА С културом је лепше		
15.10	Зорица Тасовац, ОШ „Јован Поповић“, Кикинда	Сегмент из пројекта школског развојног планирања, драмска секција
15.25	дискусија	
ГОСТИ СМОТРЕ		
15.30	Далиборка Живковић (аутор), Слободанка Миладиновић (коаутор)	Књига и одрастање – пут ка развијању читалачких навика код деце предшколског узраста, пројекат
15.45	дискусија	
15.50	Кафе-пауза	
16.00	Ванредна скупштина	
Похвале за допринос развоју школског библиотекарства		
16.30	Жири: Милица Кирћански, Јасмина Пивнички, Мирјана Лукић Маринковић	Похвале за допринос развоју школског библиотекарства на 1. Смотри стваралаштва школских библиотекара
ПРОГЛАШЕЊЕ НАГРАДА Мина Караџић		
16.45	Награде додељује специјални гост: књижевник Војислав Радојковић	
	Најбољи школски библиотекар - ОШ	Јасмина Станков, ОШ "Б. Радичевић", Чента,
	Најбољи школски библиотекар –средње	Славица Томић-Голубовић, Гимназија, Младеновац
	Најбоља библиотека – средње школе	ШОСО "Милан Петровић", Нови Сад
	Најбоља библиотека – основне школе	ОШ "Васа Пелагић", Лесковац
17.00	Процена и подела уверења	
17.30	Затварање	

Програм 2. Смотре стваралаштва школских библиотекара 2011.

ДРУШТВО ШКОЛСКИХ

Опис: Опис: dsbsLogo.jpg

библиотекара

Србије

Булевар војводе Бојовића 2, 11000 Београд, Србија

тел: +381 069 3984727
услужни факс: +381 21 6041495

имејл- адресе: sekretar@skolskibibliotekari.edu.rs
drustvo.skolskih.bibliotekara@hotmail.com

веб-локација: www.skolskibibliotekari.edu.rs

Аутори семинара:
Славица Јурић, Весна Гошовић

Својим поклонима семинар су помогле издавачке куће: Лагуна, Доситеј, Стубови културе, Креативни центар, Завод за уџбенике

Смотра стваралаштва школских библиотекара

Младеновац, 24. октобар 2011.

Гимназија Младеновац
Краља Александра Обреновића 22, Младеновац

ПРОГРАМ 2. Смотре стваралаштва

9.30	Пријављивање учесника	Упис у базу чланова, Ивица
Отварање и поздравне речи		
10.00	Анђелка Танчић Радосављевић, предс. ДШБС	Отварање изложбе дечијих радова
	Златко Милинковић	директор Младеновачке гимназије
	Јасмина Чабрило	начелник библиотеке „Деспот Стефан Лазаревић“
Пленарна предавања		
10.30	Јасмина Николић, ШУ Београд	Улога школског библиотекара у планирању рада школе
11.00	Предраг Ђукић, Библиотека града Београда	Сарадња јавне и школске библиотеке
11.30	Ана Пејић, ЗВКОВ	Школски библиотекар и образовни стандарди за српски ј.
12.00	дискусија	
12.10	кафе-пауза	
ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ РАДОВА ПО КОНКУРСУ Тематска целина „Отворена школа“		
12.30	Славица Хорват ОШ „Дринка Павловић“ Бгд.	Креативне радионице – сарадња библиотекара са издавачем
12.45	дискусија	
Тематска целина „Школска библиотека без зидова“		
12.50	Зорица Смиљанић ОШ „Павле Савић“, Београд	Освојци џокера – сарадња библиотекара са наставницима српског језика
13.05	Славица Гомилановић ОШ „Ђура Јакшић“ Орешковица	Курс о медијској писмености – међушколска сарадња
13.20	Олга Васић, Јелена Воларов ОШ „Ђорђе Крстић“ Београд	Школски библиотекар и одељенски старешина као партнери у образовно-васпитном раду – пример из праксе

Реализатори: А. Танчић Радосављевић, Слађана Галушка, Мира Меглић, Зора Лекић,

школских библиотекара

13.35	Миле Пенков, ОШ „Десанка Максимовић“, Ниш	Заједнички час библиотекара и наставника историје
13.50	Весна Филиповић, ОШ „Васа Пелагић“, Лесковац	Такмичење ђака првака у читању – сарадња библиотекара са наставницима разредне наставе
14.05	дискусија	
14.15	ПАУЗА ЗА РУЧАК / УЖИНУ	
Тематска целина „Библиотекар као ментор“		
15.15	Дарко Станојковић, Јасминка Вукојевић, ОШ „Бранко Пешић“, Земун	Рад са слепим учеником
15.30	дискусија	
Тематска целина „Подстицање, мотивисање и награђивање“		
15.35	Заштитни знак 2. Смотре стваралаштва школских библиотекара	Награђени рад ученика Павла Јовановића; ментор Драгица Нешић, ОШ „Ђорђе Крстић“, Београд
15.45	Најбоља школска библиотека	Дом ученика „Петар Драпшин“, библиотекар Мирјана Митић
16.00	Најбољи школски библиотекар	Валерија Јованов, ОШ „Соња Маринковић“, Зрењанин
16.15	дискусија	
Гост Смотре		
16.20	Дружење с писцем	Драгана Станковић
Похвале за допринос развоју школског библиотекарства		
16.40	Похвале за допринос развоју школског библиотекарства на 1. Смотри стваралаштва школских библиотекара	Жири: Јасмина Чабрило, начелник градске библиотеке; Бранислава Каран, проф. Српског језика; Драгана Станковић, књижевница
17.00	Процена и подела уверења, Затварање	

М. Радовановић, Ј. Николић, Весна Вуксан, Миле Пенков, Љ. Ђорђевић, В. Вуксан

Програм 3. Смотре стваралаштва школских библиотекара 2012.

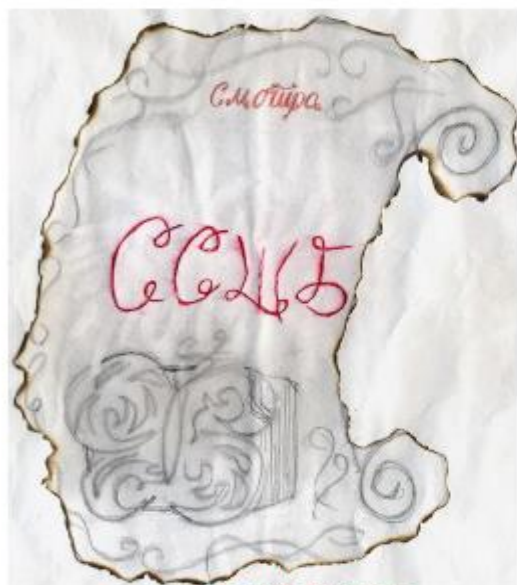

Друштво школских библиотекара Србије
Булевар војводе Бојовића 2, 11000 Београд, Србија
тел: +381 069 3984727
услужни факс: +381 21 6041495

sekretar@skolskibibliotekari.edu.rs, drustvo.skolskih.bibliotekara@hotmail.com
веб-локација: www.skolskibibliotekari.edu.rs

Смотра стваралаштва школских библиотекара

Аутори семинара:
Славица Јурић,
Весна Гошовић

Сања Туфегџић, 7. разред
ОШ „Милорад Мића Марковић“, Мала Иванча

Вук Милић,
4. разред
ОШ „Димитрије Тодоровић
Каплар“, Књажевац

27. април 2012.

Гимназија „Светозар Марковић“, Бранка Радичевића 1, Ниш

ПРОГРАМ 3. Смотре стваралаштва школских библиотекара

9.00	Пријављивање учесника	Упис у базу чланова
Отварање и поздравне речи		
9.40	Анђелка Танчић , председник ДШБС Олга Драгојловић , директор Гимназије	Отварање Смотре Поздравна реч
Пленарна предавања		
10.00	Весна Стојановић , управница Библиотеке Правног факултета у Нишу	Улога и значај школског библиотекара у раду школе
10.20	Весна Црногорац , секретар Библиотекарског друштва Србије	Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васп. и струч. сарад.
10.40	Дискусија	
ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ РАДОВА ПО КОНКУРСУ		
Тематска целина „Знање за 21. век“		
11.00	Слађана Галушка , ОШ „Милорад Мића Марковић“, Мала Иванча	Тематска настава, заједнички часови библиотекара и наставника
11.15	Гордана Благојевић , ОШ „Доситеј Обрадовић“, Врба	Моја прва књига, сарадња наставника и библиотекара
11.30	Дискусија	
Тематска целина „Знање плус“		
11.40	Маријана Петровић ОШ „Коста Ђукић“, Младеновац	Оштро перо – међушколско такмичење ученика
11.55	Виолета Мандић , ОШ „Ратко Вукићевић“, Ниш	Библиотека је супер место
12.10	Дискусија	
Тематска целина „Школска културна сцена“		
12.20	Зора Лекић , Гимназија „Светозар Марковић“, Ниш	Иво Андрић – 50 година Нобелове награде
12.35	Соња Ђоровић , ОШ „Свети Сава“, Бајина Башта	Хајде да се дружимо
12.50	Софија Николић , ОШ „Доситеј Обрадовић“, Врба	Обележавање важних дана
13.05	Весна Филиповић , ОШ „Васа Пелагић“, Лесковац	Школска културна сцена
13.20	Дискусија	
13.40	ПАУЗА ЗА РУЧАК	
Тематска целина „Библиотека и интернет“		
14.40	Маја Радоман , ОШ „Војвода Пријезда“, Сталаћ	Блог „Српски лако“
14.55	Гордана Јаневска , ОШ „Димитрије Тодоровић Каплар“, Књажевац	Библиотека и интернет
15.10	Весна Цветковић , Гимназија „9. мај“, Ниш	Библиотека и интернет
15.25	Дискусија	
Тематска целина „Портрет за Смотру“		
15.40	Заштитни знак 3. Смотре стваралаштва школских библиотекара	Додела похвала и диплома награђеним ликовним радовима
Похвале за допринос развоју школског библиотекарства		
16.00	Жири: Драгослав Васић, библиотекар саветник;	Весна Станојевић, проф. српског језика; Виолета Јовић, књижевница
16.30	Процена и подела уверења; Затварање	

Реализатори: А. Танчић Радосављевић, Слађана Галушка, Мира Меглић, Зора Лекић, Мирјана Радовановић, Јасмина Николић, Миле Пенков, Љиљана Ђорђевић

Програм 4. Смотре стваралаштва школских библиотекара 2012.

ОШ „Ратко Митровић”, Нови Београд

ОШ „Борђе Крстић”, Београд

Друштво школских библиотекара Србије
Булевар војводе Бојовића 2, 11000 Београд, Србија
тел: +381 069 3984727
услугни факс: +381 21 6041495

имејл- адресе: sekretar@skolskibibliotekari.edu.rs
društvo.skolskih.bibliotekara@hotmail.com

веб-локација: www.skolskibibliotekari.edu.rs

ОШ „Ратко Митровић”, Нови Београд

22. октобар 2012.

Дом ученика „Змај”
Александра Дупчека 1, Земун

Аутори семинара:
Славица Јурић, Весна Гошовић

ПРОГРАМ 4. Смотре стваралаштва

8.45 Пријављивање учесника Упис у базу чланова

Отварање и поздравне речи

9.30 Слађана Галушка, председник ДШБС Отварање Смотре

Иван Никчевић, директор Дома ученика средњих школа Поздравна реч

9.40 Ученици Програм за добродошлицу

Гости и пленарна предавања

10.00 Александра Вранеш, декан Филолошког факултета у Београду

10.15 Дејан Ристић, в.д. управника Народне библиотеке Србије

10.30 Биљана Радосављевић, председник Педагошког друштва Србије

10.45 Дискусија

Презентације радова по конкурс

Тематска целина „Сарадња за бољу сарадњу”

11.00 Н. Марковић и Љ. Младеновић Рад Вршњачког тима у ОШ „Бановић Страхиња”, Београд

Тематска целина „Имам право да знам више”

11.15 Слободанка Цветковић Оквира тела
Угоститељско-туристичка школа, Београд

11.30 Љиљана Бабић Где нас то љубав води
Прехрамбено угоститељска школа Чачак

11.45 Г. Јаневска, С. Ђурић и Т. Поповић Имаш друга, имаш све
ОШ „Димитрије Тодоровић Каплар”, Књажевац

12.00 Дискусија

школских библиотекара

Тематска целина „Образовање за будућност”

12.15 Марија Миловасљевић Креативно писање
ОШ „Браћа Новаковић”, Силбаш

Ксенија Суџић
ОШ „Свети Сава”, Бачка Паланка

12.30 Б. Лукић и О. Крупек Речник мање познатих и непознатих речи...
ОШ „Милица Павловић”, Чачак

12.45 Ј. Аћимовић и Р. Борђевић Прошлост мог краја
ОШ „Бранко Радичевић”, Неготин

13.00 Маја Шегуљев Пројекат Библос
ОШ „Јелена Ђетковић”, Београд

13.15 Дискусија

13.30 - 14.30 Пауза за ручак

Тематска целина „Културни атеље”

14.30 И. Петровић и М. Ивановић Кутак за Нушићев тренутак
ОШ „Вук Караџић”, Књажевац

14.45 Зорица Ђелић Знакови на путу
ОШ „Васа Чарапић”, Бели Поток

15.00 Јелена Трошић Еко Пепељуга
ОШ „Франце Прешерн”, Београд

15.15 Г. Лукић и С. Борђевић Недеља различитих култура
Економско-трговинска школа, Крушевац

15.30 Дискусија

Додела награда

15.45 Слађана Галушка, председник ДШБС Додела награде „Мина Караџић”
Додела награда ученицима за лого Смотре

16.00 Драгана Грујић, председник жирија, асистент на Филолошком факултету у Београду Проглашење најбољих радова
Смотре и додела похвала за допринос развоју школског библиотекарства

16.30 Процена семинара и подела уверења
Затварање

Школска библиотека и креативни тим

електронски зборник радова (компакт-диск)
са Смотри стваралаштва школских библиотекара
одржаних 2010-2012. године

Умножавање електронских зборника (компакт-диск) дозвољено је уз сагласност издавача
Друштва школских библиотекара Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

027.8(497.11)"20"(082)

СМОТРА стваралаштва школских библиотекара (2010 ; Београд)

Школска библиотека и креативни тим [Електронски извор] : електронски зборник радова са Смотри стваралаштва школских библиотекара, одржаних 2010-2012 године, [у Београду] / уредници Славица Јурић, Весна Гошовић. - Београд : Друштво школских библиотекара Србије, 2014 (Београд : Друштво школских библиотекара Србије). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : слика, текст ; 12 cm

Насл. са насл. екрана. - Тираж 300. - Библиографија уз сваки рад.

ISBN 978-86-917501-1-4

1. Јурић, Славица [уредник]
2. Гошовић, Весна [уредник]
3. Смотра стваралаштва школских библиотекара (2011 ; Београд)
4. Смотра стваралаштва школских библиотекара (2012 ; Београд)
 - а) Школске библиотеке - Србија - Зборници

COBISS.SR-ID 206188812